Załącznik
do uchwały Nr 72/XV/08
Rady Miejskiej w Szczuczynie
z dnia 22 kwietnia 2008r.

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY SZCZUCZYN NA LATA 2008 - 2015

SZCZUCZYN
MIASTO I GMINA
Położenie: **N 53°34' E 22°18'**
Okrąg: ***N 53°33'53" E 22°17'03"***
N od Łomży

Szczuczyn 2008

Spis treści

I. Obszar i czas realizacji planu rozwoju lokalnego 4

II. Aktualna sytuacja społeczno – gospodarcza na obszarze objętym wdrażaniem planu 6

II.1. Rys historyczny gminy Szczuczyn 6
II.2. Położenie, powierzchnia, ludność 8
II.3. Środowisko przyrodnicze 10
II.3.1. Rzeźba terenu 10
II.3.2. Budowa geologiczna 10
II.3.3. Warunki klimatyczne 12
II.3.4. Zasoby wodne 12
II.3.5. Warunki glebowe 13
II.3.6. Zasoby surowcowe 16
II.3.7. Walory przyrodnicze i krajobrazowe 17
II.4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe 20
II.5. Zagospodarowanie przestrzenne 26
II.5.1. Uwarunkowania ochrony środowiska 27
II.5.2. Układ komunikacyjny 29
II.5.3. Zaopatrzenie w energię cieplną 32
II.5.4. Gospodarka odpadami stałymi 34
II.5.5. Sieć wodociągowa wraz z ujęciami wody 37
II.5.6. Sieć kanalizacyjna i oczyszczalnia ścieków 39
II.5.7. Własność nieruchomości 40
II.6. Gospodarka 41
II.6.1. Główni pracodawcy 41
II.6.2. Struktura branż na terenie gminy 42
II.6.3. Rolnictwo – pozostało w starej formie, ze względu na brak danych 43
II.7. Sfera społeczna 49
II.7.1. Sytuacja demograficzna i społeczna terenu 49
II.7.2. Warunki i jakość życia mieszkańców 50
II.7.3. Ochrona zdrowia 51
II.7.4. Oświata 52
II.7.5. Biblioteki 53
Grupy społeczne wymagające wsparcia 55
II.7.6. Rynek pracy 55
II.8. Identyfikacja problemów w gminie 57

III. Zadania polegające na poprawie sytuacji w danym obszarze 58

III.1.1. Zadania do realizacji na terenie gminy Szczuczyn w latach 2007-2013. . 58
III.1.2. Zadania do realizacji według kryterium ważności 60

IV. Realizacja zadań i projektów 61

Planowane zadania w latach 2008-2013 (w tys. zł) 61

V. Powiązanie projektów z innymi działaniami realizowanymi na terenie powiatu i województwa 63

V.1. Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007-2015 63
V.2. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 63
V.3. Program Operacyjny „Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013” 64
V.4. Zgodność projektu z polityką regionalną 65

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 . 65
Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 66
V.5. Zgodność projektu z polityką lokalną 67
VI. Oczekiwane wskaźniki osiągnięć Planu Rozwoju Lokalnego 69
VII.Plan finansowy gminy Szczuczyn 72
Analiza budżetu gminy Szczuczyn 72
Zdolność inwestycyjna gminy Szczuczyn 78
CHARAKTERYSTYKA I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA ZADAŃ REALIZACYJNYCH 79
VIII.System wdrażania 87
VIII.1. System monitorowania Planu Rozwoju Lokalnego 88
VIII.2. Sposoby oceny Planu Rozwoju Lokalnego 89
VIII.3. Sposoby inicjowania współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi 91
VIII.4. Public Relations Planu Rozwoju Lokalnego 91
IX. Literatura: 92

I. OBSZAR I CZAS REALIZACJI PLANU ROZWOJU LOKALNEGO

Wejście Polski do Unii Europejskiej otworzyło wiele szans dla samych mieszkańców jak również dla instytucji odpowiedzialnych za rozwój społeczno – gospodarczy kraju. Przed dużym wyzwaniem stanęły samorządy, które starają się pozyskać niezbędne środki z funduszy strukturalnych w celu realizacji inwestycji infrastrukturalnych, jak też podnoszących jakość kapitału ludzkiego. Rozsądnej polityce inwestycyjnej sprzyja opracowywanie kompleksowych planów rozwoju lokalnego oraz postępowanie zgodne z zawartymi w nich wytycznymi. Ponadto gminy posiadające Planu Rozwoju Lokalnego (PRL) przy ocenie wniosków z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego otrzymują dodatkowe punkty.

Obszar realizacji Planu Rozwoju Lokalnego obejmuje cały obszar administracyjny Gminy Szczuczyn. Czas realizacji Planu Rozwoju Lokalnego Gminy miejsko – wiejskiej Szczuczyn obejmuje lata 2008-2015.

Plan Rozwoju Gminy Szczuczyn rozpoczyna się analizą aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej gminy. W dalszej kolejności w oparciu o zdiagnozowane problemy, sformułowano cele rozwoju gminy i nakreślono zadania, które gmina planuje zrealizować w latach 2008-2015. Katalog zadań opracowano uwzględniając możliwości organizacyjne, kadrowe i finansowe gminy. Część zadań będzie wymagała dofinansowania ze strony funduszy zewnętrznych, przewidzianych w ramach RPO Województwa Podlaskiego, jak też w innych programach pomocowych i krajowych. Należy więc podkreślić, że ich realizacja będzie w dużej mierze zależała od przyznania środków finansowych ze strony Instytucji Zarządzających poszczególnymi programami operacyjnymi.

Niniejszy dokument ma charakter otwarty. Ze względu na dynamicznie zmieniającą się sytuację społeczno-gospodarczą Polski, a także Europy istnieje konieczność dokonywania aktualizacji celów i kierunków rozwoju danego obszaru. Przedstawione w dokumencie zadania należy traktować elastycznie z uwagi na ograniczone możliwości finansowania z budżetu gminy oraz niepewność w uzyskaniu środków zewnętrznych na ich realizację.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Szczuczyn powstał na podstawie informacji uzyskanych z poszczególnych wydziałów Urzędu Miasta i Gminy w Szczuczynie, Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad w Białymstoku, Starostwa Powiatowego w Grajewie, Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego, Urzędu

Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego, danych statystycznych dostępnych w Banku Danych Regionalnych, informacji ze Spisu Powszechnego z 2002 roku, a także licznych opracowań sporządzonych na potrzeby gminy, województwa i kraju.

Przy realizacji Planu Rozwoju Lokalnego zastosowano metodę partnerską, polegającą na połączeniu doświadczenia władz gminy z wiedzą zespołu ekspertów, specjalizujących się w kwestiach rozwoju lokalnego. Projekt przed uchwaleniem został zgodnie z przepisami prawa przesłany poszczególnym radnym gminy.

II. AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO – GOSPODARCZA NA OBSZARZE OBJĘTYM WDRAŻANIEM PLANU

II.1.Rys historyczny gminy Szczuczyn

Najstarsze osadnictwo w gminie Szczuczyn w czasach historycznych związane jest z Mazowszem, gdy Bolesław Chrobry utrwalił granice ziemi wiskiej. Osadnictwo w XI-XII w. było bardzo nieliczne i do XIV stulecia niszczone było przez najazdy Litwinów, Krzyżaków i Jaćwingów. Szczególnie wielkie spustoszenie spowodował w 1324 roku najazd litewski. Tereny te w XIV i XV wieku były przedmiotem sporów pomiędzy Mazowszem i Litwą. Teren gminy był zasiedlony w latach 1390-1428 za rządów Janusza I, księcia mazowieckiego, a ośrodkami władzy książęcej były pobliskie grody w Łomży, Wiźnie i Pieńkach. Początki osadnictwa w zachodniej części Puszczy Dybła, czyli na wschód od rzeki Wissy przypadają na lata 1414-1434. Nadania od książąt mazowieckich otrzymał wówczas ród Szczuków, który przed 1426 rokiem założył kilka przysiółków drobnoszlacheckich w pierwszym członie zawierających nazwę rodową Szczuki m.in. Szczuki-Falisławy, Szczuki-Marciny. W XVI wieku nastąpił rozwój osadnictwa i kolonizowano teren gminy. Osadnikami napływającymi z Mazowsza była drobna szlachta z ziemi ciechanowskiej, różańskiej, zakroczymskiej, która utworzyła wokół Szczuczyna okolice szlacheckie o tradycjach kultywowanych do dnia dzisiejszego. Chłopi mazowieccy napływający do początków XVI stulecia w okolice Szczuczyna byli znacznie mniej liczni. W drugiej połowie wieku XVII działania wojenne zniszczyły osadnictwo tak, że ludność królewszczyzn, dóbr magnackich i szlacheckich zmniejszyła się o połowę. Dzieła zniszczenia dopełniły zarazy z lat 1656, 1657i 1661.

Początki Szczuczyna związane są ze Stanisławem Antonim Szczuką (1654-1710), podkanclerzym litewskim, który wykupił od współwłaścicieli przysiółki szlacheckie Szczuki-Barany, Szczuki-Skaje, Szczuki-Litwa i doprowadził do założenia miasta w 1692 roku. Budowę miasta powierzono architektowi pochodzenia francuskiego de Flenierce Rozplanował on miasto według zasad typowych dla baroku, przeprowadził prace ziemne i melioracyjne. Do dnia dzisiejszego zachowała się jedna z kamieniczek zaprojektowanych w tym okresie. Prace przy urządzaniu miasta prowadził w okresie późniejszym znany architekt Józef II Fontana. W 1697 roku do miasta sprowadzono zakon pijarów, którzy założyli tu kolegium. W mieście mieszkali Polacy zajmujący się handlem, rzemiosłem i rolnictwem oraz niemieccy sukiennicy sprowadzeni przez Szczukę. Leżące na trakcie prowadzącym z Łomży do Prus i do Grodna miasto rozwijało się. Od 1710 roku właścicielami Szczuczyna byli Potoccy, a następnie Józef Łączyński W latach 1795-1815 nastąpił rozwój miasteczka, a później jego upadek. Kres

świetności miasteczka nastąpił po wielkim pożarze w 1858 roku gdy czasowo przeniesiono urzędy i szkoły do innych miast.

Po trzecim rozbiorze Polski teren gminy, w latach 1795 – 1807, wszedł w skład tzw. departamentu białostockiego Prus Nowowschodnich, a po wojnach napoleońskich tereny te zagarnęła Rosja. Mieszkańcy tej ziemi aktywnie uczestniczyli w powstaniach narodowych XIX wieku.

W wieku XIX znaczącą grupą ludności są Żydzi (tab. 1). Według informacji zamieszczonej na stronie www.szczuczyn.com prowadzonej przez Żydów pochodzących ze Szczuczyna wiadomo, że na początku XIX wieku stanowili oni 31% ludności miasta Szczuczyn, zaś pod koniec XIX wieku już 66%. Po pierwszej wojnie światowej ich liczba spadła do 56%.

Tabela 1. Struktura ludności żydowskiej w mieście Szczuczyn w latach 1808 - 1921

Wyszczególnienie	1808	1857	1897	1921
Liczba mieszkańców Szczuczyna (ogółem)	3 186	2 996	5 043	4 502
Liczba ludności żydowskiej	675	2 268	3 336	2 506
% ludności żydowskiej do ogółu mieszkańców	31%	75%	66%	56%

Źródło: http://www.szczuczyn.com/, stan na dzień 4.04.2008 r.

W czasie I wojny światowej Niemcy utrzymali powiat szczuczyński w jego dawnych granicach, jednak ze względu na zniszczenie miasta i lepsze warunki komunikacyjne przenieśli siedzibę władz powiatowych do Grajewa. W odrodzonej, niepodległej Polsce, powiat szczuczyński został utrzymany na mocy ustawy z dnia 14 sierpnia 1919 roku Nazwę „szczuczyński" ze względu na tradycje utrzymano przez cały okres dwudziestolecia międzywojennego, chociaż siedzibą władz było Grajewo.

W czasie II wojny światowej mieszkańcy ziemi szczuczyńskiej walczyli na wielu frontach. Wielu z nich zginęło w obozach śmierci na terenie całego kraju, a także wielu zostało wywiezionych na przymusowe prace w głąb Rzeszy Niemieckiej. 23 stycznia 1945 roku Szczuczyn został wyzwolony przez wojska radzieckie 2 Frontu Białoruskiego. W wyniku działań wojennych miasto zostało zniszczone w 28%. W 1948 roku powiat szczuczyński przemianowano na grajewski. Miasto, chociaż pozbawione władz powiatowych, dzięki zaangażowaniu swoich mieszkańców powoli, ale systematycznie się rozwijało.

II.2. Położenie, powierzchnia, ludność

Gmina Szczuczyn jest położona w północno–zachodniej części województwa podlaskiego, w powiecie grajewskim (rys. 1). Gmina graniczy:

- od północy i zachodu z gminą Biała Piska (woj. warmińsko-mazurskie)
- od wschodu z gminą Grajewo,
- od południa z gminami Wąsosz (powiat grajewski) i Grabowo (powiat kolneński).

Rysunek 1. Położenie gminy Szczuczyn w powiecie grajewskim na tle województwa podlaskiego

Źródło: www.gminy.pl, stan dzień 4.04.2008 r.

Obszar gminy zajmuje powierzchnię 116 km2 (w tym miasto 13 km2), liczba ludności na dzień 31.12.2007 wynosiła 6.738 osób (w tym 3 621 osób zamieszkiwało miasto), przy średniej gęstości zaludnienia 58 os/km2. Podstawowym działem gospodarki gminy i głównym źródłem dochodu mieszkańców jest rolnictwo oparte o indywidualną własność gospodarstw. W strukturze gruntów gminy Szczuczyn powierzchnie użytków rolnych zajmują 9.744 ha, co stanowi 86,3% ogółu powierzchni. Stosunkowo małą powierzchnię zajmują lasy i grunty leśne, tylko 1.201 ha, co stanowi 10,7% ogółu powierzchni.

Tabela 2. Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych na terenie gminy Szczuczyn

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem		W tym gospodarstwa indywidualne	
	w hektarach	w odsetkach	w hektarach	w odsetkach
O G Ó Ł E M				
O G Ó Ł E M	11 291	100,0	11 211	100,0
Użytki rolne	9 744	86,3	9 664	86,2
grunty orne	6 343	56,2	6 307	56,3
w tym: odłogi	93	0,8	93	0,8
ugory	74	0,7	74	0,7
sady	17	0,2	17	0,2
łąki	2 051	18,2	2 028	18,1
pastwiska	1 333	11,8	1 311	11,7
Lasy i grunty leśne	1 201	10,6	1 201	10,7
Pozostałe grunty	346	3,1	346	3,1

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Na terenie gminy Szczuczyn znajduje się 30 miejscowości, z których największą jest miasto Szczuczyn, będący ośrodkiem realizującym funkcje administracyjne i usługowe wobec rolniczej okolicy. Miejscowości gminy Szczuczyn są zróżnicowane pod względem liczby mieszkańców, i tak wyróżnia się tylko jedną dużą wieś Niećkowo zamieszkiwaną przez 447 osoby oraz dwie wsie z liczbą mieszkańców ponad 200 osób: Bzury oraz Skaje, małych wsi poniżej 50 osób jest tylko 4. Dokładna specyfikacja liczbą mieszkańców poszczególnych wsi znajduje się w tabeli 3. Liczba mieszkańców zamieszkujących wsie gminne spadła o 117 osób w ciągu czterech lat.

Tabela 3. Sołectwa Gminy Szczuczyn na koniec 2003 i 2007 roku

Lp.	Nazwa sołectwa	Liczba mieszkańców (31.12.2003)	Liczba mieszkańców (31.12.2007)
1.	Brzeźno	172	172
2.	Bzury	241	242
3.	Bęćkowo	143	136
4.	Chojnowo	91	95
5.	Czarnowo	35	31
6.	Czarnówek	84	83
7.	Danowo	70	64
8.	Dołęgi	141	138
9.	Gutki	50	48
10.	Guty	105	99
11.	Jambrzyki	111	113
12.	Koniecki Małe	35	33
13.	Koniecki Rostroszewo	34	36
14.	Kurki	84	84

Lp.	Nazwa sołectwa	Liczba mieszkańców (31.12.2003)	Liczba mieszkańców (31.12.2007)
15.	Lipnik	55	49
16.	Mazewo	89	77
17.	Milewo	47	51
18.	Niećkowo	482	447
19.	Niedźwiadna	182	189
20.	Niedźwiedzkie	83	81
21.	Obrytki	56	57
22.	Rakowo	97	88
23	Skaje	224	205
24.	Sokoły	54	57
25.	Świdry Awissa	167	161
26	Tarachy	84	82
27.	Wólka	81	83
28	Zacieczki	69	53
29	Załuski	65	63
	Razem	**3 231**	**3 117**

Źródło: dane z Urzędu Miejskiego w Szczuczynie

II.3. Środowisko przyrodnicze

II.3.1. Rzeźba terenu

Powierzchnia gminy charakteryzuje się małym zróżnicowaniem rzeźby terenu. Dominują na tym obszarze płaskie równiny sandrowe i równiny piasków przewianych ze słabo wykształconymi formami wydmowymi. Na całym terenie dominują płaskie moreny denne, urozmaicone pagórkowatymi formami akumulacji szczelinowej. Znaczne powierzchnie zajmowane są przez obniżenia dolinne rzeki Wissy.

II.3.2. Budowa geologiczna

Region został ukształtowany pod wpływem zlodowacenia środkowopolskiego. Zaliczany jest do mezoregionu Wysoczyzny Kolneńskiej. Jej środkowa część wznosi się na wysokość 200 m n.p.m. obniżając łagodnie w kierunku wschodnim i zachodnim do około 150 m n.p.m. Ukształtowanie powierzchni jest wynikiem stopniowego zaniku martwej pokrywy lodowcowej zlodowacenia warciańskiego, przy czym rzeźbę zmodyfikowały procesy peryglacjalne, których wynikiem są szerokie doliny o łagodnie

nachylonych zboczach, dawne misy jezior zostały wypełnione a piaszczyste i żwirowe wzniesienia mają charakter ostańców denudacyjnych.

Podłoże krystaliczne budują przeważnie gnejsy i kwarcyty występujące na głębokości ponad 500 m. Na całym obszarze nie występują utwory ery paleozoicznej. Na skałach prekambru zalegają utwory jury środkowej i jury górnej wykształcone w postaci wapieni, mułowców, margli ilastych, iłowców i piasków. Brakuje utworów jury dolnej i kredy dolnej. Kredę środkową reprezentują piaski kwarcytowe i glaukonitowe, iłowce i mułowce, natomiast kredę górną — kreda pisząca, margle, piaski glaukonitowe i piaskowce. Utwory kredowe są przykryte na całym obszarze przez utwory trzeciorzędowe.

Utwory trzeciorzędowe występują prawie na całym obszarze. Ich miąższość jest bardzo zróżnicowana (przeważnie kilkadziesiąt metrów).

Powierzchnia podczwartorzędowa jest bardzo nierówna. Najwyżej wznosi się ona w okolicach Lipska (ok. 40 m n.p.m.) i Dzięciołowa (ok. 20 m n.p.m.), najbardziej obniża się natomiast na północ od Czerwonego Bagna (ok. - 85 m poniżej p.m.). Na zachód od doliny Biebrzy w kierunku Wysoczyzny Kolneńskiej wznosi się osiągając +18 m. Miąższość utworów czwartorzędowych waha się od 82 m (Lipsk) do 212 m (Mońki). Jest ona największa w granicach Biebrzy Środkowej i w zachodniej części Biebrzy Górnej (150-160 m), średnia w basenie dolnym Biebrzy (130-140 m), najmniejsza zaś we wschodniej części Doliny Biebrzy Górnej (80-100 m).

Plejstoceńskie utwory najstarszego zlodowacenia nie występują na tym terenie. Natomiast powszechne są osady zaliczane do zlodowaceń południowopolskich. Ich miąższość wynosi od 42 (Grajewo) do 54 m (Jastrzębna).

Utwory związane ze zlodowaceniem środkowopolskim są powszechne w otoczeniu Doliny Biebrzy i osiągają znaczną grubość (Grajewo 130 m, Sztabin 100 m, Mścichy, Wizna, Downary - 85 m. Najczęściej jednak utwory te mają miąższość 60-70 m.

Utwory aluwialno-deluwialne i deluwialne występują na wysoczyznach morenowych otaczających dolinę Biebrzy. Zajmują one dna dolin denudacyjno-erozyjnych z ciekami wodnymi. Uziarnienie tych utworów stanowią piaski luźne, piaski gliniaste, gliny oraz pyły zwykłe i ilaste.

II.3.3. Warunki klimatyczne

Klimat regionu ma cechy klimatu kontynentalnego z pewnymi właściwościami klimatu subborealnego, co wyraża się długą zimą, krótkim przedwiośniem, stosunkowo krótkim okresem wegetacji i najniższą na niżu średnią roczną temperaturą.

Gmina leży w najzimniejszym po górach regionie Polski. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi 6,5 °C (około 1,5 °C niżej niż w centralnej Polsce). Ma na to wpływ długa zima trwająca 100-120 dni. Średnia temperatura w styczniu spada do - 4,2 °C. Natomiast średnie temperatury letnich miesięcy są zbliżone do temperatur w innych regionach kraju i wynoszą 16-17,5 °C. Maksymalne temperatury notuje się w sierpniu (35,1 °C), minima temperatury występują w styczniu (najniższa notowana to -35,6°C). Okres wegetacyjny trwa 192 dni, okres bez przymrozków - 72 dni.

Roczna suma opadów zawiera się w granicach 550-700 mm, ich maksimum przypada na lipiec i wynosi 97,4mm. W roku występuje 144 dni z opadami, z tego aż 82 w okresie wegetacji. Wiatry wieją głównie z zachodu (latem) oraz wschodu (zimą). Amplituda średnich miesięcznych wynosi 21,2 °C natomiast amplituda wartości maksymalnych: 70,7 °C.

Na terenach położonych w Kotlinie Biebrzańskiej opady są o około 20-30 mm niższe niż na otaczających ją wysoczyznach i równinie. W przebiegu rocznym opady letnie przeważają nad zimowymi. Występują dwa maksima opadowe (w lipcu i listopadzie) oraz dwa minima (luty i październik). Opady jesienne przeważają nad wiosennymi a letnie nad zimowymi, co dowodzi przewagi cech klimatu kontynentalnego na tym obszarze. Deszcze ulewne i nawalne występują od czerwca do października z maksimum w czerwcu. Pokrywa śnieżna utrzymuje się tu średnio 65 dni w roku.

II.3.4. Zasoby wodne

Obszar gminy położony jest w obrębie zlewni rzeki Biebrzy. Odwadniana jest poprzez prawobrzeżne jej dopływ - rzekę Wissę. Wissa wypływa na południe od miejscowości Niedźwiadna. Dolina rzeki jest wyraźna, wąska, pokryta utworami organicznymi, a bieg rzeki kręty. Wissa w górnym swym biegu jest zasilana niewielkimi, lewymi dopływami bez nazw: dopływem spod Rogali Wielkich, dopływem spod Bęćkowa, uregulowanym dopływem spod Niećkowa, płynącym w szerokim, zatorfionym obniżeniu, zmeliorowanym.

W podłożu występują trzy warstwy wodonośne: piętro czwartorzędowe, trzeciorzędowe i kredowe. Najlepiej rozpoznane jest piętro czwartorzędowe. Utwory czwartorzędowe

tworzą wielowarstwowy zbiornik wód podziemnych, w którym piaszczysto-żwirowe warstwy wodonośne rozdzielają warstwy słabo przepuszczalnych glin zwałowych. Warstwy wodonośne mają najczęściej miąższość rzędu 20-40 m. Spąg użytkowanych warstw wodonośnych w utworach czwartorzędowych zalega na zmiennych głębokościach od około 50 do 150 m. Przypowierzchniowy poziom wodonośny cechuje się dużą zmiennością występowania zwierciadła wody. Zwierciadło wody jest na ogół swobodne, lokalnie tylko może występować pod niewielkim ciśnieniem. Na wysoczyźnie układa się ono na głębokości od kilku do kilkunastu metrów, natomiast w dolinach cieków występuje tuż pod powierzchnią, powodując podtopienia i zabagnienia.

Głównym zagrożeniem wód powierzchniowych jest spływ zanieczyszczeń z pól oraz wprowadzanie do środowiska wodnego ścieków gospodarskich. Stanowi to nadal istotny problem, mimo że w minionych latach miał miejsce wyraźny postęp w ograniczaniu ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych. Próby wprowadzenia większej gospodarki wodno-ściekowej mogłyby doprowadzić do istotnej poprawy w odprowadzaniu ścieków.

Istotne zmniejszenie zużycia nawozów sztucznych i racjonalizacja wykorzystania środków ochrony roślin zmniejszyło wprawdzie zagrożenie wód zanieczyszczeniem, jednak spodziewana i konieczna, w związku z planowanym przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej, intensyfikacja produkcji rolnej może spowodować odwrócenie korzystnych tendencji.

W gminie prowadzone są działania mające przeciwdziałać zjawisku zanieczyszczenia, rozbudowujące sieć ujęć wód podziemnych, skąd woda w ilościach potrzebnych do picia udostępniana jest ludności. Podejmowane są również działania związane z udoskonaleniem technologii uzdatniania wody i poprawą jakości wody dostarczanej przez wodociągi.

II.3.5. Warunki glebowe

Najwyższe walory w skali gminy posiadają gleby brunatne, bielicowe i C2 ziemie pszenne dobre lub pszenno-żytnie IIIa- IIIb klasy bonitacyjnej. Charakteryzują się one znaczną zasobnością w składniki pokarmowe, dobre warunki wodno-powietrzne, dobrą strukturę i są łatwe do uprawy. Przy prawidłowym gospodarowaniu pozwalają uzyskiwać wysokie plony wszystkich gatunków uprawnych.

W klasie IIIb-IVb pozostają gleby zbożowo-pastewne mocne oraz gleby pszenne wadliwe. Dorównują wyżej wymienionym glebom zawartością składników pokarmowych, ale z uwagi na wadliwe stosunki wodne/okresowe nadmiary lub niedobory wilgotności/ ich bonitacja jest niższa. Gleby zbożowo pastewne mocne wymagają specjalnego doboru gatunków i odmian o znacznej tolerancji stosunków wodnych i przy sprzyjającej pogodzie dają bardzo wysokie plony. Gleby pszenne wadliwe przy odpowiedniej uprawie i optymalnym rozkładzie opadów w sezonie wegetacyjnym mogą być równie urodzajne. Poważnym problemem tych gleb związanym z obszarem ich występowania /wsie Tarachy i Zacieczki/jest zjawisko erozji polegającej na rozmywaniu stoków i spłukiwaniu gleb do obszarów niżej położonych.

Średnio korzystne warunki do uprawy stwarzają gleby brunatne lub bielicowe wytworzone z piasków gliniastych zaliczane do kompleksu żytnio-ziemniaczanego IVa-IVb klasy bonitacyjnej. Są mniej zasobne w składniki pokarmowe i bardziej wrażliwe na przesuszanie. Najbardziej nadają się pod uprawy owsa, jęczmienia, koniczyny, saradeli, niektórych warzyw, zwłaszcza marchwi.

W klasie IV b występują czarne ziemie zdegradowane w kompleksie zbożowo-pastewnym słabym. Okresowo wykazują one nadmiar lub niedobór wilgoci. Uprawa tych gleb musi uwzględniać dokładny dobór gatunków i odmian roślin. Rejony występowania powyższych gleb w klasach bonitacyjnych III-IV predysponowane są do wysokotowarowej produkcji roślinnej. Formy pozarolniczego zagospodarowania tych gleb nie powinny być uwzględniane.

Pozostałe gleby nie podlegające ochronie prawnej przed zmianą sposobu użytkowania na nierolniczy wykazują mniejszą przydatność rolniczą. W grupie tych gleb wyróżniono m.in. gleby brunatne żytnio-ziemniaczane i zbożowo-pastewne słabe w V klasie bonitacyjnej charakteryzujące się małą zawartością składników pokarmowych, niezbyt korzystnymi warunkami po wietrzno-wodnymi, okresowym niedoborem lub nadmiarem wilgoci. Podniesienie stopnia ich kultury jest bardzo trudne i wymaga melioracji oraz stosowania znacznych ilości nawozów. Przydatne są jedynie pod uprawę żyta, ziemniaków i łubinu żółtego, a na glebach wilgotnych kapusty, brukwi i innych roślin pastewnych.

Ponadto wymienić należy najuboższe gleby, do których zaliczono gleby brunatne wyługowane, żytnio-łubinowe V-VI klasy bonitacyjnej. Gleby te są bardzo przepuszczalne i pokarmowo ubogie. Brak jest tutaj praktycznych możliwości podniesienia ich wartości rolniczej. Nadają się pod uprawę żyta i łubinu.

W warunkach gospodarki drobnotowarowej uprawa tych gleb jest i w pierwszej kolejności inny być przeznaczane na cele nierolnicze.

Spośród użytków zielonych przeważającą powierzchnię zajmują gleby murszowe, czarne ziemie, w III i IV klasach bonitacyjnych o dość warunkach wodnych i pokarmowych dla roślin. Tereny te predysponowane są do wysokotowarowej produkcji paszy.

Użytki zielone słabe położone są na bardzo lekkich glebach murszowych lub torfowych w V klasie bonitacyjnej. Na ogół wymagają poprawy stosunków wodnych. Pasze z nich uzyskiwane są gorszej jakości, a plony niższe. Mogą one jednak potrzeby gospodarstw w skali lokalnej. Celowe jest pozostawienie ich w dotychczasowym użytkowaniu ze względu na specyfikę gleb hydrogenicznych.

Tabela 4. Klasyfikacja gleboznawcza obszaru gminy łącznie z miastem

Klasa bonitacyjna	Grunty orne i sady	Użytki zielone	Razem użytki rolne
I			
II			
III a			
III b	1,7	2,0	1,8
IV a	15,5		11,1
IV b	27,9	35,8	30,1
V	32,3	44,5	35,8
VI	21,5	16,6	20,1
VI z	1,1	1,1	1,1

Źródło: dane z Urzędu Miejskiego w Szczuczynie

Tabela 5. Udział kompleksów przydatności rolniczej gleb w gminie

Kompleksy glebowo - rolnicze	Powierzchnia w ha.	Udział w %	Wartość skumulowana w %
2 – pszenny dobry	180	2,8	2,8
3 - pszenny wadliwy	103	1,6	4,4
4 - żytni bardzo dobry	1132	17,6	22
5 – żytni dobry	1345	20,9	42,9
6 – żytni słaby	1834	28,5	71,4
7 – żytni bardzo słaby	1280	19,9	91,3
8 – zbożowo pastewny mocny	296	4,6	95,9
9 – zbożowo pastewny słaby	264	4,1	100
2z – użytki zielone średnie	990	39,3	39,3
3z – użytki zielone bardzo dobre	1527	60,7	100

Źródło: dane z Urzędu Miejskiego w Szczuczynie

Biorąc pod uwagę niską jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej uważa się najbardziej przydatne dla rolnictwa w gminie kompleksy 2, 3, 4, 5, 8 oraz 2z, które zajmują łącznie 45,2 % gminy. Pozostałe grunty rolne to użytki słabe , kompleksy 6, 7, 9, oraz 3z, mniej przydatne dla rolnictwa, zajmują one łącznie 54,8 % gminy. Na podstawie waloryzacji agroekologicznej obszar gminy zaliczony został do rejonów przydatnych do rozwoju rolnictwa ekologicznego. Zdecydowanie najlepsze warunki do organizacji tej produkcji ze względu na wysoki udział użytków naturalnych posiadają wsie: Niedźwieckie, Niećkowo, Milewo, Rakowo, Skaje, Wólka, Chojnowo.

Obszar terenów zabudowanych miasta położony jest głównie na glebach V i VI klasy Tereny przyległe do obszarów zabudowanych stanowią gleby V i VI klasy. Kompleksy gleb lepszych w obrębie miasta są oddalone i występują we wschodniej i zachodniej części miasta.

II.3.6. Zasoby surowcowe

Stopień rozpoznania geologicznego gminy jest niewielki. Brak jest udokumentowanych, a wstępne analizy wykluczają możliwość perspektywicznej eksploatacji większych pokładów. Jedynie w pojedynczych otworach nawiercono warstwy kruszywa w postaci piasków i żwirów o znaczeniu lokalnym.

Specyficzna forma deglacjacji sprawiła, że surowce okruchowe występują zarówno w obrębie sandru w północnej części gminy, jak i liczne, choć małe skupiska szczelinowych spotkać można w części zachodniej. Są to głównie piaski, sporadycznie żwiry oraz mieszanka piaszczysto-żwirowa pochodzące z pagórków martwego lodu. Głębokość istniejących odkrywek waha się od 3 do 15 m. Zapotrzebowanie miejscowej

gospodarki oraz ludności na potrzeby budownictwa i drogownictwa pokrywane jest ze złóż położonych na terenie gminy Wąsosz.

Surowce ilaste, które stanowią z reguły gliny z uwagi na dużą zwartość frakcji piaszczystych oraz domieszki głazów i otoczaków nie przedstawiają wartości ceramicznej i winny być chronione ze względu na wysoką jakość gleb (w przewadze III i IV bonitacyjna gruntów ornych).

II.3.7. Walory przyrodnicze i krajobrazowe

Zgodnie z regionalizacją geobotaniczną Szafera i Pawłowskiego, obszar na którym położona jest gmina przynależy do Krainy Biebrzańskiej Działu Północnego. W regionalizacji Matuszkiewicza opartej na podstawach synchorologicznych obszar ten przynależy do Mazursko-podlaskiego regionu subborealnego Niżu Wschodnioeuropejskiego.

Mazursko-podlaski region subborealny jest obszarem objętym północnym zasięgiem świerka, wyróżniającym się skupieniem kontynentalno-borealnych elementów roślinności. Charakterystycznymi w stosunku do pozostałych części kraju zbiorowiskami są niżowe bory świerkowe, szczególne postaci borów mieszanych świerkowo-sosnowo-dębowych z dużym udziałem osiki, leśne torfowiska wysokie, borealne postaci bezleśnych torfowisk wysokich z udziałem reliktowych gatunków północnych, swoiste zespoły wrzosowisk mącznicowych, torfowisk niskich i przejściowych, łąk i pól uprawnych. Wiele zespołów środkowoeuropejskich występuje w tym regionie w postaci osobnych odmian geograficznych. Region Mazursko-podlaski leży na peryferiach zasięgu graba. We wschodniej części regionu, suwalsko-podlaskiej nie występuje buk, dąb bezszypułkowy i jawor.

Ssaki kopytne reprezentowane są głównie przez sarnę i dzika. Stosunkowo często widywany jest lis, dużo rzadziej jenot, kuna domowa, tchórz. Okoliczne pola i łąki zamieszkuje zając szarak. Populacja zająca nie jest w ostatnich latach zbyt liczna, jednak spotkania nie należą do rzadkości. Pozostałe ssaki z grupy Micromammalia na badanym obszarze to m.in.: jeż wschodni, kret, nornica ruda, nornik zwyczajny, mysz domowa, mysz polna, szczur wędrowny. Ornitofauna występująca na omawianym terenie jest zróżnicowana gatunkowo i ilościowo, przy czym konsekwencją takiego stanu rzeczy jest głównie działalność człowieka. Do gatunków ptaków występujących na omawianym obszarze należy: bocian biały, łabędź niemy, myszołów zwyczajny, myszołów włochaty (zimą), kuropatwa, żuraw, czajka, grzywacz, synogarlica turecka, dzięcioł duży, skowronek polny, dzierlatka, dymówka, oknówka, świergotek polny,

świergotek łąkowy, pliszka siwa, słowik szary, rudzik, kopciuszek, kos, kwiczoł, piecuszek, zaganiacz, sikora bogatka, sikora modra, dzierzba gasi orek, sroka, kruk, kawka, wrona siwa, szpak, jemiołuszka, wróbel, zięba, dzwoniec, szczygieł, gil, trznadel.

Dość uboga jest fauna płazów. Jednak dość często spotkać można na łąkach żabę trawną, a na terenach bardziej wilgotnych żabę moczarową. W niewielkich zbiornikach wodnych gody odbywają kumaki nizinne. Stosunkowo często spotkać można ropuchę szarą. Gromada gadów reprezentowana jest przez zaskrońca zwyczajnego, jaszczurkę zwinkę.

Na terenie gminy przeważają krajobrazy antropogeniczne łąk i pól uprawnych. Gmina Szczuczyn charakteryzuje się przeciętnymi walorami krajobrazom Najbardziej wartościową jego cechą jest stosunkowo bogata rzeźba terenu uwarunkowana różnicami wzniesień w obrębie utworów akumulacji lodowcowej (moreny faliste i pagórkowate, pagórki martwego lodu, wzgórza i wały kemowe), a formami erozyjno-denudacyjnymi (rynnowa dolina Wissy, doliny i dolinki innych cieków wodnych, obniżenia terenowe). Wysokości względne pomiędzy poszczególnymi formami geomorfologicznymi dochodzą do 85 m (205 m n.p.m. w okolicach wsi Kurki i 120 m n.p.m. w okolicach wsi Świdry Awissa). Duże jest również zróżnicowanie nachylenia terenu, miejscami sięga ono ponad 15% do prawie płaskich form dolinnych. Dzięki tak ukształtowanej rzeźbie w krajobrazie naturalnym zaznaczają, się liczne punkty widokowe z rozciągającą się panoramą najbliższej okolicy.

Atrakcyjność krajobrazową w niewielkim stopniu wzbogacają wody powierzchniowe, głównie wody Wissy. Zasadniczymi jej walorami są miejscami nieuregulowane koryto rzeczne i czyste wody. W kilku punktach rzeki dobra jest dostępność brzegowa z możliwością turystycznego zagospodarowania.

Na stan walorów krajobrazu naturalnego istotny wpływ ma szata leśna, w szczególności w okolicach wsi Chojnowo, Dołęgi, Jambrzyki, Obrytki oraz we wschodniej części gminy. Lasy te porastają kulminacje terenowe i stanowią dominanty krajobrazowe.

Cennym walorem krajobrazu gminy są również licznie występujące pomniki przyrody, w przewadze pojedyncze drzewa lub ich grupy i aleje, zachowane w parkach podworskich w Bęćkowie, Bzurach i Niećkowie oraz w okolicach wsi Obrytki.

Tabela 6. Obiekty przyrodnicze na terenie Gminy Szczuczyn

Nr ewid.	Obiekt	Miejscowość	Lokalizacja	Właściciel	Obwód	Wysokość
40	Jesion wyniosły	Bzury	plac przy SP	SP w Bzurach	3,25 m	ok. 25 m
60	Jesion wyniosły	Chojnowo (Park Podworski)	w pasie zadrzewień okalających park	UM w Szczuczynie	3,90 m	20 m
91	Sosna pospolita	Obrytki	przy drodze Obrytki-Lempice	UM w Szczuczynie		25 m
92	Grupa 27 lip drobnolistnych	Niećkowo	park podworski	ZS w Niećkowie	1,20-3, 15 m	24 m
93	Kasztanowiec	Niećkowo	park podworski	ZS w Niećkowie	3,05 m	19m
94	Kasztanowiec	Niećkowo	park podworski	ZS w Niećkowie	3,00 m	25 m
95	Kasztanowiec	Niećkowo	park podworski	ZS w Niećkowie	3,55 m	17m
96	Jesion wyniosły	Niećkowo	park podworski	ZS w Niećkowie	4,45 m	
97	Grab zwyczajny	Niećkowo	park podworski	ZS w Niećkowie	2,52 m	20 m
98	Aleja lipowa	Niećkowo	park podworski	ZS w Niećkowie	1,00-2,70	14-17 m
99	Kasztanowiec	Niećkowo	przed gmachem głównym ZSR	ZS w Niećkowie	2,50 m	18m
100	Grupa 18 jesionów wyniosłych	Niećkowo	park podworski	ZS w Niećkowie	1,35-4,30 m	18-22 m
101	Grupa 8 dębów szypułkowych	Niećkowo	park podworski	ZS w Niećkowie	1,33-4,05 m	18-22 m
183	Klon pospolity	Bzury	plac przy SP	SP w Bzurach	2,49 m	
184	Jesion wyniosły	Bzury	plac przy SP	SP w Bzurach	3,05 m	
185	Jesion wyniosły	Bzury	plac przy SP	SP w Bzurach	2,53 m	

Gmina leży w sąsiedztwie cennego obiektu przyrodniczego, jakim jest unikatowy na skalę europejską Biebrzański Park Narodowy. Stanowi on jedyny w tej części kontynentu naturalny obszar bagienny. Tak duży i unikatowy naturalny kompleks torfowisk położony nad malowniczo meandrującą rzeką posiada nadzwyczajne walory krajobrazowe.

II.4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Podstawą gospodarowania w przeszłości i obecnie na terenie gminy było rolnictwo, hodowla i związana z tym eksploatacja lasów. Podobny typ gospodarowania ludności wiejskiej i małych miasteczek, zaspokajających swoje potrzeby wyrobami własnej produkcji, zbliżone środki techniczne, stosunki społeczne i warunki przyrodnicze sprzyjały tworzeniu w przeszłości takiego samego inwentarza kultury materialnej na całym północno-wschodnim Mazowszu.

Najłatwiej dostępnym, najtańszym i podstawowym materiałem używanym do wznoszenia budynków i wykonywania wszelkich narzędzi oraz przedmiotów używanych w gospodarstwie było drewno. Charakter budownictwa drewnianego, dominującego na terenie gminy do początków XX wieku znany jest z przekazów ikonograficznych i zachowanych najstarszych obiektów Proces zanikania budownictwa drewnianego w tej części pogranicza mazowiecko-podlaskiego rozpoczął się w pierwszej połowie XIX wieku i w początkowej fazie obejmuje głównie obiekty reprezentacyjne jak kościoły, bóżnice, ratusze i dwory. W małych miasteczkach zjawisko to nasiliło się pod koniec XIX wieku, a kontynuowane było po zniszczeniach I wojny światowej. We wsiach budownictwo drewniane zaczęło zanikać znacznie później i związane to było ze zmianami społecznymi i gospodarczymi po 1945 r, a proces ten kontynuowany jest do dnia dzisiejszego. Zachowane do czasów współczesnych stare budynki drewniane i murowane przeważnie są bardzo zniszczone, od lat nieremontowane, które każda społeczność lokalna ocenia negatywnie jako symbol biedy i zacofania. Historyczna zabudowa miasteczek i wsi nie jest związana z niską rangą tych obiektów, ale pogarszającego się ich stanu technicznego.

Kresowy charakter tej części Mazowsza sprawił, że ta część Polski znalazła się poza głównym nurtem rozwoju architektury. Tutejsze budowle reprezentacyjne, dwory, świątynie są najczęściej powtórzeniem wzorów wypracowanych gdzie indziej. Pozycja majątkowa ziemiaństwa w tej części Mazowsza była znacznie słabsza niż w innych dzielnicach Rzeczpospolitej, a jednym z nielicznych wyjątków był Szczuczyn, założony z inicjatywy przedstawiciela najbogatszego ziemiaństwa. Podobnie było z mieszczaństwem, które było biedne i w znacznej części zajmowało się uprawą roli. Jedynie Kościół, pomimo zmiennej koniunktury mógł sprawować opiekę nad budowlami sakralnymi, a **w konsekwencji zabytki sakralne są najstarszymi i najlepiej zachowanymi budowlami.** Budownictwo ludowe, najczęściej drewniane jest pochodną sytuacji gospodarczej wsi. Nie najlepsze ziemie, przeważnie małe gospodarstwa, brak rozwiniętego rzemiosła i przemysłu nie mogły stać się podstawą do tworzenia dużych, bogatych gospodarstw wiejskich Najstarsze obiekty

wiejskiego budownictwa drewnianego mają trochę więcej niż sto lat, czyli bardzo mało, ale bardzo często są to jedyne zabytki na terenie gminy.

Najstarsze chałupy i zabudowania gospodarcze zachowane do czasów współczesnych pochodzą głównie z początku XX wieku. Budowane były przeważnie z drewna, o konstrukcji wieńcowej, ze zrębem łączonym w narożach na jaskółczy ogon. Pierwotnie budynki mieszkalne nie były szalowane, a zabezpieczano tak tylko narożniki budynków. Chałupy pochodzące z okresu międzywojennego lub pierwszych lat po ostatniej wojnie zdobiono wycinanymi w deskach ornamentami umieszczanymi na krawędziach dachu, wokół drzwi i okien. Niezwykle rzadko spotykany typ domu wiejskiego składa się z sieni, izby i komory Najczęściej spotykane stare domy składają się z czterech pomieszczeń: sieni, kuchni, alkierza i komory. Jest to typowy dla Mazowsza układ chałupy zwanej „trojakiem" lub „czworakiem".

Kamień służył też do wznoszenia licznych krzyży przydrożnych i nagrobnych, a ich wykonawcami od początku XIX wieku byli m.in. kamieniarze, którzy łupali także kamień na fundamenty, drogi, ogrodzenia, studnie i przepusty drogowe. Budynki gospodarcze w założeniach dworskich oraz u bogatszych gospodarzy niekiedy wznoszono z łupanych głazów narzutowych. W okresie międzywojennym we wsiach położonych w gminie większość budynków wzniesiona była z drewna, a bogatsi gospodarze chałupy budowali z cegły, często w dwóch kolorach, stosując zróżnicowanie kolorystyczne narożników i nadproży budynku.

Według materiałów służby konserwatorskiej na terenie gminy jest 140 zabytkowych zespołów obiektów architektury. Najcenniejszymi zabytkami wpisanymi do rejestru zabytków województwa podlaskiego są:

a) Miasto Szczuczyn :

- Układ przestrzenny - nr rej . 193
- Zespół klasztorny Pijarów:
a) kościół p. w. Imienia NMP, mur., 1697-1711 r . - nr rej . 9
b) klasztor ob. plebania i szkoła, mur ., 1697-1711 r . - nr rej . 10
c) kolegium ob. szpital, mur., 1697-1711 r . - nr rej . 10
- Cmentarz rzymskokatolicki - nr rej . 303:
a) kaplica cmentarna, mur., pocz . XX w .
b) ogrodzenie.
- Park miejski - nr rej . 218
- Zespół Poczty, ul Kilińskiego 59 , mur . 1863 - nr rej . 25 :
a) budynek główny
b) oficyna wsch. i zach.
- Strażnica pożarna, ob . Muzeum Pożarnictwa , ul. Koński Rynek, - nr rej . 21
- Pozostałości rezydencji Szczuków , mur . 1690-1720 - nr rej . 24
- ul. Tysiąclecia: Dom nr l, mur., k . XVII w . – nr rej.201

Kościół popijarski Imienia Marii, barokowy, trójnawowy, bazylikowy, fasada trójdzielna z dwukondygnacyjną częścią środkową, murowany, tynkowany, projektu Józefa Pioli, budowany w latach 1697-1711. Wnętrze barokowe. Klasztor, budowany współcześnie z kościołem, trójskrzydłowy, okalający wraz z kościołem wirydarz, proj. Józefa Pioli i Józefa Szymona Belottiego. W połowie elewacji frontowej znajduje się wieża - brama zakończona dekoracyjnym hełmem i ozdobiona zegarem słonecznym. Klasztor był kilkakrotnie przebudowywany - ostatnio w 1974 r. Dawne kolegium pijarskie, wzniesione równolegle z budową kościoła i klasztoru, przylega od pd. do kościoła, przebudowane w 1912 r. Funkcjonowało do 1805 r. Poczta na pn. skraju miasta (ul. Kilińskiego 59), klasycystyczna z 1830 r., złożona z trzech budynków zamykających dziedziniec tylni, murowana, tynkowana, fragmenty dekorowane boniowaniem. W ołtarzu głównym kościoła p.w. Imienia Marii umieszczony jest obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem z końca XVII w., w srebrnej złoconej sukience z XVIII w. Obraz ten będący darem papieża Innocentego XI ofiarował do kościoła (wystawionego jako wotum za zwycięstwo pod Wiedniem) król Jan III Sobieski.

b) Gminie Szczuczyn:

- **Bęćkowo**
  Obiekty zespołu dworsko-parkowego:
  a) dwór ob. szkoła, mur., XVIII w . - nr rej. 11
  b) park krajobrazowy, pół. XVIII, XIX w . - nr rej. 12
- **Bzury**
  Obiekty zespołu dworsko-parkowego: nr rej. 177
  a) dwór ob. szkoła, mur ., XVIII/XIX w .
  b) stajnia , kam ., 3 ćw . XIX w . ,
  c) obora , kam., k . XIX w ., wł. Kamiński i Leszczyński
  d) spichlerz - k . XIX w. wł. Henryk Marcińczyk
  e) pozostałości parku zabytkowego .
- **Chojnowo**
  Park. XIX w.- nr rej. 182
- **Niećkowo**
  Obiekty zespołu dworsko-parkowego:
  a) dwór , drewn., ok. 1850 r . - nr rej. 77
  b) spichrz , mur . /kam ., XVIII w ., - nr rej . 128
  c) park , - nr rej . 49
- **Niedźwiadna**
  Zespół kościoła paraf p . w . Stanisława Bpa:
  a) kościół, mur ., pół. XVI w . nr rej . 26
  b) dzwonnica, drew . pocz . XIX w . - nr rej . 27
  Cmentarz rzymskokatolicki (fragment) - nr rej . 366
  Kaplica cmentarna, mur., XIX w. - nr rej . 366

Rysunek 2. Kościół w Niedźwiadnej (poł. XVI)

zdjęcie: ks. Jarosław Stefaniak

Ze źródeł historycznych wynika, że **kościół w Niedźwiadnej jest jednym z najstarszych obiektów historycznych w województwie Podlaskim**, a najprawdopodobniej najstarszym obiektem, który zachował się w stanie naturalnym.

Kościół został wpisany do Rejestru zabytków KL-III-16/64 pod nr 200.
Kościół w Niedźwiadnej występuje w źródłach po raz pierwszy w 1476 r. Poniższe informacje przytoczono na podst. dokumentacji konserwatorskiej.

Parafia p.w. św. Stanisława B.M. została erygowana ok. 1450 r. Kościół zbudowany przed 1462 r., który był kościołem filialnym na terenie parafii Wąsosz, w dokumencie z 1464 r. nazwany jest kościołem parafialnym.

Obecny kościół murowany w stylu gotyckim p.w. św. Stanisława BM został zbudowany w połowie XVI w. Kościół był wielokrotnie remontowany. Ostatni gruntowny remont został przeprowadzony w latach 1972-1978 staraniem ks. prob. Mariana Łupińskiego. Kościół konsekrowany (poświęcony) 14.08.1663 r.

Aktualnie staraniem ks. prob. Jarosława Stefaniaka jest prowadzona restauracja kościoła.

Obiekty i obszary podlegające zainteresowaniem konserwatorskim:

a) Miasto Szczuczyn

Zespół klasztorny Pijarów :
a)ogrodzenie XVIII w .
Cmentarz ewangelicki
Cmentarz żydowski
Pozostałości rezydencji Szczuków, mur . , 1690-1720
a) oficyna, mur., k . XIX w.
b) spichlerz, mur., k . XIX w.

W okolicach Szczuczyna jeszcze po ostatniej wojnie tkano dywany, kilimy, płótno i materiały wełniane na ubrania. Strój ludowy na terenie gminy nie był już powszechnie używany po 1920 roku, a ubierano się w ubrania fabryczne lub wzorowane na fabrycznych, lecz szytych z materiałów tkanych w domu. Istnieje tradycja wykonywania wyrobów haftowanych i zdobionych koronkami. W tradycyjnych zagrodach zachowały się meble roboty rzemieślniczej wykonywane przez wiejskich lub małomiasteczkowych rzemieślników. Przeważnie są to drewniane szlabany, rozsuwane łóżka, kufry, kredensy, które nie stoją już w wiejskich domach, ale w podrzędnych pomieszczeniach gospodarczych. We wsiach spotkać można jeszcze narzędzia i sprzęty gospodarskie używane po 1945 roku czyli żarna, pojemniki na zboże, naczynia klepkowe, wozy, stare naczynia, kadłuby z drewna, narzędzia do przędzenia i tkania.

Położone na skraju Mazowsza gminy graniczące z Podlasiem znacznie dłużej kultywowały tradycyjne zwyczaje. Do obrzędów i wierzeń ludowych weszło dużo elementów przedchrześcijańskiego kultu domowego, kultu przodków i zwyczajów związanych z magią wegetacyjną. Wyrażała się ona szeregiem zabiegów ułatwiających zdobycie pożywienia.

W grupie rodzinnej i społeczności wiejskiej kultywowane były tradycyjne obrzędy i zwyczaje doroczne. W dorocznym kalendarzu obrzędowym dawne elementy kultu przejęli święci chrześcijańscy. Tradycyjnie świętowano Zaduszki, wigilię św. Andrzeja, Adwent, Gody z dniem św. Szczepana, święte wieczory, święta Trzech Króli, Matki Boskiej Gromnicznej, św Agaty, zapusty, ostatki. Popielec, półpoście, cykl świąt wielkanocnych zaczynający się od Kwietnej Niedzieli i kończący się Niedzielą Przewodnią, Zielone Świątki, Boże Ciało święta Matki Boskiej Zielnej i Siewnej. Wszystkie te święta miały rozbudowane obrzędy i zwyczaje. Oprócz obrzędów dorocznych jeszcze w okresie międzywojennym praktykowane były rozbudowane zwyczaje rolnicze, hodowlane, rybackie, związane z zajęciami domowymi. Zwyczaje weselne i pogrzebowe miały rozbudowane obrzędy i tradycje, często zróżnicowane w obrębie nawet jednej parafii. Dzisiaj zwyczaje te są dalej praktykowane, lecz

w uproszczonej i ubogiej obrzędowości rodzinnej lub rozbudowanych o nowe elementy widowiskach obrzędowych organizowanych przez instytucje kultury.

Wznoszone z fundacji gromady lub pojedynczych mieszkańców krzyże i kapliczki przydrożne spotykane przy wiejskich drogach są wyrazem religijności ludowej. Upamiętniają one tragiczne wydarzenia i intencje fundatorów. Pod krzyżami odprawiano modły i do krzyża na końcu wsi odprowadzają ciało zmarłego mieszkańcy społeczności wiejskiej. O większości krzyży związane są jakieś opowieści o mieszkańcach wsi lub zdarzeniach związanych z jego fundowaniem. Zdecydowana większość nazwisk i nazw miejscowych jest pochodzenia słowiańskiego, chociaż istnieją dawne nazwy pojaćwieskie. W powszechnym użyciu jest język polski. W dalszym ciągu funkcjonują przezwiska na mieszkańców poszczególnych wsi.

Teren, na którym położona jest Gmina Szczuczyn, stanowi atrakcyjny obszar pod względem turystycznym. Walory tego obszaru wynikają z budowy geologicznej terenu, związanej z dwoma zlodowaceniami a warunkującej interesujący krajobraz wysoczyzny poprzecinanej rzekami. Największymi atutami gminy są: czyste środowisko przyrodnicze, korzystne uwarunkowania do rozwoju rolnictwa tradycyjnego, przebieg drogi krajowej nr 61 i szlaku turystycznego, dobrze wykształcona sieć osadnicza i sieć ośrodków usługowych, atrakcyjne okolice. Atrakcyjność turystyczną terenu podkreślają liczne zabytki pozostawiające do dziś ślady charakterystycznych epok.

Mimo powyższych walorów nie obserwuje się bardzo dużego wpływu turystyki na gospodarkę gminy. Na terenie gminy nie jest rozwinięta działalność agroturystyczna. Jednak warto zaznaczyć, że taka forma zdobywania dochodów byłaby istotnym dodatkiem do dotychczasowej działalności gospodarstw i dawałaby szanse zmniejszenia bezrobocia. Stworzona zostałaby również możliwość promocji regionu i wzrost napływu turystów w przyszłych latach, co pociągnęłoby pobudzenie popytu i ożywienie gospodarcze. Jedynym obiektem turystycznym jest hotel z 25 miejscami noclegowymi (liczba turystów na rok – ok. 2400).

Informacje o kościele w Niedźwiadnej, jego unikatowej wartości są mało znane mieszkańcom Podlasia jak i Mazowsza, co świadczy o konieczności podniesienia świadomości o dziedzictwie narodowym, nie tylko wśród osób starszych, ale i młodzieży. Restauracja kościoła zatem będzie stanowiła możliwość szerszej promocji miejscowości Niedźwiadna, a także gminy Szczuczyn. W kolejnym latach powinny zostać podjęte działania w kierunku stworzenia produktu markowego związanego z gotyckim kościołem w Niedźwiadnej.

II.5. Zagospodarowanie przestrzenne

Zagospodarowanie przestrzenne Gminy Szczuczyn opiera się na miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Miasto Szczuczyn charakteryzuje się układem koncentrycznym (rys. 3). Urząd Miejski w Szczuczynie mieści się w centrum miasta, ważniejsze obiekty użyteczności publicznej jak: Publiczna Biblioteka, Gimnazjum Publiczne oraz placówki handlowo-usługowe znajdują się wokół Rynku (Placu Tysiąclecia). Zabudowa wielorodzinna znajduje się po lewej stronie ulicy wjeżdżając od strony miasta Grajewa. Zabudowa jednorodzinna zlokalizowana jest przy ulicach: Łomżyńska, Kilińskiego, Ogrodowa, Senatorska, Majewskiego. Tereny zielone miasta znajdują się wokół stadionu, rzeki Wissy w rynku. Od północnej strony miasta wpływa rzeka Wissa, przecinając ulice Szczuki i Majewskiego.

Obrzeża miasta mają charakter rolniczy. Na terenie miasta część gospodarstw ma zabudowę o bardzo wąskich siedliskach, szczególnie te pochodzące z okresów dawnych. Poszczególne wsie w gminie mają różne powierzchnie działek zagrodowych, które waha się od 0,3 ha dla miejscowości Czarnowo do 0,09 Jambrzyki, czy 0,1 Dołęgi. Zbyt mała zabudowa może ograniczać i utrudniać prowadzenie gospodarstwa rolnego.

Rysunek 3. Plan miasta Szczuczyn

Źródło: www.pilot.pl

II.5.1. Uwarunkowania ochrony środowiska

Ustawa z dnia 27.04.2001 r.- Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62 poz. 627 z 2001 ze zm.) określa dopuszczalne wartości zanieczyszczeń emitowanych do powietrza takich jak: SO2, NOx, pyłów oraz CO.

Podstawowym źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza na terenie gminy są procesy spalania paliw stałych (węgiel, koks, drewno) w indywidualnych paleniskach w budynkach jednorodzinnych i w zabudowie zagrodowej. Zanieczyszczenia powietrza od środków transportu ma charakter ograniczony do okolic dróg o znacznym natężeniu ruchu. W terenie zabudowanym, a szczególnie w okolicach skrzyżowań głównych dróg, natężenie ruchu jest największe i występuje kumulacja strumienia emisji. Zanieczyszczenia komunikacyjne mają charakter: fizyko-chemiczny, zanieczyszczenia pyłowe oraz hałas i drgania.

W skali gminy sumaryczna wielkość rocznej emisji ze źródeł stacjonarnych i transportu oraz jej struktura przedstawia tabela 7.

Tabela 7. Roczna emisja podstawowych zanieczyszczeń z obszaru gminy [Mg/r]

Grupa źródeł	SO2 [Mg/r]	NOx [Mg/r]	CO [Mg/r]	pył [Mg/r]	CO2 [Mg/r]	węglowodory [Mg/r]	CH4 [Mg/r]
Stacjonarne	144,7	32,4	937,3	293,8	34911,0	73,0	70,2
Transport kołowy	8,7	119,0	373,7	b.d.	4380,0	26,9	1,0
Razem	153,4	151,4	1311,0	293,8	39291,0	99,9	71,2

Źródło: ankieta Gminy Szczuczyn

Emisja dwutlenku siarki i metanu ze źródeł stacjonarnych stanowi w gminie ponad 90% całej emisji, podobnie za emisję dwutlenku węgla odpowiadają kotłownie (89%), w przypadku tlenków azotu relacja jest odwrotna (21%), zaś ilości tlenku węgla i węglowodorów nieco większy (ok.72%) jest udział źródeł stacjonarnych.

Brak szczegółowych badań w poszczególnych latach nie pozwala na głębszą analizę trendów zmian, jednak można sformułować ogólne wnioski. Przy zmianie, w niewielkim stopniu, w sposobie ogrzewania można spodziewać się wzrostu emisji tlenków azotu i w mniejszym stopniu tlenku węgla, związanych ze zwiększeniem natężenia ruchu. Niewielkiego spadku emisji dwutlenku siarki można nastąpić przy zmianie paliwa z węgla na olej opałowy, gaz płynny lub biomasę.

Wybór właściwej drogi rozwoju i zarządzania strategicznego gminy musi się opierać na rzetelnej analizie oddziaływania różnych czynników rozwoju. Zgromadzenie wszelkich dostępnych i istotnych danych przy opracowywaniu Planu Rozwoju Lokalnego oraz ich analiza połączona z wnioskowaniem stanowi podstawę przy opracowaniu tego typu dokumentów.

W ramach tych uwarunkowań przeanalizowano następujące obszary:

- układ komunikacyjny,
- zaopatrzenie w energię cieplną,
- gospodarka odpadami stałymi,
- gospodarka wodno – ściekowa,
- własność nieruchomości
- warunki glebowe,
- środowisko przyrodnicze,
- ochrona atmosfery,
- gospodarowanie zasobami środowiska.

II.5.2. Układ komunikacyjny

Istniejący układ drogowy na terenie miasta i gminy Szczuczyn obejmuje trzy kategorie dróg publicznych, tj. drogi krajowe, powiatowe i gminne oraz drogi wewnętrzne nie zaliczone do żadnej z ww. kategorii dróg. Ogólny schemat dróg został przedstawiony na rysunku 4, gdzie kolorem czerwonym zaznaczono drogi krajowe 61 i 58.

Rysunek 4. Sieć drogowa na terenie gminy Szczuczyn.

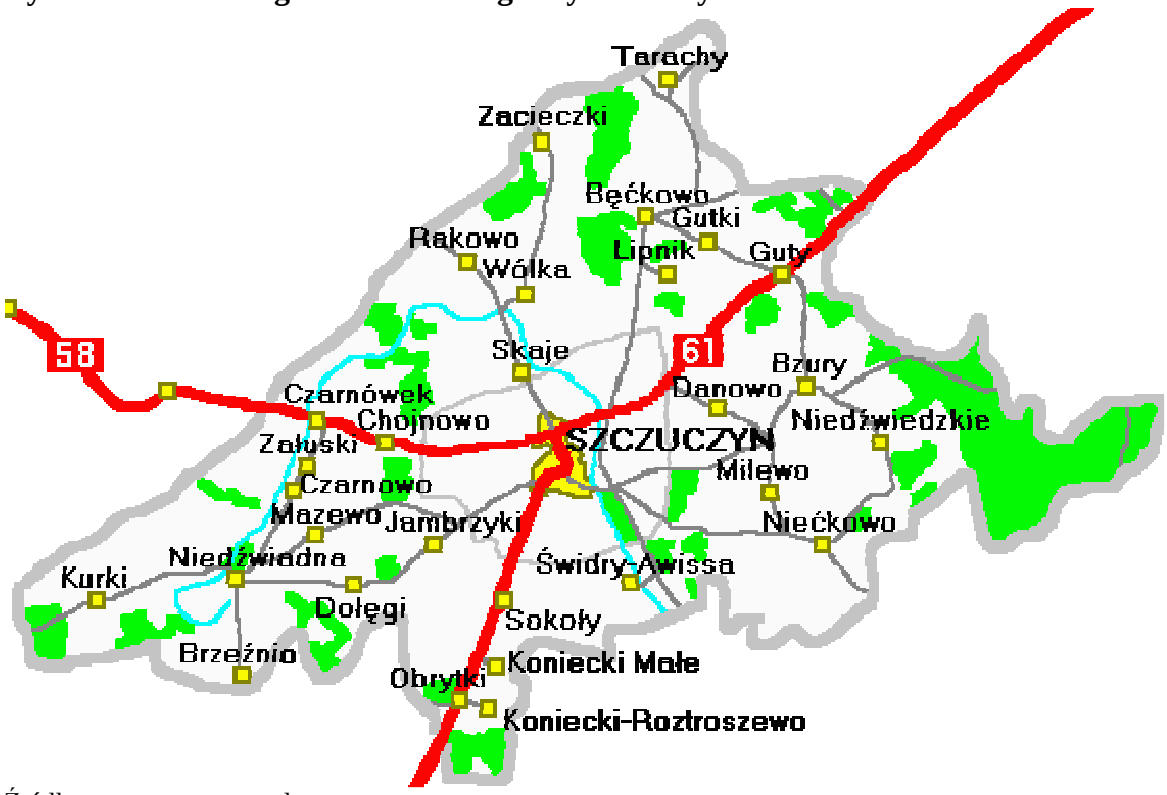

Źródło: www.szczuczyn.pl

Sieć drogowa dróg krajowych z obszaru gminy Szczuczyn, jak i pozostałych gmin podlaskich znajduje się w zarządzie Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Białymstoku. W tabeli przedstawiono drogi krajowe z gminy Szczuczyn.

Tabela 8. Drogi krajowe

Nazwa	Nr	Długość	Nawierzchnia
droga: Warszawa – Łomża – Szczuczyn – Grajewo – Augustów – Ogrodniki w km od 195 +500 do 208 + 200	61	13,30	bitumiczna
droga: Szczuczyn – Biała Piska – Olsztynek w km od 150 + 332 do 155 + 700	58	5,37	bitumiczna
Łącznie:		**18,67**	

Droga krajowa Nr 61 obciążona jest międzynarodowym ruchem ciężarowym od przejścia granicznego w Budzisku w kierunku Warszawy oraz międzynarodowym ruchem samochodowym od powyższego przejścia granicznego i przejścia granicznego w Ogrodnikach. Stanowi główne połączenie drogowe miast powiatowych Łomża, Grajewo, Augustów. Służy również jako droga dojazdowa do największego rejonu wypoczynkowo – turystycznego województwa podlaskiego, Pojezierze Suwalskie, Augustowskie, Sejneńskie oraz do Puszczy Augustowskiej. Stan techniczny nawierzchni, jej wytrzymałość, parametry łuków i skrzyżowań z drogami gminnymi i powiatowymi nie odpowiadają przepisanej jej funkcji, zwłaszcza w zakresie ruchu ciężarowego. Trasa stwarza bardzo duże zagrożenie dla mieszkańców i użytkowników terenów doń przyległych, zwłaszcza w mieście Szczuczyn.

W chwili obecnej trwają prace modernizacyjne, polegające na przebudowie pasa drogowego, nałożeniu nowej nawierzchni bitumicznej, mające na celu dostosowanie parametrów technicznych drogi do standardów europejskich.

Droga krajowa Nr 58 jest główną trasą komunikacji wewnętrznej. Jest bardzo obciążona przez wielkie auta ciężarowe oraz turystów, którzy – najkrótszą droga docierają na Pojezierze Olsztyńskie, wchodzące w skład krainy geograficznej Pojezierza Mazurskiego. Zły stan techniczny tej drogi zmniejsza bezpieczeństwo uczestników ruchu oraz nie wpływa pozytywnie na rozwój miasta i regionu.

Tabela 9. Drogi powiatowe – poza granicami miasta

Nr ewidencyjny odcinka drogi	Długość [km]	Nawierzchnia
L 1802 B-Cypryki-Bęćkowo-Szczuczyn	8,657	Bitumiczna, brukowa, żwirowa
L 1806 B-Szczuczyn-Skaje-Zacieczki	5,22	Bitumiczna
L 1811 B- Guty-Bzury-Niedźwiecki	4,21	Bitumiczna,
Z 1812 B–Szczuczyn-Wąsosz-Radziłów	1,655	Bitumiczna
Z 1813 B-Szczczuczyn –Zalesie-Opartowo	3,86	Bitumiczna
L 1819 B-od drogi 1812 B-Świdry Awissa	0,48	Bitumiczna
Z 1869 B-Szczuczyn-Niedźwiadna Milewo	8,90	bitumiczna
L 1870 B-Grabowo-Zebrki-Niedźwiadna	3,63	bitumiczna, brukowa
L 1873 B-Szczuczyn-Dołęgi	2,44	bitumiczna, brukowa, żwirowa
L 1875 B-Obrytki-Roztroszewo-Wojsławy	0,45	bitumiczna
Razem:	**39,502**	Z (14,415) L (25,087)
Drogi powiatowe – w granicach miasta		
L 2665 B ul. Wąsoska	0,22	bitumiczna
L 2666 B ul. Majewskiego	2,09	bitumiczna
Z w ciągu drogi 1812 B ul. Sportowa	2,23	bitumiczna
Z w ciągu drogi 1869 B	1,43	bitumiczna
L w ciągu drogi 1802 B ul. Szczuki	1,47	bitumiczna, żwirowa
L w ciągu drogi 1806 B ul. Grunwaldzka	1,00	bitumiczna
L 2668 B Plac 1000 – lecia	0,5	bitumiczna
Razem:	**8,94**	Z (3,66), L (5,28)
Ogółem:	**48,442**	Z (18,075) L (30,367)

Drogi powiatowe zlokalizowane na terenie gminy zarządzane są przez Starostwo Powiatowe w Grajewie. Stanowią one połączenie miejscowości z ośrodkiem gminnym – Sczuczyn i powiatowym – Grajewo. Ich stan techniczny i parametry są bardzo różne, remontów i budowy wymagają zwłaszcza nawierzchnie jezdni, mosty i przepusty. Wykaz dróg powiatowych przedstawiono w tabeli 9.

Drogi gminne służą do połączeń między poszczególnymi wsiami z rozłogami łąk i terenami niezabudowanymi. Przeważnie posiadają one nawierzchnię nieutwardzoną z nieuporządkowanym odwodnieniem. Większość dróg gminnych, z uwagi na wieloletnie użytkowanie, wymagają renowacji, modernizacji i remontów. Drogi te pozostają w bezpośrednim zarządzie Burmistrza Szczuczyna. Szczegółowe zestawienie dróg gminnych przedstawia tabela 10.

Tabela 10. Drogi gminne na terenie miasta i gminy

Przebieg trasy	Nr drogi	Długość [km]	Nawierzchnia
Drogi gminne – na terenach wiejskich			
Czarnówek -Niedźwiadna	4221 B	2,91	Bitumiczna
Dołęgi – Wojsławy	4222 B	2,53	Żwirowa
Niedźwiedzkie-Niećkowo	4223 B	2,57	Żwirowa
Bzury-Wierzbowo	4224 B	1,53	Żwirowa
Bęćkowo-Kurejewka	4225 B	1,05	Żwirowa
Dołęgi -Niedźwiadna	4226 B	2,19	Żwirowa
Świdry Awissa-Sokoły-dr nr 61	4227 B	2,68	Żwirowa, brukowcowa
Czarnowo-Mazewo-Dołęgi	4228 B	2,69	Żwirowa, brukowcowa
Niedźwiadna-Cibory	4229 B	1,63	Żwirowa
Szczuczyn-Bzury	4230 B	4,53	bitumiczna, brukowcowa
Adamowo-Bzury Milewo-Niećkowo	4231 B	4,10	bitumiczna, żwirowa
Niećkowo-Okół	4232 B	2,95	Żwirowa, brukowcowa
Niećkowo-Wąsopsz	4233 B	1,84	Żwirowa
Zacieczki-Bęćkowo-Lipnik	4234 B	4,52	Żwirowa, brukowcowa
Chojnowo-Balcer	4235 B	3,50	Żwirowa, brukowcowa
Tarachy-Wojtele	4236 B	0,71	Żwirowa
Balcer-Rakowo-Skarżyn	4237 B	2,00	bitumiczna, brukowcowa, żwirowa
Guty-Gutki-Bęćkowo	4238 B	2,03	bitumiczna, kostka
Konieckie Małe-dr nr 61	4239 B	0,49	brukowcowa
Obrytki-Wojsławy-Brzeźno	4240 B	1,05	Żwirowa
Razem:		**47,50**	
Drogi gminne – na terenie miasta Szczuczyn			
Ul. Łąkowa		0,40	Asfalt
Ul. Senatorska		0,50	Bitumiczna
Ul. Krzywa		0,38	Asfalt
Ul. Nadstawna		0,50	Bruk
Ul. Wiśniowa		0,07	bruk
Ul. Gumienna		0,23	asfalt
Ul. Kościelna		0,16	asfalt
Ul. Strażacka		0,36	bruk
Ul. Nowa		0,13	bruk
Ul. Ogrodowa		0,22	bruk
Ul. Szpitalna		0,40	asfalt
Ul. Sienkiewicza		0,18	asfalt
Ul. Sobieskiego		0,23	asfalt

cd. Tabela 10. Drogi gminne na terenie miasta i gminy

Ul. Stodolna		0,26	bruk
Ul. Pawełki		0,46	asfalt
Ul. Przelotowa		0,13	bruk
Ul. Bajeraki		0,15	żwir
Ul. Księży Pijarów		0,32	żwir
Ul. K. Jagiellonki		0,26	żwir
Ul. Król. Marysieńki		0,15	żwir
Ul. J. Falkowskiego		0,37	żwir
Ul. J. Wagi		0,24	żwir
Ul. J Pioli		0,19	żwir
Ul. Wołodyjowskiego		0,14	żwir
Plac przy przystanku PKS			trylinka
Ul. bez nazwy-dr. do wysypiska		0,63	żwir
Ul. bez nazwy-dr. do wsi Bzury-/ ul. Sportowa-granice adm. miasta/		0,20	asfalt
Ul. bez nazwy do ogródków działkowych		0,45	żwir
Ul. bez nazwy łącząca ul. Senatorską z Graniczną		0,80	żwir
Razem:		**8,51**	
Ogółem:		**56,01**	

Koleje

Sieci kolejowej na terenie gminy nie występuje.

Komunikacja autobusowa

Obsługa publicznego transportu lokalnego w gminie świadczona jest głównie przez przewoźnika państwowego PKS Łomża. Linię Pisz – Białystok obsługuje przewoźnik PKS Pisz.

Dowóz dzieci do szkół zapewniają dwa autokary Mercedes benz.

II.5.3. Zaopatrzenie w energię cieplną

Jakość powietrza w dorzeczu Biebrzy, w świetle obowiązujących norm dopuszczalnych stężeń substancji zanieczyszczających w powietrzu, określa się jako dobry. Stan taki i korzystne tendencje są wynikiem zarówno zmian klimatycznych, jak też proekologicznych działań organizacyjnych, technologicznych, administracyjnych oraz zmniejszania się w ostatnich latach liczby zakładów emitujących zanieczyszczenia do atmosfery. Do działań takich zaliczyć należy zmiany dokonywane w technologii produkcji, likwidacji starych kotłowni węglowych, a w ich miejsce podłączenie obiektów do miejskich sieci ciepłowniczych lub budowę nowych kotłowni opalanych olejem opałowym.

Na terenie gminy Szczuczyn zaopatrzenie w ciepło na potrzeby grzewcze i ciepłej wody jest realizowane wyłącznie w sposób indywidualny przez mieszkańców. Niemal nie występuje zabudowa wielorodzinna. Niewielkie zapotrzebowanie ciepła obiektów publicznych, rozproszenie zabudowy i małe jednostkowe zapotrzebowanie ciepła wynikające z charakteru zabudowy nie sprzyjają tworzeniu scentralizowanej gospodarki cieplnej. Nieliczne modernizacje dotyczą źródeł ciepła – wymiany kotłów węglowych na olejowe lub na drewno. Brak sieci gazowej uniemożliwia korzystanie z tego medium.

Na terenie Zespołu Szkół w Niećkowie znajduje się kotłownia na drewno (trociny) o mocy 900kw zaopatrująca obiekty szkolne (w tym mieszkanie) na potrzeby centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej.

W obrębie miasta zabudowa wielorodzinna jest zaopatrywana w ciepło na potrzeby c.o. i c.w. z kotłowni olejowej o mocy 1,2 MW, należącej do Spółdzielni Mieszkaniowej w Szczuczynie. Kolejne dwa budynki są zaopatrywane w ciepło z kotłowni Wielobranżowego Przedsiębiorstwa Komunalnego (kotłownia węglowa o mocy 0,9 MW). Pozostałe budynki wielorodzinne posiadają kotłownie lokalne z reguły opalane węglem, z wyjątkiem jednej kotłowni Spółdzielni Mieszkaniowej o mocy 0,2 MW opalanej olejem.

Kotłownia Wielobranżowego Przedsiębiorstwa Komunalnego w niewielkim stopniu zaopatruje w ciepło obiekty użyteczności publicznej (Szkoła Podstawowa z halą sportową). Inne obiekty użyteczności publicznej jak Urząd Miasta i Gminy, Zespół Opiekuńczo Leczniczy (szpital), ośrodek zdrowia, Dom Kultury, jedynie 10% zapotrzebowania ciepła ok. 6 MW pokrywają indywidualne kotłownie olejowe.

Obiekty produkcyjne, handlowe i usługowe występują w niewielkiej liczbie i posiadają własne kotłownie. Wśród nich występują dwa większe obiekty:

- Spółdzielnia Inwalidów „SPINS” – zakład mydlarski z kotłownią o mocy 0,94 MW, oraz 0,47 rezerwy

- Wielobranżowe Przedsiębiorstwo Komunalne z kotłownią o mocy 0,9 MW z rusztem mechanicznym i urządzeniami odpylającymi.

Tabela 11. Wykaz ważniejszych kotłowni na terenie gminy Szczuczyn

Adres i właściciel kotłowni	Typ i ilość kotłów	Rodzaj paliwa	Moc znam. [kW]	Sprawność %
Zespół Szkół w Niećkowie	AZSD 500 – 2 szt z komorą osadczą	drewno (trociny)	900	70
Szkoła Podstawowa w Niedźwiadnej	Pleszew 70 kW, 60 kW - 2 szt.	miał węglowy	24	60
Szkoła Podstawowa w Bzurach	ZUG OL 42	olej	34	brak danych

Tabela 12. Wykaz ważniejszych kotłowni na terenie miasta Szczuczyn

Adres i właściciel kotłowni	Typ i ilość kotłów	Rodzaj paliwa	Moc znam. [kW]	Obciążenie kotłowni * [kW]
Spółdzielnia Inwalidów „SPINS” ul. Kilińskiego 19a	SR-o25 470 kW – 3 szt. parowe (w tym 1 rez.)	węgiel	1 410	752
Spółdzielnia Mieszkaniowa ul. Sienkiewicza 5	Uranus 400 – 3 szt.	olej	1 200	960
Zespół Szkół Zawodowych	VIGAS 80 kW – 3 szt. SWC Rumia 530 – 1 szt.	drewno węgiel	770	240
Wielobranżowe Przedsiębiorstwo Komunalne	SWC Rumia 900 – 1 szt z baterią cyklonów CE 44x400 d=0,5	węgiel	900	720
Urząd Miejski w Szczuczynie	Dietrich	olej	32	28
Spółdzielnia Mieszkaniowa ul. Kilińskiego 1	Uranus 200 kW – 1 szt.	olej	200	160
ZOZ – Szpital	ACV Compact ACA 150 – 1 szt.	olej	140	112
Gimnazjum	UKS – 150	węgiel	105	84
Ochotnicza Straż Pożarna	KM-S – 1 szt.	węgiel	62	50
		Razem:	**4 819**	**3 106**

* wielkości obciążeń kotłowni określone przy założeniu 80 % zainstalowanych urządzeń

II.5.4. Gospodarka odpadami stałymi

W skład odpadów komunalnych, powstających na terenie gminy, wchodzą przede wszystkim odpady z gospodarstw domowych, obiektów użyteczności publicznej i obsługi ludności oraz odpady z pielęgnacji terenów zielonych. Odpady przemysłowe ze względu na rolniczy charakter terenu gminy, powstają w niewielkiej ilości, są to przede wszystkim odpady z przetwórstwa żywności i drewna. Znaczną grupę stanowią odpady z energetycznego spalania paliw (żużle, popioły) oraz odpady z urządzeń do oczyszczania ścieków.

Tabela 13. Szacunkowy skład odpadów komunalnych z terenu miasta i gminy Szczuczyn

Skład odpadów	Zawartość procentowa [%]	
	Tereny miejskie	Tereny wiejskie
Odpady organiczne	23,0	9,8
Metale	5,0	8,5
Papier + Tektura	7,0	3,5
Tworzywa sztuczne	9,0	8,0
Materiały tekstylne	3,0	3,0
Szkło	12,0	11,5
Pozostałe nieorganiczne + frakcje 0–10 mm	41,0	55,7

Na terenie gminy nie wykonywano analiz ilościowych i jakościowych składu powstających odpadów. Opierając się na wynikach badań odpadów dla gmin o podobnym charakterze, można metodą analiz określić ich średni skład morfologiczny.

Na terenie miasta i gminy Szczuczyn gospodarką odpadami zajmuje się Wielobranżowe Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. w Szczuczynie. Zorganizowana obsługa w zakresie wywozu odpadów zmieszanych obejmuje 51 % mieszkańców Miasta i Gminy Szczuczyn. W mieście Szczuczyn 173 budynki mieszkalne objęte są zbiórką odpadów komunalnych, na terenie wiejskim 161.

Obecnie na terenie gminy funkcjonuje system indywidualnego odbioru odpadów. Ilość obsługiwanych pojemników: 306 szt. - o pojemności 110 litrów, 2 szt. – o pojemności 1 100 litrów, 57 szt. kontenerów KP-7 - o pojemności 7 m^3, 10 szt. – o pojemności 210 litrów. Do transportu odpadów WKP Sp. z o.o. używa samochodów typu STAR 200 (samochód asenizacyjny, Hakowiec przystosowany do wywozu kontenerów) - 2 szt., śmieciarki typu Volvo FL614 – 1 szt., ciągników typu URSUS 4512, C360-3P – 2 szt, samochód asenizacyjny Volvo FL14 o pojemności 6m^3 oraz beczki asenizacyjnej – ciągnikowej.

Zbiornica zwierząt padłych w Szczuczynie została zamknięta w 2003 r. Utylizacją zwierząt padłych, po każdorazowym zgłoszeniu, zajmuje się Zakład Mączek Mięsno-Kostnych we Wsi Ełckiej, pow. Ełk.

Od czerwca 2003 r. prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów na terenie Miasta i Gminy Szczuczyn, do tego celu używane są worki w ilości wg potrzeb. Metoda segregacji i odzysku odpadów polega na odbieraniu surowców wtórnych spośród odpadów zmieszanych. Od 2003 r. odzyskano 86,1 Mg szkła i 29,24 Mg tworzyw sztucznych, w 2007 r. zebrano 16,0 Mg szkła, 12,6 Mg tworzyw sztucznych.

Oczyszczaniem terenów otwartych, tj.: jezdnie, chodniki, przystanki, kosze uliczne, targowiska, tereny zielone zajmuje się WPK Sp. z o.o. Ogółem zebrano i deponowano

na składowisko 669,73 Mg odpadów ulicznych, unieszkodliwiono i składowano 669,73 Mg.

Na terenie miasta i gminy nie ma „dzikich" wysypisk odpadów.

Zalegalizowane gminne wysypisko komunalnych odpadów stałych zlokalizowane jest w Szczuczynie, w odległości 1 km od miasta. Właścicielem składowiska jest Urząd Miejski w Szczuczynie, zarządcą składowiska jest Wielobranżowe Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. w Szczuczynie. Wysypisko odpadów stałych zostało uruchomione do eksploatacji w 2000 r., przewidywany rok zakończenia eksploatacji w 2010r. Obiekt jest w dobrym stanie technicznym i spełnia wymogi obowiązujących przepisów ochrony środowiska.

Parametry techniczne składowiska:
- powierzchnia całkowita: 3,6 ha,
- powierzchnia składowiska: 1,5 ha, w tym komór składowych: 0,9 ha,
- wypełnienie składowiska 50 %,
- ilość odpadów ogółem zebranych 4900,85 Mg
- ilość odpadów wykorzystanych 115,34 Mg,
- ilość odpadów unieszkodliwionych i składowanych 4785,51 Mg,

Składowisko jest wyposażone w:

- rodzaj uszczelnienia: geomembrana i geowłóknina
- brodzik dezynfekcyjny,
- piezometry,
- drenaż odcieków,
- zbiornik na odcieki,
- ogrodzenie,
- budynek socjalno – biurowy,
- przyłącze wodociągowe,
- instalację elektryczną,
- oświetlenie,
- utwardzony plac manewrowy,
- boksy na surowce wtórne
- repery
- waga samochodowa.

Dodatkowo obiekt należy wyposażyć w kompostownię płytową typu pryzmowego oraz punkt czasowego przechowywania odpadów niebezpiecznych, np. zakup kontenera typu KE-7.

Przyjmowane na składowisko odpady są ważone, sprzęt używany do zagęszczania odpadów, spycharka typu DT 75. Na składowisku odpady są deponowane selektywnie i

są wydzielane surowce wtórne. Regularnie prowadzone są badania odcieków. Składowisko jest dozorowane i odpowiednio oznakowane.

Plan zagospodarowania przestrzennego przewiduje możliwość rozbudowy składowiska, ale nie przewiduje lokalizacji Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych.

II.5.5. Sieć wodociągowa wraz z ujęciami wody

W Gminie Szczuczyn sieć wodociągowa rozdzielacza na dzień 31 grudnia 2007 roku miała długość 61 km, w tym na terenie wiejskim 49,85 km. Do sieci podłączonych było 850 budynków mieszkalnych, w tym na terenie wiejskim 452 gospodarstw. Długość przyłączy do sieci wodociągowej wynosi 18,8 km, w tym na terenie wiejskim 13,88 km. Miasto Szczuczyn jest zwodociągowane prawie w 100%, zwodociągowanych jest 24 sołectw spośród 29. Wskaźnik zwodociągowania gminy liczony w szt./100 mieszkańców wynosi 17,55, średnie zużycie wody na mieszkańca w 2006 r. wyniosło w gminie 28.6 m^3.

Gmina Szczuczyn na tle pozostałych gmin wiejskich w powiecie grajewskim posiada rozbudowaną infrastrukturę wodociągową. Pełne zwodociągowanie gminy, poza kilkoma zabudowaniami kolonijnymi przewidziane jest na koniec 2008 roku.

Zaopatrzenie w wodę ujmowaną ze studni głębinowych, realizowane jest w 3 stacjach uzdatniania wody znajdujących się w miejscowości: Szczuczyn, Niedźwiadnej i Wólce. Wydajność istniejących ujęć jest wystarczająca dla zaspokojenia istniejących potrzeb gminy. Dobowa zdolność produkcyjna ujęć wody wynosi w Szczuczynie 690 m^3/dobę, w Niedźwiadnej 300 m^3/dobę i w Wólce 400 m3/dobę. Ogółem ilość wody pobranej z ujęć w roku 2007 wyniosła 286 dam^3/rok, w tym woda pobrana na własne cele technologiczne 13,2 dam^3/rok, wielkość strat wody 80,5 dam^3/rok. Zużycie wody w 2007 r. w gospodarstwach domowych i indywidualnych gospodarstwach rolnych wyniosło 172,3 dam^3/rok, w tym na cele produkcyjne 16,1 dam^3/rok i pozostałe cele 3,9 dam^3/rok.

W latach 2004 – 2007 gmina zrealizowała wiele inwestycji polegających na rozbudowie sieci wodociągowej. Ogółem wybudowano 29,3 km czynnej sieci rozdzielczej, w tym 23,7 km na wsi. Wykonano 209 szt. przyłączy wodociągowych o łącznej długości 7,3 km, w tym 179 szt. o długości 6,2 km na terenach wiejskich.

Tabela 15: Sieć wodociągowa i kanalizacyjna w województwie, powiecie i gminie.

Rok	Obszar	Sieć w km		Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych		Ścieki odprowadzone	Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych	
		wodociągowa rozdzielcza	kanaliza-cyjna	wodocią-gowe	Kanaliza-cyjne	[dam^3]	[dam^3]	na 1 mieszkańca
2006	Województwo podlaskie	11375,7	2160,6	167486	59479	32994,4	36614,6	30,6
	Powiat grajewski	501,2	69,9	6075	2318	768,2	1297,6	25,9
	Miasta	55,1	47,0	2316	1633	693,5	709,5	25,3
	Wieś	446,2	22,9	3759	685	74,7	588,1	26,5
	Gmina miejska Grajewo	42,4	37,3	1796	1444	602,0	608,0	26,8
	Gmina miejsko-wiejska Rajgród	64,5	6,5	433	166	62,9	76,5	13,8
	Gmina Grajewo	186,1	1,0	1160	5	7,9	165,1	26,9
	Gmina Radziłów	94,6	12,7	1054	320	22,0	152,9	29,9
	Gmina Wąsosz	57,2	7,9	798	327	27,0	104,9	26,2
2006	Szczuczyn	56,4	4,5	834	56	46,4	190,2	28,5
	Miasto	5,7	3,8	401	49	39,4	82,6	23,2
	Wieś	50,7	0,7	433	7	7,0	107,6	-
2005	Szczuczyn	32,7	4,1	659	50	44,3	155,2	22,6
	Miasto	5,7	3,4	401	43	35,9	81,3	22,6
	Wieś	27	0.7	258	7	8,4	73,9	-
2004	Szczuczyn	32,7	4,1	652	45	52,2	148,6	22,8
	Miasto	5,7	3,4	396	38	42,8	82,4	22,8
	Wieś	27	0,7	256	7	9,4	66,2	-

Tabela 16. Sieć wodociągowa w miejscowościach gminy Szczuczyn

Lp.	Wyszczególnienie	Długość czynnej sieci rozdzielczej (bez przyłączy)	Połączenia do budynków		Woda pobrana z ujęć	Woda dostarczona	
			Długość	Liczba		Razem	w tym gospodarstwa domowe
1	**Szczuczyn**	11,3	5,2	422	**181,1**	103,1	84,8
2	Świdry	2,2	1,3	28		8,4	8,4
3	**Wólka**	0,6	0,4	13	**48,7**	2,5	2,5
4	Gutki	1,3	0,3	8		4,1	4,1
5	Lipnik	1,2	0,4	10		4,1	4,1
6	Rakowo	2,1	0,7	17		5,4	5,4
7	Zacieczki	2,7	0,5	13		1,4	1,4
8	Bęćkowo	3,5	0,6	24		6,3	5,9
9	Skaje	1,9	1,1	46		10,0	10,0
10	Tarachy	3,1	0,5	16		3,0	3,0
11	Guty	1,9	0,8	17		2,8	2,5
12	**Niedźwiadna**	3,0	0,7	28	**56,2**	9,4	9,1
13	Brzeźnio	2,5	10,0	35		6,5	6,5
14	Jambrzyki	23,7	0,5	22		2,8	2,8
15	Dołęgi		0,6	24		3,7	3,7
16	Kurki		0,4	15		1,9	1,9
17	Obrytki		0,3	13		2,6	2,6
18	Koniecki Rostroszewo		0,2	7		1,8	1,8
19	Koniecki Małe		0,3	8		1,5	1,5
20	Sokoły		0,4	12		0,9	0,9
21	Chojnowo		0,8	19		2,6	2,6
22	Czarnówek		0,5	15		1,7	1,7
23	Załuski		0,4	12		1,7	1,7
24	Czarnowo		0,3	9		2,2	1,9
25	Mazewo		0,6	17		1,9	1,9
	Ogółem gmina	**61,0**	**18,8**	**850**	**286,0**	**192,3**	**172,3**

Stan na koniec 31.12.2007 roku

II.5.6. Sieć kanalizacyjna i oczyszczalnia ścieków

Na terenie gminy Szczuczyn, w mieście występuje sieć kanalizacyjna o długości 3,8 km, do której jest podłączonych 49 budynków mieszkalnych, na wsi zaś sieć ta liczy zaledwie 0,7 km (podłączonych jest do niej 7 budynków mieszkalnych). Cała sieć kanalizacyjna odprowadza 54,3 dam3 ścieków. Pozostali mieszkańcy miasta odprowadzają ścieki do bezodpływowych zbiorników lokalnych skąd są wywożone do miejskiej oczyszczalni ścieków. Liczba takich zbiorników wynosi 447 szt. Gmina posiada najsłabiej rozwiniętą infrastrukturę kanalizacyjną w porównaniu z innymi gminami powiatu grajewskiego. Na terenie miasta znajduje się jedna oczyszczalnia ścieków mechaniczno - biologiczna o przepustowości 500/4227 RLM [m3/d]. Powstały

osad, odwodniony poprzez prasowanie wywożony jest na wysypisko odpadów komunalnych. Ilość osadów powstała rocznie wynosi 21 Mg o stopniu uwodnienia 3 %. Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest rzeka Wissa. Na terenie miasta nie rozwiązana jest także kanalizacja deszczowa, występuje szereg pojedynczych kanałów deszczowych włączonych do rowów melioracyjnych i strumyków wpadających do rzeki Wissy.

Sołectwa gminy nie posiadają zorganizowanej sieci kanalizacyjnej. Ścieki są gromadzone w bezodpływowych zbiornikach szczelnych, lokalizowanych na własnych działkach, liczba zbiorników wynosi 433 szt. Istnieje potrzeba budowy kolejnych urządzeń lokalnych, ponieważ często ścieki z pozostałych gospodarstw odprowadzane są bezpośrednio na pola lub rowów melioracyjnych. Jedyną oczyszczalnię zakładową posiada Zespół Szkół w Niećkowie. Jest to osadnik gnilny typu OGM-10 wraz z komorą osadu czynnego o przepustowości 61 m3/dobę.

Pełne skanalizowanie gminy wymaga dalszych inwestycji. Budowa sieci kanalizacyjnej w poszczególnych miejscowościach w gminie powinna być poprzedzona analizą ekonomiczną przedsięwzięcia. Budowa sieci kanalizacyjnej ogólnospławnej jest uzasadniona w zabudowie zwartej, w szczególności dotyczy to dokończenia skanalizowania miasta Szczuczyn.

Rozwiązaniem alternatywnym zwłaszcza dla gospodarstw w zabudowie kolonijnej jest budowa oczyszczalni przyzagrodowych. Aktualnie w gminie nie ma tego typu indywidualnych oczyszczalni przydomowych. Wskazany jest rozwój tego typu budownictwa.

II.5.7. Własność nieruchomości

Z liczby całkowitej mieszkań zamieszkanych na terenie gminy, najwięcej należy do mieszkańców 76,8%, spółdzielni mieszkaniowej - 12,5% i gminy – 10,5%. Od roku 2002 liczba mieszkań wzrosła o 88.

Tabela 17. Mieszkania zamieszkane według rodzaju podmiotów będących właścicielami mieszkań (stan na 31. 12. 2006)

WYSZCZEGÓLNIENIE		Ogółem	W tym mieszkania stanowiące własność				
M – mieszkania p – powierzchnia użytkowa mieszkań w m^2 L – ludność w mieszkaniach			osób fizycznych	spółdzielni mieszka-niowych	gminy	zakładów pracy	pozostałe
O G Ó Ł E M							
O G Ó Ł E M	m	1 854	1 424	225	194	4	7
	p	141 844	121 033	11 775	8 453	257	326

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

II.6. Gospodarka

II.6.1. Główni pracodawcy

Liczba pracujących w gminie Szczuczyn (w mieście i na obszarze wiejskim) w roku 2006 wynosiła 540 (299 kobiet i 241 mężczyzn).

Tabela 18. Pracujący w gminie Szczuczyn w latach 2004-2006

	2004			2005			2006		
	ogółem	kobiety		ogółem	Kobiety		ogółem	Kobiety	
		ogółem	% ogółu		ogółem	% ogółu		ogółem	% ogółu
Szczuczyn	552	285	51,6	554	293	52,9	540	299	55,4
Miasto	Brak danych	Brak danych	Brak danych	Brak danych	Brak danych	Brak danych	460	247	53,7
Obszar wiejski	Brak danych	Brak danych	Brak danych	Brak danych	Brak danych	Brak danych	80	52	65,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Zgodnie z oficjalnymi danymi niespełna 2% z grupy pracujących to osoby zatrudnione w sektorze rolnictwa. Połowa społeczności gminy jest zatrudniona w sektorze usług nierynkowych.

Tabela 19. Pracujący w mieście i gminie Szczuczyn wg sektorów w 2006 roku

	Gmina i Miasto Szczuczyn	
ogółem	540	100%
sektor rolniczy	10	1,9%
sektor przemysłowy i budownictwo	137	25,4%
sektor usługowy - usługi rynkowe	123	22,8%
sektor usługowy - usługi nierynkowe	270	50,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Zgodnie z danymi z ostatniego Spisu Powszechnego z 2002 roku, ponad 40% pracującej społeczności gminy miejsko-wiejskiej Szczuczyn to pracownicy najemni. Podobna grupa osób pracuje na własny rachunek (45%), głównie w gospodarstwach rolnych.

Tabela 20. Pracujący według statusu zatrudnienia

Wyszczególnienie	Ogółem	Pracownicy najemni	Pracujący na własny rachunek		Pomagający członkowie rodzin	Nieustalony status zatrudnienia
			pracodawcy	niezatrudniający pracowników		
PODREGION ŁOMŻYŃSKI	106 040	50 249	2 690	33 455	19 206	440
POWIAT GRAJEWSKI	15 574	7 850	371	5 185	2 147	21
Grajewo	6 054	5 139	280	569	61	5
Szczuczyn	2 162	922	44	873	319	4
miasto	962	751	#	146	23	#
wieś	1 200	171	#	727	296	#

Źródło: Spis Powszechny z 2002 roku

W gminie nie występuje duża liczba zakładów pracy zatrudniających wielu pracowników, dlatego znaczna część mieszkańców Szczuczyna pracuje w Grajewie.

Do głównych pracodawców gminy Szczuczyn należy zaliczyć:

a) firmę Victoria (140 osób),
b) Urząd Miejski w Szczuczynie (24),
c) Szkołę Podstawową (28 osób),
d) Publiczne Gimnazjum,
e) Zespół Szkół w Szczuczynie,
f) Zakład Opiekuńczo-Leczniczy (35),
g) Banki (Bank Spółdzielczy oraz PKO BP),
h) Wielobranżowe Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. (28)
i) Zakład Opiekuńczo – Leczniczy,
j) Miejski Dom Kultury (3),
k) Spółdzielnię Produkcji Rolnej,
l) Spółdzielnię Inwalidów „SPINS" (30), ,
m) Spółdzielnię Mieszkaniową,
n) Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowe „Suwbud" s.c.
o) „Rolmex" spółka jawna.

Znaczna liczba osób pracujących w Szczuczynie, znajduje zatrudnienie w sektorach publicznych. Istnieje tylko jeden prywatny pracodawca zatrudniający 140 osób, wspomniana firma Victoria, produkująca domki letniskowe i sauny z drewna.

II.6.2. Struktura branż na terenie gminy

W roku 2006 w gminie Szczuczyn działalność gospodarczą prowadziło 345 podmiotów, z czego 32 to podmioty publiczne, zaś 313 to prywatne. Spośród podmiotów prywatnych zaledwie 4 prowadziło swoją działalność w formie spółki. W ciągu ostatnich lat (od 2002) nastąpił wzrost liczby podmiotów gospodarczych o około 10%.

Wzrost zaobserwowano w takich branżach jak: przetwórstwo przemysłowe, budownictwa i pozostała (niesklasyfikowana) działalność gospodarcza.

Tabela 21. Podmioty gospodarki narodowej według wybranych sekcji

Rok	Ogółem	Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	Przetwórstwo przemysłowe	Budownictwo	Handel i naprawy	Hotele i restauracje	Transport i łączność	Pośrednictwo finansowe	Obsługa nieruchomości i firm	Edukacja	Ochrona zdrowia i opieka społeczna	Pozostała działalność
2002	331	24	29	25	134	7	18	11	31	13	10	21
2006	345	25	32	29	131	7	18	13	31	10	7	34

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Studiując strukturę branż podmiotów gospodarczych na terenie gminy, można zauważyć dominację (40%) firm działających w sekcji „handel i naprawy". Dominują sklepy spożywcze, które stanowią 34,6% wszystkich placówek handlowych. Sklepy spożywcze występują także na obszarze wiejskim gminy w liczbie 6. Są one zlokalizowane w następujących miejscowościach:

- Brzeźno,
- Guty,
- Obrytki,
- Skaje
- Niećkowo (2 sklepy).

W pozostałych miejscowościach odbywa się handel obwoźny.

II.6.3. Rolnictwo – pozostało w starej formie, ze względu na brak danych

Rolnictwo jest w gminie Szczuczyn podstawowym źródłem utrzymania ludności. Sporadycznie jest tu prowadzona działalność gospodarcza. Obok sklepów w miejscowości Czarnówek znajduje się zakład produkujący pomniki, w Niedźwiadnej prowadzona jest usługowo działalność transportowa, a w kolejnych 7 miejscowościach znajdują się zlewnie mleka: Bęćkowo, Czarnowo, Guty, Mazewo, Obrytki, Rakowo i Skaje. Liczbę gospodarstw z poszczególnych miejscowości specjalizujących się w produkcji mleka prezentuje poniższa tabela.

Tabela 22: Gospodarstwa gminy Szczuczyn specjalizujące się w produkcji mleka

Lp	Nazwa	Liczba mieszkańców	Liczba gospodarstw	Gospodarstwa specjalizujące się w produkcji mleka	% udział gospodarstw „mlecznych”	Liczba osób utrzymujących się z produkcji mleka
1.	Brzeźno	177	37	15	40,54%	72
2.	Bzury	241	49	49	100,00%	241
3.	Bęćkowo	143	29	14	48,28%	69
4.	Chojnowo	91	22	4	18,18%	17
5.	Czarnowo	35	9	9	100,00%	35
6.	Czarnówek	84	20	10	50,00%	42
7.	Danowo	70	15	15	100,00%	70
8.	Dołęgi	141	27	25	92,59%	131
9.	Gutki	50	12	10	83,33%	42
10.	Guty	105	22	13	59,09%	62
11.	Jambrzyki	111	25	3	12,00%	13
12.	Koniecki Małe	35	7	Brak danych		
13.	Koniecki Rostroszewo	34	7	Brak danych		
14.	Kurki	84	15	10	66,67%	56
15.	Lipnik	55	12	5	41,67%	23
16.	Mazewo	89	13	7	53,85%	48
17.	Milewo	47	10	4	40,00%	19
18.	Niedźwiadna	182	45	27	60,00%	109
19.	Niedźwiedzkie	83	16	11	68,75%	57
20.	Niećkowo	482	59	30	50,85%	245
21.	Obrytki	56	12	2	16,67%	9
22.	Rakowo	97	22	5	22,73%	22
23.	Skaje	224	47	16	34,04%	76
24.	Sokoły	54	14	5	35,71%	19
25.	Tarachy	84	16	4	25,00%	21
26.	Wólka	81	10	8	80,00%	65
27.	Zacieczki	69	20	3	15,00%	10
28.	Załuski	65	11	10	90,91%	59
29.	Świdry Awissa	167	30	12	40,00%	67

Źródło: dane od sołtysów gminy Szczuczyn

Liczba osób utrzymujących się w znacznym stopniu ze specjalizacji w produkcji mleka wynosi 1699. Występują jeszcze specjalizacje pojedyncze przy produkcji innych płodów rolnych w miejscowościach Gutki, Niedźwiadna, Obrytki, Zacieczki oraz 4 specjalizacje w Kurkach. Jednocześnie 62 gospodarstwa rolne, co stanowi 7,9% ogółu prowadzi działalność pozarolniczą, w tym wymieniona już choćby działalność handlowa.

Tabela 23: Gospodarstwa rolne prowadzące działalność pozarolniczą

WYSZCZEGÓLNIENIE	W liczbach bezwzględnych	W % ogółu gospodarstw rolnych
O G Ó Ł E M	62	7,9
prowadzące działalność w obrębie:		
Jednej sekcji działalności pozarolniczej	62	7,9
w tym z zakresu:		
działalności produkcyjnej	4	0,5
handlu	20	2,5
budownictwa	#	#
transportu	6	0,8

Źródło: Spis Powszechny z 2002 roku

Na dochody uzyskiwane z produkcji płodów rolnych wpływ ma także rodzaj upraw. Niestety słabe gleby ograniczają uzyskiwanie wysokich dochodów z produkcji bardziej opłacalnych zbóż. Dlatego w strukturze zasiewów dominuje żyto, które zajmuje łącznie 1303 hektarów, stanowiąc w strukturze zasiewów 53,3%, pszenica zaś zasiewana jest na obszarze 168 hektarów (6,9%). Opłacalność przy uprawie pszenicy jest znacznie wyższa, niż żyta.

Tabela 24. Powierzchnia zasiewów zbóż podstawowych według siedziby gospodarstwa.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem		W tym gospodarstwa indywidualne	
	w hektarach	w odsetkach	w hektarach	w odsetkach
O G Ó Ł E M				
O G Ó Ł E M	2472	100,0	2446	100,0
Pszenica	168	6,8	168	6,9
Żyto	**1303**	**52,7**	**1303**	**53,3**
Jęczmień	119	4,8	106	4,3
Owies	312	12,6	312	12,7
Pszenżyto	569	23,0	557	22,8
MIASTO				
RAZEM	207	100,0	181	100,0
Pszenica	11	5,2	11	5,9
Żyto	**101**	**48,8**	**101**	**55,8**
Jęczmień	18	8,7	5	2,8
Owies	18	8,7	18	10,0
Pszenżyto	59	28,5	46	25,6
WIEŚ				
RAZEM	2265	100,0	2265	100,0
Pszenica	158	7,0	158	7,0
Żyto	**1202**	**53,1**	**1202**	**53,1**
Jęczmień	101	4,5	101	4,5
Owies	294	13,0	294	13,0
Pszenżyto	510	22,5	510	22,5

Źródło: Spis Powszechny z 2002 roku

Gospodarstwa w gminie Szczuczyn są zróżnicowane pod względem wielkości, przeciętnie największe znajdują się w sołectwach: Niedźwieckie, Mazewo i Kurki, zaś najmniejsze Dołęgi i Załuski (tabela 25).

Tabela 25. Sołectwa z uwzględnieniem struktury gruntów

Lp	Nazwa	Liczba gospodarstw	Powierzchnia gruntów w/g obrębów ewidencyjnych	Użytki rolne	Lasy	Użytki kopalniane	Tereny zabudowane	Przeciętna wielkość gospodarstwa
1.	Bęćkowo	29	567,7	441,5	95,5	0,7	5,43	19,576
2.	Brzeźno	37	617,9	502,3	87,3	0,5	6,65	16,7
3.	Bzury	49	559,6	433,7	99,8	x	2,13	11,42
4.	Chojnowo	22	334,05	226,3	33	0,7	4,02	15,184
5.	Czarnowo	9	137,59	115,7	14,2	0,2	2,13	15,288
6.	Czarnówek	20	282,4	252,5	10,5	0,3	3,09	14,12
7.	Danowo	15	248,7	220,8	13,4	x	4,5	16,58
8.	Dołęgi	27	265,2	220	33,9	0,7	2,58	9,8222
9.	Gutki	12	184,5	149,2	28	0,6	2,02	15,375
10.	Guty	22	279,2	216,6	45,5	0,7	4,14	12,691
11.	Jambrzyki	25	324,3	272,3	41,3	0,3	2,38	12,972
12.	Koniecki Małe	7	180,2	140,5	29	0,9	2,8	25,743
13.	Koniecki Rostroszewo	7						0
14.	Kurki	15	404,7	250,7	138	0,9	2,8	26,98
15.	Lipnik	12	240,5	203,3	23,3	x	2,17	20,042
16.	Mazewo	13	374,3	344	13,5	0,2	3,24	28,792
17.	Milewo	10	147,6	134,4	3,2	0,3	1,84	14,76
18.	Niećkowo	59	xxxxxx					
19.	Niedźwiadna	45	588,3	494	67,6	0,4	7,09	13,073
20.	Niedźwiedzkie	16	979,7	286,2	658	x	4,28	61,231
21.	Obrytki	12	243,1	187,6	42,2	0,9	2,74	20,258
22.	Rakowo	22	363,1	267,3	54,5	0,5	6,8	16,505
23.	Skaje	47	545,7	455,6	63	x	6,45	11,611
24.	Sokoły	14	175,5	153,4	12,2	x	3,16	12,536
25.	Świdry Awissa	30	431,6	357	49,9	x	5,03	14,387
26.	Tarachy	16	268,8	185,5	66,5	x	5,19	16,8
27.	Wólka	10	174,41	145,5	16,7	x	3,24	17,441
28.	Zacieczki	20	295,9	230	48,4	0,5	4,66	14,795
29.	Załuski	11	95,9	88,5	2,6	0,2	1,93	8,7182
30.	Miasto Szczuczyn	180	1323	1132	29	x	134	7,35
	Razem	813	10633,45	8106,4	1820	9,5	236,49	13,079

Jak bardzo istotne jest rolnictwo jako źródło utrzymania wśród mieszkańców gmin Szczuczyn, ukazuje poniższa tabela. Na rachunek własny pracuje w rolnictwie 512 gospodarstw czyli 88% ogółu (580). Z pracy najemnej utrzymuje się 544 gospodarstw, a z emerytur i rent 580.

Tabela 26: Gospodarstwo domowe według liczby osób w gospodarstwie i głównego źródła utrzymania

GŁÓWNE ŹRÓDŁO UTRZYMANIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO	Ogółem	Gospodarstwa domowe o liczbie osób				
		1	2	3	4	5 i więcej
O G Ó Ł E M						
O G Ó Ł E M	1 847	325	309	295	329	589
Praca	1 124	83	102	195	254	490
Najemna	544	66	50	116	174	138
Na rachunek własny	580	17	52	79	80	352
w rolnictwie	512	14	44	61	63	330
poza rolnictwem[a]	68	3	8	18	17	22
Pozostałe źródła	723	242	207	100	75	99
W tym emerytury i renty	580	203	183	81	47	66
Nieustalone	-	-	-	-	-	-
MIASTO						
RAZEM	1153	250	223	208	240	232
Praca	569	55	60	119	174	161
Najemna	453	49	44	98	148	114
Na rachunek własny[a]	116	6	16	21	26	47
Pozostałe źródła	584	195	163	89	66	71
W tym emerytury i renty	461	161	145	70	39	46
Nieustalone	-	-	-	-	-	-
WIEŚ						
RAZEM	694	75	86	87	89	357
Praca	555	28	42	76	80	329
Najemna	91	17	6	18	26	24
Na rachunek własny[a]	464	11	36	58	54	305
Pozostałe źródła	139	47	44	11	9	28
W tym emerytury i renty	119	42	38	11	8	20
Nieustalone	-	-	-	-	-	-

Źródło: Spis Powszechny z 2002 roku

Struktura wielkości gospodarstw rolnych, a których pracują rolnicy jest stosunkowo dobra, 50% ogółu wszystkich osób pracuje w gospodarstwach zajmujących powierzchnię 15 i więcej ha, osób pracujących w gospodarstwach o powierzchni mniejszej niż 10 ha jest tylko 13,5% ogółu, czyli 209 osób.

Tabela 27. Pracujący w wieku 15 lat i więcej wyłącznie lub głównie w swoim gospodarstwie rolnym (działce rolnej) według powierzchni użytków rolnych

PŁEĆ	Ogółem	W tym pracujący w swoim gospodarstwie rolnym o powierzchni użytków rolnych			
		1-5 ha	5-10	10-15	15 ha i więcej
O G Ó Ł E M					
O G Ó Ł E M	1138	57	152	358	570
Struktura	**100%**	**5%**	**13,5%**	**31,5%**	**50%**
Mężczyźni	699	38	97	217	346
Kobiety	439	19	55	141	224
MIASTO					
RAZEM	125	27	25	22	50
Mężczyźni	77	17	15	14	30
Kobiety	48	10	10	8	20
WIEŚ					
RAZEM	1013	30	127	336	520
Mężczyźni	622	21	82	203	316
Kobiety	391	9	45	133	204

Źródło: Spis Powszechny z 2002 roku

Krowy są liczba zwierząt gospodarskich najbardziej liczną w gminie Szczuczyn i występują w 67,7% wszystkich gospodarstw. Spośród 532 krów, 518 są krowami dojnymi, potwierdza to wysoką specjalizacje w produkcji mleka. Dużą liczbę stanowi trzoda chlewna z liczbą loch równą 276. Konie stanowią dla tych gospodarstw o niskim stopniu mechanizacji siłę pociągową. Pozostałe zwierzęta takie jak: owce, kozy, króliki, drób odgrywają raczej marginalne znaczenie dla wysokości uzyskiwanych dochodów.

Tabela 28: Gospodarstwa rolne utrzymujące zwierzęta gospodarskie wg gatunków

WYSZCZEGÓLNIENIE	W liczbach bezwzględnych	W % ogółu gospodarstw rolnych
Bydło	532	67,7
w tym krowy	518	65,9
w tym krowy mleczne	518	65,9
Trzoda chlewna	396	50,4
w tym lochy	276	35,1
Owce	3	0,4
Kozy	10	1,3
W tym samice 1-roczne i starsze	9	1,1
Konie	81	10,3
W tym konie 3-letnie i starsze	60	7,6
Króliki (samice)	40	5,1
Drób ogółem	385	49,0
w tym drób kurzy	378	48,1

Źródło: Spis Powszechny z 2002 roku

II.7. Sfera społeczna

II.7.1. Sytuacja demograficzna i społeczna terenu

Teren gminy Szczuczyn zamieszkuje 6 695 osób (wg faktycznego miejsca zamieszkania), z czego w mieście mieszka 3 576 osób, a na wsi 3111. Liczba kobiet wynosi 3 312, zaś mężczyzn 3 383 zgodnie z danymi Urzędu Statystycznego w Białymstoku (stan 31.12.2006 rok). Analizując dane za lata 2004-2006 zauważyć można, że przyrost naturalny ma charakter ujemny (tab. 29). Liczba mieszkańców sukcesywnie się zmniejsza, także na skutek migracji do innych gmin oraz za granicę. Saldo migracji wędrówkowej jest ujemne i wykazuje tendencję wzrostową (tab. 30).

Tabela 29. Ruch naturalny ludności w latach 2004 -2006

Rok	Wyszczególnienie	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony	przyrost naturalny
		w liczbach bezwzględnych			
2004	**Szczuczyn**	37	65	68	-3
	miasto	21	36	28	8
	wieś	16	29	40	-11
2005	**Szczuczyn**	33	70	82	-12
	miasto	13	35	42	-7
	wieś	20	35	40	-5
2006	**Szczuczyn**	50	62	70	-8
	miasto	24	28	38	-10
	wieś	26	34	32	2

Tabela 30. Ruch wędrówkowy ludności gminy Szczuczyn w latach 2004 - 2006

Lata	Napływ				Odpływ				Saldo migracji wędrówkowej
	razem	z miast	ze wsi	z zagranicy	razem	do miast	do wsi	za granicę	+ / -
	Ogółem								
2004	61	23	37	1	90	55	35	0	**-29**
2005	61	25	36	0	84	53	31	0	**-23**
2006	58	20	37	1	90	63	26	1	**-32**

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

Wskaźniki demograficzne gminy Szczuczyn zestawiono w tabeli 31.

Tabela 31. Wskaźniki demograficzne gminy Szczuczyn

Wskaźniki modułu gminnego		2004	2005	2006
ludność na 1 km2	osoba	58	58	58
kobiety na 100 mężczyzn	osoba	98	98	98
małżeństwa na 1000 ludności	para	5,5	4,9	7,4
urodzenia żywe na 1000 ludności	osoba	9,6	10,4	9,2
zgony na 1000 ludności	osoba	10,0	12,1	10,4
przyrost naturalny na 1000 ludności	osoba	-0,4	-1,8	-1,2

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

Kolejnych wniosków dostarcza statystyka zawarta w tabeli, uwzględniającej podział na podstawowe grupy aktywności ekonomicznej. Gmina Szczuczyn ma bardzo wysoki udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w porównaniu do pozostałych gmin powiatu grajewskiego.

Tabela 32. Ludność według wieku i ekonomicznych grup aktywności (stan 31.12.2006 r.)

Wyszczególnienie	Udział ludności w wieku		
	przedprodukcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym
Gmina Szczuczyn	23,7%	60,7%	15,5%
Miasto	22,5%	62,9%	14,6%
Wieś	25,2%	58,2%	16,6%

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

II.7.2. Warunki i jakość życia mieszkańców

Na terenie gminy Szczuczyn znajdują się urządzenia obsługi ludności o charakterze lokalnym. Do grupy obiektów służących mieszkańcom wyróżnia się:

1. samorządowe: gimnazjum, 3 szkoły podstawowe, 2 szkoły zawodowe
2. szpital, przychodnia zdrowia, 2 gabinety stomatologiczne, 2 apteki,
3. bibliotek publiczna oraz jej filia, ośrodek kultury, świetlice, stadion sportowy, OSP (6 budynków remiz strażackich), cmentarze, posterunek Policji
4. sklepy, zakłady usługowe, przedsiębiorstwa produkcyjne
5. 2 kościoły, kaplice,

Zasoby mieszkaniowe znajdujące się na terenie gminy Szczuczyn są ukazane w dwóch poniższych tabelach. Liczba mieszkań w ciągu lat 2004-2006 wzrosła o 4. Średnio na mieszkańca przypada 24 m2, przy czym na wsi 28 m2, zaś w mieście 19 m2. Pod względem powierzchni użytkowej mieszkańcy wsi mają lepsze warunki mieszkaniowe, jest to spowodowane znacznie większym metrażem mieszkania, które przeciętnie wynosi 92,7 m2. Porównanie podstawowych wskaźników gminy Szczuczyn ukazujących warunki mieszkaniowe: powierzchni użytkowej jednego mieszkania oraz liczby osób w jednym mieszkaniu wykazuje, iż są one nieznacznie mniejsze od przeciętnych wskaźników całego województwa (dla gmin miejsko-wiejskich) oraz lepsze od średnich dla powiatu grajewskiego.

Tabela 33. Zasoby mieszkaniowe w gminie Szczuczyn, w województwie i powiecie

Rok	Wyszczególnienie	Mieszkania	Izby	Liczba izb w mieszkaniu	Liczba osób		Powierzchnia użytkowa w m2	
					w 1 mieszkaniu	na 1 izbę	1 mieszkania	na 1 osobę
2004	Szczuczyn	1851	7275	4,0	3,8	1,1	79,5	24,1
	Miasto	1149	4330	3,8	3,1	1,2	66,3	18,4
	Wieś	702	2945	4,2	4,4	1,1	92,7	29,8
2005	Szczuczyn	1853	7287	4,0	3,8	1,1	79,7	24,2
	Miasto	1151	4342	3,8	3,1	1,2	66,6	18,6
	Wieś	702	2945	4,2	4,5	1,1	92,7	29,7
2006	Szczuczyn	1854	7293	4,0	3,8	1,1	79,7	24,2
	Miasto	1152	4348	3,8	3,1	1,2	66,6	18,6
	Wieś	702	2945	4,2	4,4	1,1	92,7	29,7
2006	Województwo Podlaskie (gminy miejsko-wiejskie)	68627	283 375	4,1	3,2	1,3	80,6	25,5
	Powiat grajewski	14598	57 713	4,0	3,5	1,1	74,5	21,5

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

II.7.3. Ochrona zdrowia

W gminie Szczuczyn kwestia ochrony zdrowia pozostawia wiele do życzenia. Na terenie miasta nie funkcjonuje szpital (najbliższy znajduje się w Grajewie). Utrudniony jest też dostęp do lekarzy specjalistów. Świadczeniem usług medycznych zajmuje się Zakład Opiekuńczo-Leczniczy, Przychodnia Rejonowa oraz dwa prywatne gabinety stomatologiczne. W mieście funkcjonują dwie apteki.

II.7.4. Oświata

Na terenie gminy Szczuczyn, działają obecnie następujące placówki oświatowe:

a) Miejskie Przedszkole Samorządowe,
b) Szkoła Podstawowa w Szczuczynie (377 uczniów),
c) Szkoła Podstawowa w Niedźwiadnej (72 uczniów) oraz Bzurach (38 uczniów),
d) Publiczne Gimnazjum w Szczuczynie, do którego uczęszcza 304 uczniów,
e) Zespół Szkół w Szczuczynie,
f) Zespół Szkół w Niećkowie.

Liczba dzieci uczęszczających do szkół zmniejsza się z roku na rok. Należy zauważyć, iż kilka lat temu zamknięto dwie szkoły podstawowe z faktu zmniejszającej się liczby dzieci oraz oszczędności finansowych. Liczba dzieci uczęszczających do szkół podstawowych w latach 2004-2006 spadła z 564 do 497.

Tabela 34. Szkoły podstawowe w gminie Szczuczyn w latach 2004-2006

Rok	Wyszczególnienie	Szkoły	Pomieszczenia do nauczania	Oddziały	Nauczyciele pełnozatrudnieni (liczba etatów)	Uczniowie	Absolwenci
2004	Szczuczyn	**3**	**36**	**29**	**-**	**564**	**118**
	Miasto	1	20	19	-	441	101
	Wieś	2	16	10	-	123	17
2005	Szczuczyn	**3**	**36**	**28**	**-**	**532**	**102**
	Miasto	1	20	18	-	412	84
	Wieś	2	16	10	-	120	18
2006	Szczuczyn	**3**	**36**	**27**	**71,25**	**497**	**94**
	Miasto	1	20	17	56	381	73
	Wieś	2	16	10	15,25	116	21

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

W Szczuczynie funkcjonuje Miejski Dom Kultury, który organizuje lub współorganizuje liczne kulturalne i sportowe imprezy cykliczne oraz okazjonalne takie jak: spotkania z Sybirakiem, Dni Szczuczyna, Andrzejki, Wigilie, Międzyszkolny Przegląd Widowisk Kolędniczych GODY oraz Halowy Turniej Piłki Nożnej. W MDK działają również zespoły propagujące kulturę regionu, do których trzeba wymienić: Zespół Śpiewaczy (prowadzony od 1993 roku), Zespół Obrzędowy Teatralny (prowadzony od 1994 roku) oraz Dziecięcy Zespół Ludowy Mali Szczuczyniacy, istniejący od 2003 roku.

II.7.5. Biblioteki

Na terenie gminy zlokalizowane są dwie biblioteki, jedna w mieście oraz druga na obszarze wiejskim. W miejskiej Bibliotece Publicznej dostępnych jest ponad 29 tysięcy książek, a w wiejskiej ponad 7 tysięcy. Liczba czytelników oraz poziom czytelnictwa w latach 2004-2006 na terenie miasta i gminy Szczuczyn utrzymuje się na podobnym poziomie, jednak wykazuje tendencję malejącą.

Tabela 35. Biblioteki, księgozbiór i czytelnictwo na terenie miasta i gminy Szczuczyn

Rok	Wyszczególnienie	Biblioteki	Księgozbiór		Czytelnicy	Wypożyczenia	
			w tys	na 1000 ludności		w tys.	na 1 czytelnika
2004	Szczuczyn	2	36,2	5 390,5	1 131	25,7	22,8
	Miasto	1	29,2	8092,7	1006	19,7	19,6
	Wieś	1	7,1	2265,8	125	6,0	48,2
2005	Szczuczyn	2	36,3	5 424,6	1 055	22,1	21,0
	Miasto	1	29,2	8 160,8	942	16,3	17,3
	Wieś	1	7,2	2292,6	113	5,9	51,8
2006	Szczuczyn	2	36,4	5 454,4	1 042	21,9	21,1
	Miasto	1	29,3	8236,3	931	17,0	18,3
	Wieś	1	7,1	2267,4	111	4,9	44,3

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

Bezpieczeństwo

Zapewnieniem bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy zajmuje się: Posterunek Policji oraz Ochotnicza Straż Pożarna w Szczuczynie

Ochotnicza Straż Pożarna jest odpowiedzialna za ochronę pożarową i uczestnictwo w akcjach gaszenia pożarów. Sieć OSP w gminie Szczuczyn jest dobrze rozwinięta, prężnie działa oraz jest dobrze wyposażona w sprzęt gaśniczy. Jednostka z OSP ze Szczuczyna jest podłączona do Krajowego Systemu Ratownictwa- Gaśniczego. W ramach OSP na terenie gminy działają jednostki w Bęćkowie, Bzurach, Danowie, Niećkowie i Niedźwiadnej.

Podłączenia do sieci telefonicznej oraz internetu

Liczba mieszkańców podłączonych do stacjonarnej sieci telefonicznej jest duża. Procentowo dostęp ma 87% gospodarstw rolnych z terenu wiejskiego gminy Szczuczyn.. Bardzo mały jednak odsetek gospodarstw rolnych na wsi ma dostęp do internetu (brak danych dla miasta). W przyszłości te gospodarstwa, mogą w dobie

społeczeństwa informacyjnego, oraz wprowadzeniu usług e-rząd, e-zdrowie, e-biznes być „wykluczeni społecznie".

Tabela 36. Podłączenia do sieci telefonicznej i internetu.

Lp	Nazwa	Liczba mieszkańców	Liczba gospodarstw	Liczba gospodarstw Posiadających telefon stacjonarny	Liczba gospodarstw posiadających dostęp do internetu (modem)	Liczba gospodarstw posiadających dostęp do internetu (inne)
1.	Brzeźno	177	37	30		-
2.	Bzury	241	49	49	7	-
3.	Bęćkowo	143	29	26	9	-
4.	Chojnowo	91	22	18	9	2
5.	Czarnowo	35	9	7	4	-
6.	Czarnówek	84	20	13	3	-
7.	Danowo	70	15	13	3	-
8.	Dołęgi	141	27	27	-7	-
9.	Gutki	50	12	12	1	-
10.	Guty	105	22	22	4	1
11.	Jambrzyki	111	25	25	6	-
12.	Koniecki Małe	35	7		1	
13.	Koniecki Rostroszewo	34	7		-	
14.	Kurki	84	15	15	9	1
15.	Lipnik	55	12	12	5	-
16.	Mazewo	89	13	13	6	1
17.	Milewo	47	10	8	1	-
18.	Niedźwiadna	182	45	45	13	1
19.	Niedźwiedzkie	83	16	15	3	-
20.	Niećkowo	482	59	59	20	
21.	Obrytki	56	12	11	4	-
22.	Rakowo	97	22	19	3	-
23.	Skaje	224	47	27	5	3
24.	Sokoły	54	14	10	-	-
25.	Tarachy	84	16	16	7	-
26.	Wólka	81	10	7	5	-
27.	Zacieczki	69	20	12	3	-
28.	Załuski	65	11	10	4	-
29.	Świdry Awissa	167	30	30	6	-
30.	Miasto Szczuczyn	3633	180			
	Razem	**6869**	**813**		**148**	**9**

Grupy społeczne wymagające wsparcia

Na terenie gminy Szczuczyn zadania z zakresu pomocy społecznej prowadzi Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej oraz referat zajmujący się obsługą świadczeń rodzinnych działający w ramach Urzędu Miejskiego. MOPS nie posiada własnych, odrębnych pomieszczeń dla realizacji własnych zadań, zajmuje więc biura w budynku Urzędu Miejskiego w Szczuczynie.
Głównym powodem zgłaszania się mieszkańców gminy po pomoc społeczną do MOPS jest ubóstwo i wysokie bezrobocie. Niepokojącym zjawiskiem jest fakt, że liczną grupę świadczeniobiorców pomocy społecznej na terenie Szczuczyna stanowią osoby młode – poniżej 18 roku życia (34% wszystkich świadczeniobiorców MOPS).
Należy podkreślić, że bezrobocie jest jednym z najtrudniejszych zadań stojących przed organami pomocy społecznej, ponieważ jest przyczyną innych problemów występujących w rodzinach, a mianowicie: nadużywania alkoholu, bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych.

Pomoc społeczna w budżecie gminy Szczuczyn stanowi istotny udział i w 2008 roku prognozuje się, że wyniesie ona 3 mln 416 tys. zł, co stanowi 18,1% wydatków budżetowych. Świadczenia rodzinne, zasiłki alimentacyjne oraz składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe mają wynieść 2 137 tys. zł., zasiłki i pomoc w naturze 493 tys. zł., oraz wyplata dodatków mieszkaniowych to 280 tys. zł. Większość środków pochodzi z dotacji celowych.

II.7.6. Rynek pracy

Rynek pracy jest największym problemem istniejącym na terenie gminy Szczuczyn. Jak ukazano w rozdziale 7.1 na terenie gminy nie występuje duża liczba dużych zakładów. Stąd problemy ze znalezieniem pracy zwłaszcza wśród osób z niskim wykształceniem i charakteryzujących się małą aktywnością i przedsiębiorczością. Poziom bezrobocia jest szczególnie wysoki w mieście Szczuczyn.

Pozytywnym zjawiskiem jest jednak obserwowany w latach 2004-2007 powolny spadek liczby osób bezrobotnych z terenu gminy. W roku 2006 liczba bezrobotnych z terenu Szczuczyna wynosiła 610, a w roku 2007 spadła do556 (wykres 1).

Wykres 1. Liczba bezrobotnych w poszczególnych gminach powiatu grajewskiego w latach 2006 i 2007

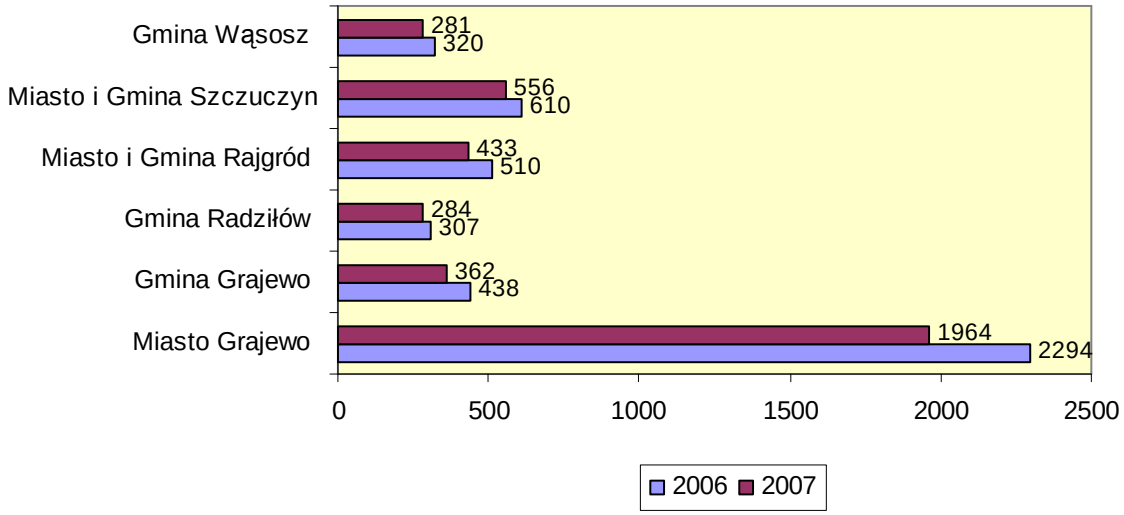

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Grajewie

Pomimo spadku liczby osób bezrobotnych nadal utrzymuje się niezbyt korzystna struktura demograficzno-społeczna osób pozostających bez pracy. Spośród wszystkich gmin powiatu grajewskiego, Szczuczyn i Rajgród charakteryzują się najwyższym odsetkiem osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Grajewie. Odsetek ten dla Szczuczyna wynosi blisko 75,7% (dla Rajgrodu – 76,9%, dla Wąsosza – 73,3%, dla Radziłowa – 73,2%).

Najmniejsze szanse na znalezienie jakiejkolwiek pracy mają osoby bezrobotne nieposiadające kwalifikacji do wykonywania jakiegokolwiek zawodu, poświadczonych dyplomem, świadectwem, zaświadczeniem instytucji szkoleniowej lub innym dokumentem uprawniającym do wykonywania zawodu. Do tej kategorii zaliczane są również osoby, które ukończyły licea ogólnokształcące. W gminie Szczuczyn odsetek osób bez kwalifikacji w strukturze bezrobotnych jest wysoki i wynosi blisko 37,6% (pod tym względem pozostałe gminy powiatu grajewskiego plasują się jeszcze gorzej; w Wąsoszu odsetek ten wynosi 44,8%, w Radziłowie – 51,4%, a Rajgrodzie 40,4%).

II.8. Identyfikacja problemów w gminie

Po dokonaniu analizy aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej gminy Szczuczyn zidentyfikowano następujące problemy:

- słabe gleby, głównie V i VI klasy
- ograniczone możliwości w zakresie uprawy bardziej dochodowych płodów rolnych: pszenicy, rzepaku itd.
- niska dochodowość z produkcji rolnej wielkotowarowej
- niski stopień skanalizowania miasta Szczuczyn i brak skanalizowania wsi gminnych
- brak gazyfikacji i możliwości szybkiego podłączenia do sieci
- niewielka liczba dużych podmiotów gospodarczych
- wysoki wskaźnik bezrobocia w gminie (zwłaszcza w mieście)
- niekorzystna struktura bezrobocia
- duża liczba osób pozostających bez pracy dłużej niż 12 miesięcy
- duża liczba osób bez kwalifikacji pozostających bez pracy
- niski udział ludzi z wyższym wykształceniem wśród mieszkańców gminy
- malejąca liczba dzieci w szkołach podstawowych
- ujemny przyrost naturalny i wysoki poziom migracji
- malejąca liczba ludności
- rosnąca liczba ludności w wieku poprodukcyjnym
- zanieczyszczenie wód podskórnych
- niski stopień przedsiębiorczości wyrażający się małą liczbą zarejestrowanych działalności gospodarczych
- konieczność remontów najstarszych obiektów zabytkowych, w tym kościoła w Niedźwiadnej z XVI wieku,
- słaba infrastruktura drogowa gminna i zły stan techniczny dróg
- niski odsetek ludności korzystającej z Internetu
- brak rozwiniętej turystyki
- brak moteli oraz kwater agroturystycznych na terenie gminy
- niewykorzystanie lokalizacji przy drogach krajowych
- brak materiałów promocyjnych o gminie dla turystów
- brak wyznaczonych terenów pod inwestycje wraz z pełną infrastrukturą
- brak programu przyciągającego inwestorów krajowych i zagranicznych
- duża liczba starych budynków z XIX wieku i początku XX wieku, które wymagają remontów
- znaczny poziom zapóźnienia względem nawet sąsiadujących gmin w zakresie kanalizacyjnej, przy braku sieci gazowej w ogóle.

III. ZADANIA POLEGAJĄCE NA POPRAWIE SYTUACJI W DANYM OBSZARZE

III.1.1. Zadania do realizacji na terenie gminy Szczuczyn w latach 2007-2013.

CEL STRATEGICZNY I **Racjonalne kształtowanie struktury obszaru gminy**
CELE OPERACYJNE (zadania do wykonania) 1. Wzrost zalesień gleb słabych klas 2. Zagospodarowanie „Starego parku” 3. Specjalizacja w produkcji płodów rolnych 4. Zagospodarowanie terenów przyległych do stadionu
CEL STRATEGICZNY II **Rozwój systemu komunikacji i infrastruktury gminnej**
CELE OPERACYJNE (zadania do wykonania) 1. Budowa i modernizacja dróg i chodników 2. Modernizacja oświetlenia ulic 3. Budowa ostatniej „nitki” sieci wodociągowej
CEL STRATEGICZNY III **Poprawa stanu środowiska naturalnego**
CELE OPERACYJNE (zadania do wykonania) 1. Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Szczuczynie 2. Budowa sieci kanalizacyjnej 3. Modernizacja i rozbudowa ujęć wodnych 4. Modernizacja wysypiska śmieci w Szczuczynie
CEL STRATEGICZNY IV **Poprawa stanu środowiska kulturowego i ochrona dziedzictwa historycznego**
CELE OPERACYJNE (zadania do wykonania) 1. Remonty zabytkowych budynków: sakralnych i świeckich 2. Modernizacja stadionu wiejskiego 3. Promocja dziedzictwa kulturowego gminy wśród młodzieży 4. Nawiązanie współpracy z gminami partnerskimi i wymiana doświadczeń

CEL STRATEGICZNY V **Poprawa warunków jakości życia mieszkańców**
CELE OPERACYJNE (zadania do wykonania) 1. Budowa sali gimnastycznej 2. Poprawa warunków dowozu dzieci do szkół 3. Tworzenie świetlic w sołectwach 4. Poprawa wyposażenia Ochotniczej Straży Pożarnej 5. Przygotowanie planu rozwiązania problemów mieszkaniowych ludzi w podeszłym wieku
CEL STRATEGICZNY VI **Wspieranie przedsiębiorczości**
CELE OPERACYJNE (zadania do wykonania) 1. Wyznaczenie i uzbrojenie terenów pod działalność inwestycyjną 2. Opracowanie programów przyciągających inwestycje 3. Poprawa współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Grajewie 4. Promocja gminy 5. Podnoszenie kwalifikacji mieszkańców 6. Promowanie działalności agroturystycznej wśród rolników

III.1.2. Zadania do realizacji według kryterium ważności

A. Budowa sieci wodociągowej na terenie gminy Szczuczyn - zakończenie
B. Budowa sieci kanalizacyjnej na terenie miasta i gminy Szczuczyn
C. Budowa sali gimnastycznej dla potrzeb Gimnazjum Publicznego
D. Budowa i modernizacja dróg
E. Remont budynku Urzędu Miejskiego w Szczuczynie – adaptacja budynku DPS na potrzeby Urzędu
F. Zagospodarowanie „Starego parku”
G. Modernizacja wysypiska śmieci w Szczuczynie
H. Modernizacja stadionu i zagospodarowanie terenów przyległych do obiektu
I. Zacieśnienie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Grajewie
J. Modernizacja oświetlenia ulic i iluminacje obiektów sakralnych
K. Polepszenie warunków dowozu dzieci do szkół
L. Modernizacja zabytkowych obiektów: sakralnych i świeckich
M. Tworzenie świetlic w sołectwach
N. Przygotowanie materiałów promocyjnych o gminie
O. Zalesianie gleb słabych klas
P. Nawiązanie współpracy z gminami partnerskimi

IV. REALIZACJA ZADAŃ I PROJEKTÓW

Planowane zadania w latach 2008-2013 (w tys. zł)

Lp.	Zadanie do realizacji dla Gminy Szczuczyn	Okres	Instytuty i podmioty uczestniczące w realizacji	Nakłady
1.	Rozpoczęcie budowy kolektora sanitarnego w ulicy Nadstawnej, Pawełki i osiedle Pawełki	2008-2011	Urząd Miejski w Szczuczynie	5 000
2.	Budowa linii wodociągowej z ujęcia wodnego w Wólce do miejscowości Bzury, Niedźwiedzkie, Milewo, Niećkowo, Danowo,	2008	Urząd Miejski w Szczuczynie	2 900
3.	Wodociągowanie ulicy Łomżyńskie	2008-2009	Urząd Miejski w Szczuczynie	314
4.	Opracowania dokumentacji i budowa studni w Niedźwiadnej	2008-2009	Urząd Miejski w Szczuczynie	400
5.	Budowa drogi gminnej Obrytki – do granicy Gminy Wąsosz	2008	Urząd Miejski w Szczuczynie	462
6.	Budowa drogi gminnej Dołęgi - Niedźwiadna	2008	Urząd Miejski w Szczuczynie	713
7.	Budowa odcinka drogi od drogi krajowej nr 61 do miejscowości Koniecki Roztroszewo	2009	Urząd Miejski w Szczuczynie	200
8.	Budowa odcinka drogi od drogi krajowej nr 61 do miejscowości Koniecki Małe	2009	Urząd Miejski w Szczuczynie,	200
9.	Droga do miejscowości Sokoły od drogi krajowej nr 61	2009	Urząd Marszałkowski	120
10.	Drogi gruntowe, przepustowe i ulice na terenie miasta	2009-2013	Urząd Miejski w Szczuczynie	50 (rocznie)
11.	Rozpoczęcie budowy sali gimnastycznej dla potrzeb Publicznego Gimnazjum	2008-2010	Urząd Miejski w Szczuczynie	4 065
12.	Restauracja XVI w. Kościoła w Niedźwiadnej	2008-2010	Parafia Rzymskokato-licka w Niedźwiadnej, Urząd Marszałkowski	2 031
13.	Promocja miasta oraz okolic pod względem kulturalnym i zabytkowym	2008-2013	Urząd Miejski w Szczuczynie, Proboszcz parafii Szczuczyn i Niedźwiadna	90
14.	Remont oświetlenia ulicznego i dróg w gminie	2008-2010	Urząd Miejski w Szczuczynie	100
15.	Tworzenie świetlic w sołectwie	2009	Urząd Miejski w Szczuczynie	80
16.	Modernizacja stadionu wiejskiego (program Boisko w naszej gminie, lista rezerwowa)	2008-2010	Kuratorium Oświaty, Urząd Miejski w Szczuczynie	400
17.	Adaptacja budynku DPS na potrzeby Urzędu Miejskiego (50 tyś. – 2008r. dokumentacja)	2008-2011	Urząd Miejski w Szczuczynie,	2 500

Lp.	Zadanie do realizacji dla Gminy Szczuczyn	Okres	Instytuty i podmioty uczestniczące w realizacji	Nakłady
18.	Modernizacja wysypiska śmieci w Szczuczynie: budowa kolektora kanalizacyjnego dla odprowadzenia wody z opadów atmosferycznych oraz odcieków,	2008-2010	Urząd Marszałkowski Urząd Miejski w Szczuczynie	150
19.	Ścisła współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Grajewie celem tworzenia nowych miejsc pracy – trwa	2009 - 2013	Urząd Miejski w Szczuczynie	
20.	Kanalizacja: a) ulicy Sportowej i Majewskiego b) Placu Tysiąclecia w Szczuczynie i ulicy Łomżyńskiej c) ulicy Szpitalnej, Przelotowej, Kilińskiego oraz Granicznej d) ulicy Szczuki i Grunwaldzkiej e) wieś Skaje	2010-2013	Urząd Miejski w Szczuczynie	4 000
21.	Drogi powiatowe droga Bęćkowo – Tarachy – 25% Starostwo		Urząd Miejski w Szczuczynie, Starostwo Powiatowe w Grajewie	Brak danych
22.	Nawiązanie współpracy z miastem partnerskim	2009-2011	Urząd Miejski w Szczuczynie	30
23.	Budowa zbiornika małej retencji wodnej	2011	WZMiUW	Brak danych
24.	Budowa boiska Orlik	2013	30% z budżetu gminy, Budżet Państwa	600
25.	Ścieżka rowerowa na kierunek Nieckowo, Niedźwieckie, Bzury	2011-2013	Urząd Miejski w Szczuczynie	200
26.	Utworzenie muzeum w budynku poklasztornym	2011-2013	Wspólnie z diecezją	800
27.	Zagospodarowanie starego parku	2008-2009	Urząd Miejski w Szczuczynie	100
28.	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej (Publiczne Gimnazjum w Szczuczynie, Szkoła Podstawowa w Niedźwiadnej)	2008-2010	Urząd Miejski w Szczuczynie	800
29.	Wodociągowanie gospodarstw kolonijnych na terenie gminy Szczuczyn	2009-2010	Urząd Miejski w Szczuczynie	900
30.	Rozwój infrastruktury teleinformatycznej	2009-2013	Urząd Miejski w Szczuczynie	Brak danych

V. POWIĄZANIE PROJEKTÓW Z INNYMI DZIAŁANIAMI REALIZOWANYMI NA TERENIE POWIATU I WOJEWÓDZTWA

Cele i działania określone w niniejszym dokumencie są zgodne z polityką rozwoju realizowaną na poziomie krajowym. Plan Rozwoju Lokalnego gminy jest zgodny z celami określonymi w następujących dokumentach strategicznych:

- Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007-2015;
- Narodowa Strategia Spójności (Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie);
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013;
- Program Operacyjny „Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013".

V.1. Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007-2015

Strategia Rozwoju Kraju jest dokumentem planistycznym wyznaczającym ramy rozwoju społeczno-gospodarczego kraju i stanowi bazę odniesienia dla innych strategii, programów rządowych i samorządowych.

W Strategii Rozwoju Kraju wyznaczono priorytetowe cele oraz najważniejsze obszary, w których koncentrowane będą działania państwa w celu osiągnięcia przewag konkurencyjnych Polski na ryku europejskim i światowym.

Głównym celem Strategii jest podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców Polski. W Strategii wyróżniono następujące priorytety strategiczne:

Priorytet 1 Wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki;
Priorytet 2 Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej;
Priorytet 3 Wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości;
Priorytet 4 Budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa;
Priorytet 5 Rozwój obszarów wiejskich;
Priorytet 6 Rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej.

V.2. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Celem Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich jest podniesienie konkurencyjności branży rolnej i leśnej, i podniesienie jakości życia na wsi poprzez wspieranie i rozwój przedsiębiorczości i inwestycji z zachowaniem walorów środowiska przyrodniczego i bogactwa kulturowego obszarów wiejskich. W ramach programu zaproponowano cztery osie priorytetowe:

Oś 1 Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego

Działania będą skierowane na poprawę konkurencyjności przemysłu spożywczego, w szczególności w odniesieniu do małych przedsiębiorstw oraz wsparcie kreowania wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej. Poprawa konkurencyjności sektora rolnego będzie realizowana poprzez zapewnienie wsparcia w zakresie jakości produkcji, polepszenie infrastruktury wsi, i tworzenia grup zrzeszających producentów rolnych.

W odniesieniu do zasobów ludzkich istnieje potrzeba podnoszenia wykształcenia i kwalifikacji ludności zamieszkującej obszary wiejskie.

Oś 2 Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich

Celem osi jest podjęcie działań mających na celu zachowanie i poprawę stanu siedlisk przyrodniczych i ostoi gatunków.

Cel ten będzie realizowany poprzez bezpośrednie działania związane z odpowiednimi praktykami rolniczymi w obrębie gospodarstwa, takimi jak promowanie zrównoważonego sposobu gospodarowania, odpowiednie użytkowanie gleb i ochrona wód, kształtowanie struktury krajobrazu, przywracanie walorów lub utrzymanie stanu cennych siedlisk użytkowanych rolniczo.

Oś 3 Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej

Cel ten wymaga podjęcia działań mających na celu zwiększenie wartości dodanej do produktów np. poprzez stymulowanie rynku produktów lokalnych i regionalnych, turystyki, handlu, doradztwa, usług. Ponadto wymagane są działania zmierzające do odnowy wsi, poprawy stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.

Oś 4 Leader

Celem osi jest aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich poprzez budowanie potencjału społecznego na wsi, zwiększenie potencjału zdobywania środków finansowych i ich wykorzystania, a także polepszenie zarządzania lokalnymi zasobami i ich waloryzacja.

V.3. Program Operacyjny „Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013”

Celem Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej jest wsparcie głównie infrastrukturalne pięciu najsłabiej rozwiniętych województw kraju: warmińsko – mazurskiego, podlaskiego, lubelskiego, świętokrzyskiego i podkarpackiego. Rezultatem wsparcia będzie zmniejszenie dysproporcji gospodarczych i społecznych, jakie występują między wspomnianymi obszarami Operacyjnego resztą kraju.

W ramach Programu określono następujące priorytety:
Priorytet I Nowoczesna gospodarka
Priorytet II Wojewódzkie ośrodki wzrostu
Priorytet III Infrastruktura drogowa
Priorytet IV Pomoc techniczna
W ramach priorytetu I „Nowoczesna gospodarka" realizowane będą 4 działania:
1.1. Infrastruktura uczelni wyższych;
1.2. Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego;
1.3. Wspieranie innowacji;
1.4. Promocja i współpraca.
W ramach priorytetu II „ Wojewódzkie ośrodki wzrostu" realizowane będą dwa działania:
2.1. Systemy miejskiego transportu zbiorowego;
2.2. Infrastruktura turystyki kongresowej i targowej.
W ramach priorytetu III „Infrastruktura drogowa" realizowane będą dwa działania:
3.1. Infrastruktura drogowa;
3.2. Trasy rowerowe.
W ramach priorytetu IV „Pomoc techniczna" realizowane będą dwa działania:
4.1. Wsparcie procesu wdrażania programu;
4.2. Działania informacyjne i promocyjne.

V.4. Zgodność projektu z polityką regionalną

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 wskazuje osie priorytetowe i cele rozwoju województwa podlaskiego, jego realizacja ma na celu zmniejszenie różnic w poziomie rozwoju województwa podlaskiego w stosunku do reszty kraju.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Grajewo jest zgodny z następującymi działaniami Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego:

- działaniem: Region atrakcyjny inwestorom, osi priorytetowej I: Wzrost innowacyjności i wspieranie przedsiębiorczości w regionie,;

- działaniem: Rozwój transportu drogowego, osi priorytetowej II: Rozwój infrastruktury transportowej;
- działaniami osi priorytetowej III: Rozwój turystyki;
- działaniami osi priorytetowej IV: Społeczeństwo Informacyjne;
- w ramach osi priorytetowej V: Rozwój infrastruktury ochrony środowiska:

    - ✓ działanie: Regionalna infrastruktura ochrony środowiska,
    - ✓ działanie: Lokalna infrastruktura ochrony środowiska;

- w ramach osi priorytetowej VI: Rozwój infrastruktury społecznej:

    - ✓ działanie: Rozwój infrastruktury edukacyjnej,
    - ✓ działanie: Infrastruktura z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego;

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020

Celem Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego jest zwiększenie spójności społeczno-ekonomicznej i konkurencyjności regionu poprzez stworzenie warunków do pełniejszego wykorzystania jego potencjału. Działania przewidziane w Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Grajewo są zgodne z jej celami strategicznymi:

- cel 1 Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej województwa;
- cel 2 Rozwój zasobów ludzkich zgodnie z potrzebami rynku pracy;
- cel 3 Podniesienie konkurencyjności podlaskich firm w aspekcie krajowym i międzynarodowym;
- cel 4 Ochrona środowiska naturalnego;
- cel 5 Rozwój turystyki z wykorzystaniem walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego;
- cel 6 Wykorzystanie przygranicznego i transgranicznego położenia województwa;
- cel 7 Rozwój rolnictwa i tworzenie warunków wielofunkcyjnego rozwoju wsi.

Są również zgodne z określonymi działaniami w zakresie infrastruktury technicznej, infrastruktury społecznej i bazy ekonomicznej województwa:

- w ramach priorytetu I: infrastruktura techniczna z działaniem 1 – rozwój systemu transportowego województwa, działaniem 2 – rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego oraz działaniem 3 – rozwój systemów zaopatrzenia w wodę, odprowadzania i oczyszczania ścieków oraz usuwania i unieszkodliwiania odpadów stałych;
- w ramach priorytetu II: infrastruktura społeczna z działaniem 2 – rozwój kultury i ochrona dziedzictwa kulturowego, działaniem 3 – rozwój sportu i rekreacji oraz działaniem 4 – rozwój szkolnictwa;
- w ramach priorytetu III: baza ekonomiczna z działaniem 1 – rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich oraz działaniem 2 – rozwój turystyki i lecznictwa uzdrowiskowego.

V.5. Zgodność projektu z polityką lokalną

Poszczególne cele zawarte w Planie Rozwoju Gminy Grajewo znajdują poparcie w Strategii Rozwoju Powiatu Grajewskiego.

Cele strategiczne I rzędu: s. 46

A. Powiat Grajewski regionem sprawnego zarządzania, tworzącego konkurencyjne warunki rozwoju przedsiębiorczości gospodarczej.
B. Powiat Grajewski obszarem unowocześniania rolnictwa.
C. Powiat Grajewski obszarem ochrony, wzbogacania oraz racjonalnego wykorzystania walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego dla celów rozwoju turystyki.
D. Powiat Grajewski obszarem rozwoju infrastruktury społecznej i wielokierunkowej edukacji, stosownej do potrzeb i aspiracji mieszkańców.
E. Powiat Grajewski obszarem szerokiej współpracy z regionami innych państw.
F. Powiat Grajewski obszarem rozwoju infrastruktury technicznej oraz podniesienia jej funkcjonalności i korzyści dla mieszkańców powiatu.

Cele operacyjne strategii rozwoju Powiatu Grajewskiego

II rzędu s.48-50

Cel A

I. Przeciwdziałanie bezrobociu – przeciwdziałanie bezrobociu jako główny cel polityki społeczno-gospodarczej. Działania dla utrzymania dotychczasowych miejsc pracy z rozszerzeniem programów specjalnych i aktywnych form zwalczania bezrobocia szczególnie wśród młodzieży.
II. Tworzenie miejsc pracy na wsi – tworzenie miejsc pracy poza rolnictwem i rozwój przedsiębiorczości na wsi. Wielofunkcyjny rozwój wsi ze szczególnym uwzględnieniem usług, rzemiosła, agroturystyki.
III. Budowa nowoczesnego zasobu geodezyjnego.
IV. Pozyskiwanie inwestorów zewnętrznych.
V. Aktywizacja gospodarcza powiatu.
VI. Promocja powiatu i jego obszarów inwestycyjnych oraz tworzenie inkubatorów przedsiębiorczości.

Cel B

I. Zmiana struktury agrarnej gospodarstw.
II. Wzmocnienie roli rolników na rynku produktów rolnych poprzez tworzenie grup producenckich i rozwój spółdzielczości.
III. Produkcja żywności metodami ekologicznymi.
IV. Wdrażanie postępu biologicznego.
V. Rozwój infrastruktury technicznej na wsi.
VI. Rozwój lokalnego przetwórstwa żywności.
VII. Podwyższanie standardu (jakości) produkcji mleczarskiej.
VIII. Tworzenie rynku hurtowego.
IX. Tworzenie alternatywnych źródeł dochodu rolnika i nowych miejsc pracy.
X. Objęcie wsi nowoczesną edukacją spełniającą specyficzne potrzeby wsi.
XI. Nastawienie rolnictwa do produkcji surowców na biopaliwo.

Cel C

I. Tworzenie i rozwój informacji turystycznej.
II. Tworzenie i rozwój bazy turystycznej.
III. Rozwój atrakcyjnych terenów rekreacyjnych.
IV. Wspieranie imprez kulturalnych i sportowych.
V. Przygotowanie turystycznych produktów markowych (szlaki piesze, rowerowe, kajakowe i inne).
VI. Proekologiczna polityka inwestycyjna samorządów.
VII. Wspieranie sztuki i kultury ludowej.
VIII. Edukacja ekologiczna społeczeństwa.

Cel D

I. Ochrona zdrowia w lecznictwie zamkniętym.
II. Sprawnie funkcjonujące lecznictwo otwarte.
III. Dom pomocy społecznej – zwiększenie bazy lokalowej domów opieki społecznej ze skróceniem okresów oczekiwania, rozwój dziennych domów opieki.
IV. Pomoc społeczna w miejscu zamieszkania.
V. Rozwój mieszkalnictwa w miastach.
VI. Wdrożenie reformy oświaty.
VII. Dostosowanie kierunków i systemów kształcenia młodzieży do potrzeb rynku pracy.
VIII. Rozwój szkolnictwa średniego i wyższego.
IX. Promocja młodzieży szczególnie uzdolnionej.
X. Oświata dorosłych.
XI. Rozwój usług publicznych.

Cel E

I. Współpraca między regionami.

Cel F

I. Rozbudowa sieci wodociągowej i ujęć wody.
II. Zapewnienie prawidłowej gospodarki ściekami.
III. Właściwa gospodarka odpadami.
IV. Zachowanie istniejących linii kolejowych.
V. Gazyfikacja regionu w oparciu o biogaz.
VI. Modernizacja sieci elektroenergetycznych.

VII. Poprawa infrastruktury drogowej jako element wzmocnienia atrakcyjności inwestycyjnej powiatu.
VIII. Proekologiczny system ciepłowniczy.

Przedstawione wyżej cele strategiczne i operacyjne rozwoju województwa podlaskiego, powiatu grajewskiego będą osiągnięte przez realizację celów poszczególnych gmin, w tym gminy Szczuczyn. Dlatego też cele tej gminy zawarte w rozdziale III zawierają się w większości celów powiatu grajewskiego i województwa podlaskiego co zostało wykazane.

VI. OCZEKIWANE WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ PLANU ROZWOJU LOKALNEGO

Zadania przyjęte w Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Szczuczyn zostaną objęte monitoringiem rzeczowym. Pozwoli on zaobserwować postęp we wdrażaniu zaplanowanych działań, jak również umożliwi ocenę stopnia ich wykonania.

Wdrożenie zadań przewidzianych w Planie Rozwoju Lokalnego skutkować będzie osiągnięciem następujących wskaźników ogólnych:

- poprawą jakości środowiska naturalnego oraz standardu życia mieszkańców gminy w związku z podjęciem prac w zakresie gospodarki odpadami, budową sieci wodociągowej i kanalizacyjnej;
- rozwojem przedsiębiorczości na skutek poprawy infrastruktury technicznej;
- rozwojem nowoczesnego rolnictwa dzięki rozbudowie sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz poprawie nawierzchni dróg na terenie gminy;
- zwiększeniem dostępności i jakości bazy kulturalnej, sportowej oraz turystycznej.

Wskaźniki obrazujące postęp we wdrażaniu działań określonych w Planie Rozwoju Lokalnego podzielono na trzy kategorie:

- wskaźniki produktu – odnoszą się do rzeczowych efektów działania;
- wskaźniki rezultatu – odpowiadają bezpośrednim i natychmiastowym efektom wynikającym z wdrożenia programu;

- wskaźniki oddziaływania – obrazują konsekwencje danego programu wykraczające poza natychmiastowe efekty dla bezpośrednich beneficjentów. Oddziaływanie może odnosić się do efektów związanych bezpośrednio z podjętym działaniem ale pojawiającym się po pewnym czasie oraz do efektów długookresowych, oddziałujących na szerszą populację i pośrednio tylko wynikających ze zrealizowanego działania.

W tabeli przedstawiono wskaźniki produktu, rezultatu i oddziaływania dla konkretnych zadań przedstawionych w Planie Rozwoju Lokalnego.

Planowane zadania:
Budowa i modernizacja dróg na terenie gminy Szczuczyn

Rodzaj wskaźnika	**Wskaźnik**	**Jednostka miary**	**Sposób pomiaru**
Wskaźniki produktu	Długość nowobudowanych/zmodernizowanych dróg	(km)	Monitoring w miejscu realizacji projektu, statystyka gminna i powiatowa
	Liczba nowych obiektów infrastruktury drogowej	(szt.)	
	Długość wybudowanych chodników	(km)	
	Liczba wybudowanych punktów oświetleniowych	(szt.)	
	Liczba wybudowanych przejść dla pieszych	(szt.)	
	Długość wybudowanej sieci kanalizacji deszczowej	(km)	
Wskaźniki rezultatu	Powierzchnia terenów inwestycyjnych, które stały się dostępne w wyniku realizacji projektów	(ha)	Statystyka gminna
	Średni czas przejazdu między dwoma punktami sieci	(min.)	
	Oszczędność kosztów przejazdu		
Wskaźniki oddziaływania	Liczba pojazdów korzystających z drogi	(szt.)	Statystyka gminna
	Liczba wypadków drogowych	(szt.)	
	Liczba zabitych i rannych	(osoby)	
	Koszty wypadków drogowych	(tys. PLN)	
	Nakłady na bieżące utrzymanie dróg	(tys. PLN/km)	

Planowane zadania:
Poprawa infrastruktury społecznej

Rodzaj wskaźnika	**Wskaźnik**	**Jednostka miary**	**Sposób pomiaru**
Wskaźniki produktu	Powierzchnia zmodernizowanych obiektów infrastruktury kulturalnej	(m^2)	Monitoring w miejscu realizacji projektu, statystyka gminna
	Powierzchnia wybudowanych boisk sportowych	(m^2)	
Wskaźniki rezultatu	Wzrost liczby uczestników imprez i wydarzeń kulturalnych	(osoby)	Statystyka gminna
	Liczba zorganizowanych imprez sportowych	(szt.)	
	Liczba uczestników imprez sportowych	(osoby)	
	Wzrost liczby mieszkańców korzystających z zajęć sportowo-rekreacyjnych w obiektach zamkniętych	(osoby)	
	Stworzone i utrzymane nowe miejsca pracy	(szt.)	
	Powstanie pozalekcyjnych zajęć sportowych	(godz./tydzień	

Planowane zadania:
Budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej

Rodzaj wskaźnika	**Wskaźnik**	**Jednostka miary**	**Sposób pomiaru**
Wskaźniki produktu	Długość wybudowanego wodociągu	(mb)	Monitoring w miejscu realizacji projektu, statystyka gminna i powiatowa
	Wzrost wydajności stacji uzdatniania wody	(m^3/h)	
	Długość wybudowanych przyłączy	(mb)	
	Liczba wybudowanych przyłączy	(szt.)	
	Liczba zainstalowanych hydrantów	(szt.)	
	Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej	(mb)	
	Wzrost wydajności przepompowni ścieków	(m^3 /h)	
	Długość wybudowanych przykanalików	(mb)	
Wskaźniki rezultatu	Ilość wody oczyszczonej i dostarczonej w wyniku realizacji inwestycji	(m^3)	Monitoring w miejscu realizacji projektu, Statystyka gminna
	Liczba gospodarstw domowych/budynków podłączonych do sieci	(szt.)	
	Ilość ścieków oczyszczonych w wyniku realizacji inwestycji	(m^3)	
Wskaźniki oddziaływania	Liczba osób korzystających z nowopowstałej sieci wodociągowej	(osoby)	Statystyka gminna i powiatowa
	Cena gruntów inwestycyjnych na obszarze objętym projektem	(PLN/ha)	
	Poprawa stanu zdrowia mieszkańców	(osoby)	
	Liczba nowych przedsiębiorstw na terenach inwestycyjnych w ciągu 2 lat	(szt.)	
	Liczba nowych miejsc pracy na terenach inwestycyjnych w okresie 2	(szt.)	
	Poprawa stanu środowiska przyrodniczego – poprawa klas czystości wód	Klasa czystości wód	

VII. PLAN FINANSOWY GMINY SZCZUCZYN

Prace nad tworzeniem projektu budżetu gminy Szczuczyn odbywają się corocznie na przełomie III i IV kwartału roku poprzedzającego nowy rok budżetowy i są uzależnione od aktualnych regulacji prawnych określonych w ustawie o finansach publicznych, ustawie o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz związanych z nimi rozporządzeń. Budżet gminy jest silnie uzależniony od subwencji i dotacji otrzymywanych z budżetu państwa, a to z kolei jest uwarunkowane bardzo mocno strukturą i liczbą ludności gminy oraz strukturą powierzchni samej gminy. Wartość inwestycji jest uzależniona w dużej mierze od wielkość wpływów podatkowych, będących dochodami własnymi gminy oraz innych zewnętrznych źródeł finansowych pozyskanych w ramach programów UE czy Mechanizmu Norweskiego. Doświadczenia z lat minionych wskazują, że planowanie budżetowe musi odznaczać się dużą elastycznością. Przykładowe powody zmian to:

- konieczność dokonania przesunięć środków w związku ze składanymi wnioskami do Sektorowego Programu Operacyjnego,
- zmniejszenie dotacji celowych na realizację zadań zleconych gminie w zakresie dofinansowania wypłat zasiłków okresowych i stałych w części gwarantowanej z budżetu państwa oraz na świadczenia wypłacane w ramach zadań własnych,
- zmianami wielkości środków przeznaczonych na dofinansowanie świadczeń w ramach systemu pomocy materialnej dla uczniów o charakterze socjalnym,
- zasilenie w środki z dotacji na wybory do rad gmin, powiatów, województw, wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów,
- przesunięcia i zmiany kosztów realizowanych inwestycji.

Analiza budżetu gminy Szczuczyn

Analizy budżetu gminy Szczuczyn dokonano w oparciu o sprawozdania z wykonania budżetu za lata 2004-2007 oraz prognozy na rok 2008. Poszczególne wartości finansowe zostały podane zgodnie z klasyfikacją rodzajową. Na podstawie danych zamieszczonych w tabeli 37 można stwierdzić, że struktura budżetu gminy jest zbliżona do gmin z województwa podlaskiego.

Tabela 37. Struktura dochodów gminy Szczuczyn w latach 2004-2007 wraz z prognozą na rok 2008.

Dział	Nazwa	2004	2005	2006	2007	2008*
10	Rolnictwo i łowiectwo	0,01%	0,63%	0,08%	0,01%	0,12%
20	Leśnictwo	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%
600	Transport i łączność	2,12%	0,00%	0,00%	0,04%	0,01%
700	Gospodarka mieszkaniowa	1,92%	1,48%	1,10%	0,95%	1,12%
710	Działalność usługowa	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
750	Administracja publiczna	1,05%	0,73%	0,58%	0,90%	0,00%
756	Dochody od osób prawn.,od osób fizycz i od innych jed. nie posiad. osobowści prawnej	18,67%	14,89%	15,05%	17,35%	18,27%
758	Różne rozliczenia	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
801	Oświata i wychowanie	0,63%	0,34%	0,32%	0,31%	1,08%
852	Pomoc społeczna	0,00%	0,00%	0,03%	0,11%	0,01%
854	Edukacyjna opieka wychowawcza		0,49%	0,98%	0,87%	
900	Gospodarka komu. i ochr. Środowiska	0,02%	12,39%	0,01%	0,02%	0,01%
921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,10%	0,02%	0,00%	0,00%	0,00%
	Ogółem dochody własne	**22,56%**	**30,96%**	**18,15%**	**20,57%**	**20,96%**
10	Rolnictwo	0,00%	0,00%	9,31%	1,33%	0,00%
600	Transport i łączność	2,12%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
710	Działalność Usługowa	0,03%	0,02%	0,00%	0,03%	0,00%
750	Administracja publiczna	0,76%	0,69%	0,52%	0,60%	0,58%
751	Urzęd.nacz.org. władz. państ.	0,10%	0,23%	0,16%	0,13%	0,01%
754	Bezp. publ .i ochr. p-poż	0,25%	0,28%	0,12%	0,00%	
756	Dochody od osób prawn.,od osób fizycz i od innych jed. nie posiad. osobowści prawnej	0,83%	0,44%	0,37%	0,39%	
801	Oświata i wychowanie	0,50%	0,09%	0,04%	0,76%	0,12%
852	Pomoc społeczna	10,58%	13,99%	20,33%	19,06%	21,08%
854	Edukacyjna opieka wychowawcza	0,00%	2,25%	2,40%	2,37%	0,00%
900	Gospodarka komu. i ochr. środ	0,36%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,02%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
	Ogółem dotacje	**15,53%**	**18,00%**	**33,25%**	**24,68%**	**22,18%**
75801	Część oświatowej sub ogólnej	36,84%	31,74%	27,84%	29,65%	31,81%
75802	Część pods sub ogól dla gmin	0,29%	0,00%	0,33%	0,86%	0,00%
75805	Część rekompensująca sub ogólnej	0,37%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
75807	Część wyrówn subwencji ogólnej dla gmin	24,41%	19,29%	17,83%	21,44%	22,08%
75814	Różne roliczenia finansowe	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
75831	Część równoważąca subwencji ogólnej	0,00%	0,00%	2,60%	2,81%	2,97%
	Ogółem subwencje	**61,91%**	**51,04%**	**48,60%**	**54,76%**	**56,85%**
	Ogółem dochody	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu gminy z lat 2004-2007 oraz prognozy na 2008 rok

Dochody własne gminy w latach 2004-2007 stanowią niski udział w całym budżecie i ich udział spadł od 22,56% do 20,57%. Doświadczenie z analizy struktury finansów gminnych wskazuje, że te dochody są jednymi z nielicznych, które umożliwiają w długim okresie na uniezależnienie się od budżetu centralnego i charakteryzują się dużą stabilnością, z tendencja rosnącą przy dobrej koniunkturze gospodarczej. Zwiększa się udział dotacji w dochodach gminy, jej udział procentowy wzrósł z 15,23% w roku 2004 do 24,68% w roku 2007, natomiast w tym samym okresie spadł udział z

subwencji z 61,91% do 54,76%. Ogółem dotacje i subwencje w 2007 roku stanowiły blisko 80 % dochodów gminy, co wskazuje na silne uzależnienie od środków publicznych, co znacznie ogranicza możliwości inwestycyjne gminy. Spadek subwencji związany jest też z niżem demograficznym.

Analiza wartości bezwzględnych, struktury oraz dynamiki zmian zaprezentowana została w tabeli 38. W celu lepszej czytelności zawarto tylko te wielkości, które mają większy udział w strukturze i dotyczą głównych źródeł finansowania gminy.

Tabela 38. Wielkość, struktura i dynamika dochodów gminy Szczuczyn w latach 2004-2007 wraz z prognozą na rok 2008.

Wyszczególnienie	2004	2005	2006	2007	2008	Dyna-mika	Średnio-roczny
Dochody od osób prawnych, fizycznych i od innych jednostek. nie posiadających osobowości prawnej (Dział 756)	1 844 460	1 843 996	2 250 475	2 492 517	2 526 500	36,98%	8,18%
Dynamika (rok do roku)	*0,00%*	*-0,03%*	*22,04%*	*10,76%*	*1,36%*		
Pozostałe dochody własne	383 752	1 990 820	463 239	461 150	371 953,00	-3,07%	-0,8%
Dynamika (rok do roku)	*0,00%*	*418,78%*	*-76,73%*	*-0,45%*	*-19,34%*		
Ogółem dochody własne	**2 228 212**	**3 834 816**	**2 713 714**	**2 953 667**	**2 898 453**	30,08%	6,80%
Dynamika (rok do roku)	*0,00%*	*72,10%*	*-29,23%*	*8,84%*	*-1,87%*		
Ogółem dotacje	1 533 975	2 229 053	4 972 577	3 543 871	3 067 080	99,94%	18,91%
Dynamika (rok do roku)	*0,00%*	*45,31%*	*123,08%*	*-28,73%*	*-13,45%*		
Ogółem subwencje	6 115 559	6 321 167	7 267 864	7 864 605	7 860 488	28,53%	6,48%
Dynamika (rok do roku)	*0,00%*	*3,36%*	*14,98%*	*8,21%*	*-0,05%*		
Ogółem dochody	**9 877 746**	**12 385 036**	**14 954 155**	**14 362 143**	**13 826 021**		
Dynamika (rok do roku)	*0,00%*	*25,38%*	*20,74%*	*-3,96%*	*-3,73%*	39,97%	8,77%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu gminy z lat 2004-2007 oraz prognozy na 2008 r.

W badanym okresie 2004-2008 dochody własne gminy, charakteryzowały się brakiem trendu wzrostowego. Dynamika wzrostu wyniosła 30%, ale średniorocznie już tylko na poziomie 6,8%. Badania nad dynamiką dotacji wykazały, że wzrosły one o 99,94%, z czego w roku 2007 zbadanym roku spadły o 28,73%. Od 2004 roku wzrosły też subwencje, których wartość wyniosła w 2007 roku 7 864 tys. zł i była wyższa o 8,2%. Przy zrealizowaniu prognozy na rok 2008, dotacja wzrośnie w stosunku do roku 2004 o 28,5%, czyli średniorocznie na poziomie 6,48%.

Podane wartości prezentowane są w wartościach nominalnych, czyli bez uwzględnienia inflacji. Jako że dynamika zmian w okresie czterech lat wyniosła jedynie 39,7% to przy uwzględnieniu inflacji, która w roku 2004 wynosiła: 3,5%, w 2005: 2,1%, w 2006: 1,4%, a w 2007: 4%, okaże się, że wzrost dochodów jest nieznacznie wyższy od wzrostu gospodarczego, wyrażanego miarą produktu krajowego brutto (PKB) w Polsce, który

rósł odpowiednio: 5,4% w 2004 roku, 3,6% w 2005, 6,1% w 2006 oraz 6,5% w 2007, co oznaczało wzrost w latach 2004-2007 o 23,4%.

Struktura wydatków gminy Szczuczyn zamieszczona w tabeli 39 charakteryzuje się dużą niestabilnością. Największa część wydatków gminy dla roku 2007 przeznaczona została na oświatę i wychowanie (38,08%), pomoc społeczną (24,59%) i administrację publiczną (12,02%).Analizując w dłuższym okresie strukturę wydatków oraz planowane wydatki dla roku 2008, zauważa się wzrost udziału wydatków na pomoc społeczną z 12,81% w roku 2004 do 18,10% w roku 2008,podobnie dla rolnictwa i łowiectwa z 0,63% do 23,86% w tym samym okresie. Natomiast spadek udziału w strukturze wydatków widoczny jest w gospodarce komunalnej i ochronie środowiska z 22,30% do 5,77%, transporcie i łączności z 6,24% do 1,01%, administracji publicznej 11,59% do 8,94%, w wymienionych pozycjach dla lat 2004- 2008.Wydatki na oświatę i wychowanie, ochronę zdrowia, gospodarkę mieszkaniową nie wykazują znaczących wzrostów i spadków, są w miarę równomiernie rozłożone w czasie.

Tabela 39. Struktura wydatków gminy Szczuczyn w latach w latach 2004-2007 wraz z prognozą na rok 2008

Dział	Nazwa	2004	2005	2006	2007	2008*
10	Rolnictwo i łowiectwo	0,63%	10,91%	6,95%	2,95%	23,86%
20	Leśnictwo	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
400	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczna, gaz i wodę	0,00%			0,00%	
600	Transport i łączność	6,24%	6,34%	2,92%	1,65%	1,01%
700	Gospodarka mieszkaniowa	1,13%	0,99%	1,18%	0,98%	0,64%
710	Działalność usługowa	0,42%	0,31%	0,30%	0,21%	0,39%
750	Administracja publiczna	11,59%	10,91%	10,64%	12,02%	8,94%
751	Urzędy Nacz.Org.Władz. Pań.	0,08%	0,23%	0,18%	0,14%	0,01%
754	Bezp. publ .i ochr. p-poż	0,76%	0,93%	1,09%	1,10%	0,79%
756	Dochody od os. praw. od os. fiz i innych jed. nie posiad.os.praw.	0,18%	0,14%	0,11%	0,11%	0,14%
757	Obsługa długu publicznego	0,67%	0,87%	0,63%	0,49%	0,78%
758	Różne rozliczenia	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
801	Oświata i wychowanie	36,87%	35,29%	35,19%	38,08%	35,45%
851	Ochrona zdrowia	0,55%	0,48%	1,06%	0,56%	0,32%
852	Pomoc społeczna	12,81%	17,16%	25,70%	24,59%	18,10%
854	Edukacyjna opieka wychowawcza	2,69%	5,45%	6,37%	6,52%	1,44%
900	Gospod. komunal i ochr. Środowiska	22,30%	6,90%	5,15%	7,33%	5,77%
921	Kultura i ochr. dziedzic. narod.	2,62%	2,53%	2,39%	2,75%	2,10%
926	Kultura fizyczna i sport	0,46%	0,56%	0,15%	0,52%	0,26%
	OGÓŁEM WYDATKI	**100,00%**	**100%**	**100%**	**100,00%**	**100%**

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu gminy z lat 2004-2007 i prognoza dla roku 2008

Dalsza analiza wydatków została zamieszczona w tabeli 40 i dotyczy wartości bezwzględnych oraz samej dynamiki zmian. Gmina zwiększy wydatki w badanym okresie o 63,50%.W latach 2005 i 2006 wydatki rosły odpowiednio w tempie 7,255 i 9,25%, zaś w roku 2007 spadły one o 3,42%.

W ciągu ostatnich 4 lat najbardziej wzrosły wydatki na rolnictwo i łowiectwo z 73 tys. zł do 4 504 tys.zł (dynamika 6058%) oraz na opiekę społeczną z 1 478 tys. zł do 3 416 tys. zł, czyli o 131%.

Natomiast w tym samym czasie spadły znacząco wydatki na transport i łączność, z 720 tys. zł do planowanych 191tys.zł, czyli o 73% oraz na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska, z 2 575 tys. zł do planowanych 1 089 tys. zł, czyli o 57,7%.

W strukturze wydatków jak i w wartościach bezwzględnych największą pozycję w ciągu badanego okresu zajmuje oświata i wychowanie.

Tabela 40. Wielkość, struktura i dynamika wydatków gminy Szczuczyn w latach 2004-2007 oraz prognozą na rok 2008

Wyszczególnienie	2004	2005	2006	2007	2008	Dynamika	Średnio-roczny
Rolnictwo i łowiectwo	73 152	1 350 946	940 458	385 028	4 504 800	6058,14%	280,13%
Dynamika (rok do roku)	-	*1746,77%*	*-30,39%*	*-59,06%*	*1069,99%*		0,00%
Transport i łączność	720 222	785 460	394 581	215 165	191 600	-73,40%	71,82%
Dynamika (rok do roku)		*9,06%*	*-49,76%*	*-45,47%*	*-10,95%*		0,00%
Gospodarka mieszkaniowa	130 343,00	123 175,00	159 465,03	128 239,53	120 500,00	-7,55%	98,06%
Dynamika (rok do roku)	-	*-5,50%*	*29,46%*	*-19,58%*	*-6,04%*		0,00%
Działalność usługowa	48 365	38 350	40 545	28 060	73 500	51,97%	111,03%
Dynamika (rok do roku)	-	*-20,71%*	*5,72%*	*-30,79%*	*161,94%*		0,00%
Administracja publiczna	1 338 759	1 350 542	1 439 663	1 571 208	1 687 240	26,03%	94,38%
Dynamika (rok do roku)	-	*0,88%*	*6,60%*	*9,14%*	*7,38%*		0,00%
Urzędy Nacz. Org. Władz. Pań.	9 523	28 328	24 199	18 029	1 080	-88,66%	58,03%
Dynamika (rok do roku)	-	*197,47%*	*-14,58%*	*-25,50%*	*-94,01%*		0,00%
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona p-poż	87 571	114 682	148 044	143 602	149 233	70,41%	114,26%
Dynamika (rok do roku)		*30,96%*	*29,09%*	*-3,00%*	*3,92%*		0,00%
Dochody od osób prawnych, osób fizycznych i od innych jednostek oraz wydatki związane z ich poborem	20 574,00	17 195,00	14 906,35	14 857,72	25 800,00	25,40%	105,82%
Dynamika (rok do roku)		*-16,42%*	*-13,31%*	*-0,33%*	*73,65%*		0,00%
Różne rozliczenia	0	0	0	0	0		0,00%
Dynamika (rok do roku)	-	-	-	-			0,00%
Oświata i wychowanie	4 257 309	4 370 835	4 761 942	4 975 975	6 692 680	57,20%	111,97%

cd. Tabela 40. Wielkość, struktura i dynamika wydatków gminy Szczuczyn w latach 2004-2007 oraz prognozą na rok 2008

Wyszczególnienie	*2004*	*2005*	*2006*	*2007*	*2008*	Dynamika	Średnio-roczny
Dynamika (rok do roku)	-	*2,67%*	*8,95%*	*4,49%*	*34,50%*		0,00%
Ochrona zdrowia	62 995	59 036	143 248	72 723	61 000	-3,17%	99,20%
Dynamika (rok do roku)	-	*-6,28%*	*142,64%*	*-49,23%*	*-16,12%*		0,00%
Opieka społeczna	1 478 587	2 125 515	3 477 128	3 213 167	3 416 315	131,05%	123,29%
Dynamika (rok do roku)	-	*43,75%*	*63,59%*	*-7,59%*	*6,32%*		0,00%
Edukacyjna opieka wychowawcza	310 329,00	675 485,00	861 768,96	852 418,61	272 512,00	-12,19%	96,80%
Dynamika (rok do roku)	-	*117,67%*	*27,58%*	*-1,09%*	*-68,03%*		0,00%
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	2 575 368	854 313	696 677	957 717	1 089 500	-57,70%	80,65%
Dynamika (rok do roku)	-	*-66,83%*	*-18,45%*	*37,47%*	*13,76%*		0,00%
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	303 038	313 326	323 039	359 000	397 000	31,01%	106,99%
Dynamika (rok do roku)	-	*3,39%*	*3,10%*	*11,13%*	*10,58%*		0,00%
Kultura fizyczna i sport	53 589	69 833	20 072	68 217	49 300	-8,00%	97,94%
Dynamika (rok do roku)	-	*30,31%*	*-71,26%*	*239,86%*	*-27,73%*		0,00%
OGÓŁEM WYDATKI	**11 546 933**	**12 384 565**	**13 530 649**	**13 067 735**	**18 879 221**	63,50%	13,08%
Dynamika (rok do roku)	-	*7,25%*	*9,25%*	*-3,42%*	*44,47%*		0,00%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu gminy z lat 2004-2007 oraz prognozy na rok 2008

W strukturze wydatków jak i w wartościach bezwzględnych największa pozycję w ciągu badanego okresu zajmuje oświata i wychowanie. Analiza efektywności wykazała, że koszt kształcenia jednego ucznia w stosunku rocznym wynosi od 4 914,4 zł dla Szkoły Podstawowej w Szczuczynie do 8 477,97 zł dla Szkoły Podstawowej w Bzurach. Średni koszt wyniósł 5 145,37 zł. Większe koszty są zatem generowane w szkołach, do których uczęszcza mniejsza liczna uczniów (tab. 41). Różnice w kosztach kształcenia są znaczące co stawia wniosek o bardziej efektywne gospodarowanie budżetem w zakresie oświaty.

Tabela 41. Wydatki na jednego ucznia w szkołach podstawowych w gminie Szczuczyn w roku 2007

Lp.	Nazwa szkoły	Liczba uczniów	Łączna kwota wydatków	Wysokość wydatków na jednego ucznia
1.	Szkoła Podstawowa w Szczuczynie	377	1 852 727,54	4 914,40
2.	Szkoła Podstawowa w Niedźwiadnej	72	515 023,35	7 153,10
3.	Szkoła Podstawowa w Bzurach	38	322 162,93	8 477,97
4.	Publiczne Gimnazjum w Szczuczynie	304	1 380 070,09	4 539,70
	Razem	791	4 069 983,91	5 145,37

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Szczuczynie

Zdolność inwestycyjna gminy Szczuczyn

Wykonanie dochodów budżetu Gminy Szczuczyn w 2007 roku wyniosło 14 362 143 zł i zostało pozytywnie zaopiniowane uchwałą nr IV, 0131-1-9/08 wydaną przez Regionalną Izbę Obrachunkową (RIO) w Białymstoku w dniu 17 marca 2008 roku. Wydatki gminy Szczuczyn wyniosły 13 067 735 zł i budżet zamknął się nadwyżką w wysokości 1 294 408 zł. Na dzień 31.12.2007 roku gmina posiadała zadłużenie z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek w kwocie 1 396 456 zł. Wskaźnik zadłużenia w stosunku do wykonanych dochodów za 2007 roku wyniósł 9.72%. Gmina Szczuczyn nie przekroczyła, zatem na koniec 2007 roku ustawowego wskaźnika 60% będącego stosunkiem zadłużenia do dochodów gminy oraz wskaźnika 15% planowanych na najbliższe lata dochodów budżetowych, tym samym spełni wymóg art. 114. i art. 113 ust. 1 ustawy o finansach publicznych. Ponadto prognoza dochodów gminy na rok 2008 zapewnia realizacje bieżących zadań gminy i zadań inwestycyjnych.

Prognoza zadłużenia gminy Szczuczyn na koniec 2008 roku i na kolejne lata będzie uzależniona od wielkości pozyskanych środków zewnętrznych, w tym: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Mechanizmu Norweskiego. Na rok 2008 w planie budżetowym założono, iż dochody wyniosą: 13 826 021,00zł. Wysokość zadłużenia Gminy Szczuczyn z tytułu zaciągniętych pożyczek i kredytów na koniec 2008 roku wyniesie 5 519 657,00 zł, a więc wzrośnie o 4 123 200,00 zł w porównaniu do 2007 roku, czyli wskaźnik długu do dochodów będzie wynosił 39,92 %, a więc się pogorszy jednak nie przekroczy wartości 60%.

W tabeli 43 zamieszczono prognozę budżetu gminy i spłaty zobowiązań na lata 2007 - 2013. Wynika z niej, iż na koniec 2012 roku gmina spłaci swoje wszystkie zobowiązania. Budżet gminy jest stabilny.

Gmina Szczuczyn spełnia wymogi finansowe dotyczące realizacji planowanych zadań inwestycyjnych.

Tabela 42. Prognoza kwoty długu gminy na dzień 31 grudnia 2008 roku.

Lp.	WYSZCZEGÓLNIENIE	KWOTA ZŁ
I.	**STAN DŁUGU NA DZIEŃ 31 GRUDNIA 2007**	1 396 457,00
1.	Emisja papierów wartościowych	
2.	Zaciągnięty kredyt	954 802,00
3.	Zaciągnięte pożyczki	442 125,00
4.	W tym: depozyty zbywalne	0,00
5.	Zobowiązania wymagalne	0,00
	a) z tytułu poręczeń i gwarancji	0,00
	b) jednostek budżetowych	0,00
	c) pozostałych jednostek sektora finansów publicznych	0,00
II.	**PLANOWANE ZWIĘKSZENIE DŁUGU NA 2008 ROK**	**4 800 000,00**
1.	Kwota planowanego do zaciągnięcia kredytu długoterminowego	4 800 000,00
2.	Kwota planowanej do zaciągnięcia pożyczki	0,00
3.	Zobowiązania wymagalne na koniec 2008 roku	0,00
	a) jednostek budżetowych	0,00
	b) pozostałych jednostek sektora finansów publicznych	0,00
	WARTOŚĆ DŁUGU OGÓŁEM I+II	6 196 457,00
III.	**PLANOWANE ZMNIEJSZENIE ZADŁUŻENIA W 2007 ROKU**	676 800,00
1.	Kwoty spłaconych kredytów	514 800,00
2.	Kwoty spłaconych pożyczek	162 000,00
3.	Kwoty zwróconych (rozliczonych) depozytów	0,00
4.	Kwoty spłaconych zobowiązań wymagalnych	0,00
IV.	**Ogółem dług na 31 grudnia 2008 roku I=II-III**	5 519 657,00
V.	**PLANOWANE DOCHODY NA 2008 ROK**	13 826 021,00
	% (IV:V)	39,92%

Załącznik Nr 9 do Uchwały Nr 56/XIII/07 Rady Miejskiej w Szczuczynie z dnia 12 grudnia 2007r.

CHARAKTERYSTYKA I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA ZADAŃ REALIZACYJNYCH

Na podstawie dokonanej analizy problemów gminy, sporządzono wykaz zadań do realizacji, które zostały ukazane w preliminarzu finansowym na lata 2008-2013. Tylko część zadań do realizacji została zgłoszona przez mieszkańców gminy Szczuczyn w trakcie procesu konsultacji społecznych. Największa część inwestycji będzie finansowana środkami pozyskanymi w ramach z SPO i regionalnych funduszy operacyjnych, na które gmina będzie sukcesywnie składać wnioski do kolejnych edycji, pod warunkiem ich pozytywnego rozpatrzenia. Kolejnym źródłem inwestycji będą środki własne gminy i z budżetu państwa. W przypadku braku finansowania zewnętrznymi środkami, większość zadań inwestycyjnych będzie zagrożonych i ulegnie przesunięciu w czasie. Plan finansowy wydatków inwestycyjnych oparto o Prognozę budżetu gminy i spłaty zobowiązań w latach 2008-2013, która została przyjęta Uchwałą Nr 56/XIII/07 Rady Miejskiej w Szczuczynie w dniu 17 grudnia 2007 r. Autor opracowania dokonał zmian w wartości inwestycji oraz zadłużenia gminy. Wstępna analiza zadań zgłoszonych do realizacji przez mieszkańców gminy na lata 2008-2013

wyniosła kwotę sięgającą 20 mln zł. Zostały one zawarte w załączniku w tabelach 46 i 47. Tak dużych inwestycji gmina Szczuczyn, przy budżecie rocznym wynoszącym ponad 13 mln zł, nie będzie mogła zrealizować. Przy dofinansowaniu wynoszącym 75% kosztów realizowanych inwestycji, wartość udziału własnego gminy spada do 5 mln zł, co jest realną wysoką kwotą dla gminy. Wartość inwestycji, które wynikają z analizy prognozy

Tabela 43. Wydatki inwestycyjne w układzie rocznym z podziałem na udział gminy i źródła zewnętrzne

Lp.	Rok	Udział gminy	Pozyskane źródła	Łączna wartość inwestycji (bez środków prywatnych)
1	2008	4 541	208	4 749
2	2009	1 684	1 953	3 637
3	2010	1 924	3 246	5 170
4	2011	1 867	2 793	4 660
5	2012	352	1 179	1 531
6	2013	10	0	10
	Razem	**10 378**	**9 379**	**19 757**

Źródło: opracowanie własne inwestycji

budżetu mogą wynieść jedynie 10 mln zł, co stanowi około 50% wszystkich środków potrzebnych na zadania. Przy założeniu, że każdy 1 mln dodatkowych inwestycji finansowany implikowałby kolejne 3 mln zł, przy udziale 75% środków zewnętrznych, dlatego też istotne będzie sięganie po środki zewnętrzne, czyli kredyty.

<u>Źródła finansowania powyższych zadań są następujące:</u>

- budżet gminy Szczuczyn,
- budżet Państwa,
- środki prywatne mieszkańców gminy Szczuczyn i inwestorów,
- środki z Mechanizmu Norweskiego,
- środki z Ministerstw i funduszy celowych,
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW),
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki,
- Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka,
- Program Operacyjny „Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013,
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013.

Tabela 44. Wybrane zadania i źródła ich finansowania

Lp.	Zadania	Źródło finansowania
1.	Budowa sieci wodociągowej i kanalizacji	PROW Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej
2.	Modernizacja drogi, chodników. Budowa dróg	RPOWP -OŚ PRIORYTETOWA II: Rozwój infrastruktury transportowej
3.	Termomodernizacja budynków szkół	RPO 5.2. Rozwój lokalnej infrastruktury ochrony środowiska. **Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko,** Priorytet IX, Działanie 9.3 Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej.
4.	Rozwój infrastruktury teleinformatycznej	RPOWP OŚ PRIORYTETOWA IV Społeczeństwo Informacyjne
5.	Promocja miasta i okolic pod względem kulturalnym i zabytkowym	RPOWP - 3.1. Rozwój atrakcyjności turystycznej regionu

Źródło: opracowanie własne

Ogólne wnioski do zgłoszonych zadań inwestycyjnych:

1. Proponowane zadania inwestycyjne w gminie Szczuczyn dotyczą głównie infrastruktury:

a) drogowej,
b) wodociągowej,
c) kanalizacyjnej.

2. Duża część zadań związana jest z modernizacją obiektów użyteczności publicznej oraz budową bazy sportowo-rekreacyjnej.

3. Mało zgłoszono projektów wzmacniających kapitał ludzki.

Tabela 45. Źródła finansowania zadań strategicznych w latach 2008-2010

				Nakłady inwestycyjne na rok 2008					Nakłady inwestycyjne na rok 2009					Nakłady inwestycyjne na rok 2010				
Lp.	**Zadania do realizacji**	Okres realizacji	Łączny nakład	Budżet JST	Budżet Państwa	Środki UE	Inne, w tym prywatne	razem	Budżet JST	Budżet Państwa	Środki UE	Inne, w tym prywatne	razem	Budżet JST	Budżet Państwa	Środki UE	Inne, w tym prywatne	razem
1.	Rozpoczęcie budowy kolektora sanitarnego w ulicy Nadstawnej, Pawełki i osiedle Pawełki	2008-2012	5 000	90				90	375		1 125		1 500	375		1 125		1 500
2.	Budowa linii wodociągowej z ujęcia wodnego w Wólce (to jest w trakcie do 31.12.2008) do miejscowości Bzury, Niedźwiedzkie, Milewo, Niećkowo, Danowo,	2008	2 900	2 900				2 900			0							
3.	Wodociągowanie ulicy Łomżyńskie	2008	314	314				314			0							
4.	Opracowania dokumentacji i budowa studni w Niedźwiadnej	2008	400	30				30	93		278		370					
5.	Budowa drogi gminnej Obrywki - do granicy Gminy Wąsosz	2008	462	254		208		462										
6.	Budowa drogi gminnej Dołęgi - Niedźwiadna	2008	713	713				713										
7.	Budowa odcinka drogi od drogi krajowej nr 61 do miejscowości Koniecki Roztroszewo	2009	200						200				200					
8.	Budowa odcinka drogi od drogi krajowej nr 61 do miejscowości Koniecki Małe	2009	200						200				200					
9.	Droga do miejscowości Sokoły od drogi krajowej nr 61	2009	120						120				120					
10.	Drogi gruntowe, przepustowe i ulice na terenie miasta	2008	150															
11.	Rozpoczęcie budowy sali gimnastycznej dla potrzeb Publicznego Gimnazjum	2008-2010	4 065															
12.	Restauracja XVI w. Kościoła w Niedźwiadnej*	2008 – 2010	2 031*	39		33	6	39			1 207	113				472	83	555
13.	Promocja miasta oraz okolic pod względem kulturalnymi zabytkowym	2009-2013	90						10				10	2		8		10

cd. Tabela 48. Źródła finansowania zadań strategicznych w latach 2008-2010

				Nakłady inwestycyjne na rok 2008					**Nakłady inwestycyjne na rok 2009**					**Nakłady inwestycyjne na rok 2010**				
Lp.	**Zadania do realizacji**	Okres realizacji	Łączny nakład	Budżet JST	Budżet Państwa	Środki UE	Inne, w tym prywatne	razem	Budżet JST	Budżet Państwa	Środki UE	Inne, w tym prywatne	razem	Budżet JST	Budżet Państwa	Środki UE	Inne, w tym prywatne	razem
14.	Remont oświetlenia ulicznego i dróg w gminie	2008 -2010	100	20				20										
15.	Tworzenie świetlicy w sołectwie	2009	80										80					
16.	Modernizacja stadionu wiejskiego (Boisko w naszej gminie, lista rezerwowa)	2008-2010	400	40				40	16	144			160	20	180			200
17.	Ścisła współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Grajewie celem tworzenia nowych miejsc pracy	2010																
18.	Adaptacja budynku DPS na potrzeby Urzędu Miejskiego	2008-2011	2 500	50				50	400		100		500	800		200		1000
19.	Modernizacja wysypiska śmieci w Szczuczynie: budowa kolektora kanalizacyjnego dla odprowadzenia wody z opadów atmosferycznych oraz odcieków,	2008-2010	150	50				50	50				50	50				50
20.	Kanalizacja: a) ulicy Sportowej 2010-2011 i Majewskiego b) Placu Tysiąclecia w Szczuczynie i ulicy Łomżyńskiej c) ulicy Szpitalnej, Przelotowej, Kilińskiego oraz Granicznej d) ulicy Szczuki i Grunwaldzkiej e) wieś Skaje	2010-2011	4 000											375		1 125		1 500
21.	Drogi powiatowe droga Bęćkowo – Tarachy – 25% Starostwo Powiatowe w Grajewie		Brak danych															
22.	Nawiązanie współpracy z miastem partnerskim	2009-2011	30						10				10	10				10

	Ciąg dalszy			Nakłady inwestycyjne na rok 2008					Nakłady inwestycyjne na rok 2009					Nakłady inwestycyjne na rok 2010				
25.	Restauracja XVI w. Kościoła w Niedźwiadnej	2008 – 2010	2 031															
27.	Zagospodarowanie starego parku	2008-2009	100															
28.	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej (Publiczne Gimnazjum w Szczuczynie, Szkoła Podstawowa w Niedźwiadnej)	2008-2010	800	50				50	125		375		500	62		188		250
29.	Wodociągowanie gospodarstw kolonijnych na terenie gminy Szczuczyn	2009-2010	900						25		75		100	200		600		800
	RAZEM		**23 639**	**4 541**	**0**	**208**	**0**	**4 749**	**1 684**	**144**	**1 953**	**0**	**3 860**	**1 924**	**180**	**3 246**	**0**	**5 350**

Źródło: Urząd Miejski w Szczuczynie, * Inwestycja „Restauracja XVI-wiecznego Kościoła w Niedźwiadnej – wnioskodawcą i beneficjentem jest Parafia Rzymskokatolicka p.w. Św. Stanisława B. M. w Niedźwiadnej

Tabela 46. Źródła finansowania zadań strategicznych w latach 2011-2013 (kontynuacja zadań z poprzedniego okresu)

				Nakłady inwestycyjne na rok 2011					Nakłady inwestycyjne na rok 2012					Nakłady inwestycyjne na rok 2013				
	Zadanie inwestycyjne	Okres realizacji	Łączny nakład	Budżet JST	Budżet Państwa	Środki UE	Inne, w tym prywatne	razem	Budżet JST	Budżet Państwa	Środki UE	Inne, w tym prywatne	razem	Budżet JST	Budżet Państwa	Środki UE	Inne, w tym prywatne	razem
1.	Budowa kolektora sanitarnego w ulicy Nadstawnej, Pawełki i osiedle Pawełki	2008-2012	5 000	250		750		1 000	228		683		910					
13.	Promocja miasta oraz okolic pod względem kulturalnymi zabytkowym	2008-2013	90	2		8		10	4		16		20	10				10
17.	DPS od Skarbu Państwa, siedziba Urzędu Miejskiego w Szczuczynie	2008-2011	2 500					950										
20.	Kanalizacja: a) ulicy Sportowej 2010-2011 i Majewskiego b) Placu Tysiąclecia w Szczuczynie i ulicy Łomżyńskiej c) ulicy Szpitalnej, Przelotowej, Kilińskiego oraz Granicznej d) ulicy Szczuki i Grunwaldzkiej Budowa kolektora sanitarnego w ulicy Majewskiego i Sportowej	2010-2011	4 000	625		1 875		2 500										
22.	Nawiązanie współpracy z miastem partnerskim	2009-2011	30															
23.	Budowa zbiornika małej retencji	2011	Brak danych															
24.	Budowa boiska w ramach programu Orlik	2011-2012	600	20		80		100	100		400		500					
25.	Ścieżka rowerowa na kierunek Niećkowo, Niedźwieckie, Bzury	2011-2012	200	20		80		100	20		80		100					
26.	Utworzenie muzeum w budynku poklasztornym	2011-2013	800				50	50				400	400				350	350
30.	Rozwój infrastruktury teleinformatycznej		Brak danych															
	RAZEM		**13 220**	**917**	**0**	**2 793**	**50**	**4 710**	**352**	**0**	**1 179**	**400**	**1 930**	**10**	**0**	**0**	**350**	**360**

Tabela 47. Zestawienie dochodów gminy, inwestycji, wskaźników obsługi zadłużenia i wskaźniku długu w latach 2008-2015.

Lp	Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
A	Dochody ogółem	14 362 143	13 826 021	14 736 994	15 493 308	16 292 265	17 136 514	18 028 883	18 972 393	19 970 268
	Dochody własne	2 953 667	2 898 453	3 188 298	3 347 713	3 515 099	3 690 854	3 875 397	4 069 166	4 272 625
	Dotacje celowe i inne	3 543 871	3 067 080	3 373 788	3 643 691	3 935 186	4 250 001	4 590 001	4 957 201	5 353 778
	Subwencje	7 864 605	7 860 488	8 174 908	8 501 904	8 841 980	9 195 659	9 563 486	9 946 025	10 343 866
B	Wydatki ogółem, w tym	13 067 735	18 879 221	18 781 436	21 305 508	20 234 784	18 231 023	17 476 074	17 971 878	18 870 472
	- wydatki bieżące		13 160 221	14 081 436	14 785 508	15 524 784	16 301 023	17 116 074	17 971 878	18 870 472
	- wydatki inwestycyjne		5 719 000	4 700 000	6 520 000	4 710 000	1 930 000	360 000		
	Środki z lat ubiegłych		253 200							
C	Wynik finansowy		-4 800 000	-4 044 443	-5 812 200	-3 942 519	-1 094 509	552 809	1 000 515	1 099 797
	Otrzymane dofinansowanie zewnętrzne		207 900	1 877 500	2 646 000	2 793 000	1 178 500	0	0	0
	Wynik finansowy z dofinansowaniem na maksymalnym poziomie		-4 592 100	-2 166 943	-3 166 200	-1 149 519	83 991	552 809	1 000 515	1 099 797
D	Kredyty i pożyczki		5 519 657							
	Spłata zaciągniętego:									
	a) rat kredytu									
	b) pożyczek									
	Spłata odsetek:									
	a) odsetek kredytu									
	b) odsetek od pożyczki									
E	Kwota udzielonych poręczeń									
F	Razem D+E									
G	(F:A)%	14 362 143	13 826 021	14 736 994	15 493 308	16 292 265	17 136 514	18 028 883	18 972 393	19 970 268

Źródło: opracowanie własne na podstawie prognozy budżetów gminy na lata 2008-2015 i planowanych inwestycji

W opracowaniu prognozy poczyniono wiele założeń dotyczących tempa wzrostu dochodów własnych, dotacji celowych, subwencji oraz wydatków

VIII. SYSTEM WDRAŻANIA

Plan Rozwoju Lokalnego jest jego dokumentem długookresowym, a przez to ponadkadencyjnym. Zawarte w nim cele i pogramy działań są często ze sobą wzajemnie powiązane i angażują zasoby finansowe, rzeczowe i ludzkie gminy na okresy kilkuletnie. Dlatego proces wdrażania jest złożonym przedsięwzięciem, wymagającym dobrej koordynacji i komunikacji z otoczeniem. Długookresowy charakter Planu Rozwoju Lokalnego wymaga ponadto bieżącego śledzenia zmian prawnych oraz procesów gospodarczych i społecznych zachodzących nie tylko w gminie ale i w regionie, tak by w kolejnych okresach planistycznych elastycznie dostosowywać cele do priorytetów w zakresie uzyskiwania zewnętrznych środków finansowych i ich realnych możliwości pozyskania.

Wdrożenie Planu Rozwoju Lokalnego gminy Szczuczyn powinno składać się z kolejnych etapów, które zostały zamieszczone na schemacie.

Schemat: Wdrożenie Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Szczuczyn

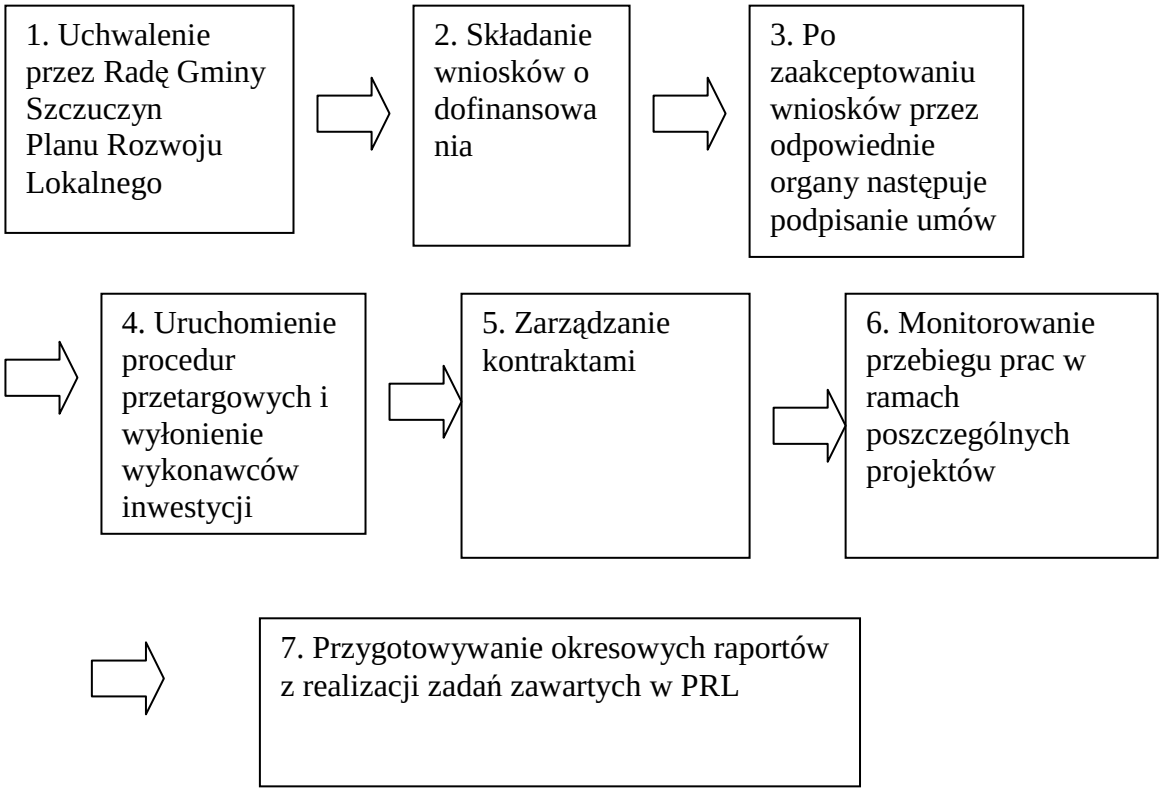

VIII.1. System monitorowania Planu Rozwoju Lokalnego

Podstawowym warunkiem wiarygodności i skuteczności ewaluacji jest jej niezależność. Z warunku tego wynika konieczność utworzenia niezależnej organizacyjnie od zespołów zaangażowanych w proces tworzenia i wdrażania Planu Rozwoju Lokalnego zespołu monitorującego w strukturze Urzędu Miejskiego Szczuczyn, w skład której wchodziłby jeden lub więcej pracowników zajmujących się monitoringiem ex-post. Celem tej ewaluacji jest określenie faktycznych efektów zrealizowanych projektów w ramach Planu.

Pracownik komórki ewaluacyjnej do 31 stycznia każdego roku przygotowuje raport ewaluacyjny, dotyczący roku poprzedniego. W raporcie tym znajdują się w szczególności informacje o:

- skuteczności - kryterium to pozwala określić czy cele danego projektu (jak i całego Planu) określone na etapie programowania zostały osiągnięte,
- efektywności - kryterium to porównuje zasoby finansowe zaangażowane przy realizacji projektu i Planu z rzeczywistymi osiągnięciami projektu i Planu na poziomie produktu, rezultatu lub oddziaływania,
- użyteczności - kryterium to pozwala ocenić faktyczne efekty projektu i Planu na poziomie produktu, rezultatu i oddziaływania w nawiązaniu do wcześniej zdefiniowanych w Planie Rozwoju Lokalnego potrzeb i problemów.

W raporcie ewaluacyjnym zawarte będą także rekomendacje i proponowane zmiany w Planie Rozwoju Lokalnego. Raport monitorujący będzie konsultowany i omawiany z zespołami zaangażowanymi w powstawanie i realizację Planu. Plan Rozwoju Lokalnego będzie aktualizowany uchwałą Rady Miasta na podstawie rekomendacji i propozycji zmian zawartych w raporcie ewaluacyjnym. Szczegółowe zasady wprowadzania korekt i aktualizowania Planu powinna określać specjalna uchwała w sprawie Planu Rozwoju Lokalnego.

Monitoring Planu Rozwoju Lokalnego dotyczyć będzie przede wszystkim kontroli realizacji zadań inwestycyjnych i projektów rozwojowych oraz planowanych wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania poszczególnych inwestycji.

Monitoring ma służyć :

- ocenie postępu realizacji konkretnych projektów inwestycyjnych,
- ocenie efektywności wykorzystania posiadanych środków pieniężnych,
- weryfikacji zgodności osiągniętych produktów, rezultatów i osiągnięć z założonymi celami,
- korygowanie działań, w tym strategii jeśli nie przynoszą zamierzonych efektów lub jeśli nastąpią zmiany w otoczeniu obszaru objętego Planem Rozwoju Lokalnego,
- wczesnej diagnozie trudności mogących mieć wpływ na realizację inwestycji, zwłaszcza terminowości ich zakończenia.

Monitoring polegać będzie na przygotowywaniu okresowych, rocznych oraz końcowych raportów w trakcie trwania inwestycji. Burmistrz Szczuczyna będzie przedkładać Radzie Miejskiej raport monitoringowy z wdrażania Planu, np. podczas ustalania kolejnych projektów budżetu gminy. Radzie Miejskiej przedstawiane będą również propozycje ewentualnych modyfikacji, które poddawane będą każdorazowo szczegółowej analizie przy okazji zatwierdzenia budżetu.

Realizacja tych zadań kontrolowana będzie również, co wynika z właściwych przepisów, przez właściwe jednostki Urzędu Wojewódzkiego oraz instytucje zaangażowane w realizację konkretnego programu.

Kontrolę finansową, poniesionych wydatków na realizację zadań sprawować będzie Skarbnik wraz z Referatem Finansowym.

Wyniki monitoringu dostępne będą w Urzędzie Miasta i Gminy w Szczuczynie.

VIII.2. Sposoby oceny Planu Rozwoju Lokalnego

Ocena Planu Rozwoju Lokalnego ma służyć przede wszystkim oszacowaniu osiągnięcia wskaźników oddziaływania, czyli długotrwałych efektów poszczególnych projektów, przez to całego Planu Rozwoju Lokalnego.

Ocena ma odpowiadać na pytania o trafności planowanych (przeprowadzanych) zakończonych projektów w odniesieniu do potrzeb, ocenić efekty i korzyści z ich wdrożenia, a także ich wpływ na kwestie horyzontalne.

Dokonanie oceny jest obowiązkiem beneficjentów, tj. Miasta i Gminy Szczuczyn. Dla oceny programów, z których część będzie współfinansowana ze środków Unii Europejskie rozróżnia się następujące typy ocen;

- ex-ante (przed realizacją programu); ocenę taką przeprowadzono na etapie przygotowania Planu Rozwoju Lokalnego, harmonogram inwestycji sporządzono w oparciu o lokalne potrzeby oraz plany rozwojowe gminy,

- ex-post (na zakończenie programu); w jej ramach przewiduje się, że po zakończeniu danego projektu, przez kolejne pięć lat, w systemie rocznym sporządzane będą raporty celem weryfikacji rzeczywistych i planowanych wskaźników oddziaływania,

on-going (bieżące); ocenie tej podlegać będą poszczególne projekty w trakcie ich realizacji,

mid-term (w połowie okresu realizacji); w odniesieniu do Planu Rozwoju Lokalnego na lata 2008 – 2015 nie przewiduje się oceny w połowie okresu realizacji.

Ocena zostanie dokonana w oparciu o wskaźniki zawarte w rozdziale VI, przez pracowników Urzędu Miasta i jednostek organizacyjnych gminy w I kwartale 2007 roku. Wyniki tej oceny zostaną przedłożone Burmistrzowi Szczuczyna do 31 marca 2007 roku. Następnie Burmistrz Szczuczyna przedstawi wyniki oceny z wdrażania Planu Rozwoju Lokalnego Przewodniczącemu Rady Miejskiej w terminie do 15.04.2006 r.

Raporty z oceny Planu Rozwoju Lokalnego będą zgodne z zaleceniami Unii Europejskiej oraz ewentualnie innych instytucji zaangażowanych w realizację konkretnego projektu.

VIII.3. Sposoby inicjowania współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi

Czynnikiem gwarantującym osiągnięcie planowanych efektów w wyniku realizacji określonych projektów będzie współpraca sektora publicznego z sektorem prywatnym oraz organizacjami pozarządowymi.

Celem jest jak największe zaangażowanie ww. instytucji, które mogą zarządzać projektami po ich zakończeniu, w realizację przedsięwzięć na zasadzie partnerstwa, a jeśli to możliwe w roli współfinansującego określone zadania.

W trakcie wdrażania Planu należy spodziewać się propozycji od społeczności lokalnej, które mogą zostać uwzględnione poprzez modyfikację zapisów obecnego Planu, lub wykorzystane przy opracowaniu kolejnego dokumentu na lata 2007 – 2013.

Burmistrz Szczuczyna, pod koniec każdego roku kalendarzowego za pośrednictwem internetu lub prasy lokalnej, poinformuje o możliwości składania propozycji przez reprezentantów społeczności lokalnej do kolejnych modyfikacji Planu.

VIII.4. Public Relations Planu Rozwoju Lokalnego

Głównymi celami działań informacyjnych-promocyjnych związanych ze PRL będzie:

- upowszechnienie informacji na temat inwestycji planowych w gminie do roku 2013 wraz ze wskazaniem szacunkowych kosztów realizacji projektów;
- wskazanie możliwości uzyskania zewnętrznego dofinansowania na niektóre planowane przedsięwzięcia;
- bieżące informowanie opinii publicznej o zakresie i wymiarze otrzymanej pomocy unijnej dla poszczególnych projektów.

Grupami docelowymi public relations PRL będzie przede wszystkim społeczność lokalna miasta i gminy Szczuczyn, czyli mieszkańcy, gminne władze samorządowe, lokalne organizacje i instytucje funkcjonujące na terenie miasta (grupy docelowe wewnętrzne). Informacja o dokumencie będzie także ukierunkowana

„na zewnątrz", czyli do władz wojewódzkich oraz różnego typu organizacji społecznych i pozarządowych, samorządów gospodarczych, działających nie tylko na szczeblu lokalnym, ale także regionalnym.

Osiągnięcie wskazanych powyżej celów działań promocyjno-informacyjnych stanie się możliwe po zastosowaniu różnorodnych form promocji, do których zaliczyć należy:

- prezentację założeń PRL na poszczególnych komisjach Rady Gminy Szczuczyn, jak też na sesji Rady;
- publikację całego tekstu dokumentu na BIP gminnym;
- publikację głównych założeń PRL na oficjalnej stronie internetowej gminy;
- organizację konferencji prasowych propagujących założenia PRL, jak też możliwości wykorzystania środków unijnych na cele rozwoju lokalnego;
- publikacje, broszury informacyjne, materiały audiowizualne, ulotki pozwalające w łatwy, przystępny i atrakcyjny sposób przekazywać założenia PRL, a także wiedzę o Unii Europejskiej i dostępnej pomocy, jak również roli instytucji samorządowych w zarządzaniu tą pomocą;
- współpracę z mediami lokalnymi i regionalnymi w zakresie przekazywania informacji na temat realizacji założeń PRL („Gazeta Współczesna", Wrota Podlasia).

IX. LITERATURA:

1. Akty prawne
2. Dane z Urzędu Miejskiego w Szczuczynie
3. Dane z Powszechnego Spisu Ludności 2002, Urząd Statystyczny Białystok 2004
4. Dane z Narodowego Spisu Rolnego 2002, Urząd Statystyczny Białystok 2004
5. Ludność w województwie podlaskim w 2003 roku, Urząd Statystyczny, Białystok 2004
6. *Program ochrony środowiska Miasto i Gmina Szczuczyn,* NFOŚ Warszawa 2002
7. *Raport o stanie miast i gmin dorzecza Biebrzy* Miasto i Gmina Szczuczyn, NFOŚ Warszawa 2002

8. Rocznik statystyczny województwa podlaskiego 2004, 2005, 2006, Urząd Statystyczny Białystok
9. Raporty o rynku pracy z Wojewódzkiego Urzędu Pracy
10. Strategia Rozwoju Powiatu Grajewskiego 2001
11. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Szczuczyn, Łomża 1996
12. Uzupełnienie Programu ZPORR, Warszawa 2004,
13. Zabytki architektury i budownictwa w Polsce, Ośrodek Dokumentacji Zabytków, Warszawa 1985

Źródła internetowe:

www.szczuczyn.com
www.szczuczyn.com.pl